

Tradus și revizuit de IER (ier.gov.ro)

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

MAREA CAMERĂ

CAUZA STRAND LOBBEN ȘI ALȚII ÎMPOTRIVA NORVEGIEI

(Cererea nr. 37283/13)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

10 septembrie 2019

Hotărârea este definitivă. Poate suferi modificări de formă.

În cauza Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, reunită în Marea Camera compusă din:

Linós-Alexandre Sicilianos, *președinte*,

Guido Raimondi,

Robert Spano,

Vincent A. De Gaetano

Jon Fridrik Kjølbro,

Ganna Yudkivska,

Egidijus Kūris,

Carlo Ranzoni,

Armen Harutyunyan,

Georges Ravarani,

Pere Pastor Vilanova,

Alena Poláčková,

Pauliine Koskelo,

Péter Paczolay,

Lado Chanturia,

Gilberto Felici, *judcători*,

Dag Bugge Nordén, *judcător ad-hoc*,

și Søren Prebensen, *grefier-adjunct al Marii Camere*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 18 noiembrie și la 27 mai 2019, pronunță prezenta hotărâre, adoptată la cea din urmă dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 37283/13 îndreptată împotriva Regatului Norvegiei, introdusă în fața Curții în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”) de către cinci resortisanți norvegieni, doamna Trude Strand Lobben, copii acesteia, X și Y, și părinții săi, doamna Sissel și domnul Leif Lobben, la 12 aprilie 2013.

2. Prima reclamantă, doamna Trude Strand Lobben, și al doilea reclamant, X („reclamanții”), care au beneficiat de asistență juridică, au fost în final reprezentați de domnul G. Thuan Dit Dieudonné, avocat în Strasbourg. Guvernul norvegian („Guvernul”) a fost reprezentat de agenții săi guvernamentale, domnul M. Emberland și doamna H.L. Busch, din cadrul Biroului Procurorului General (cauze civile).

3. Reclamanții au susținut, în special, că deciziile autorităților interne de a nu revoca măsura plasamentului lui X și de a retrage autoritatea părintească a primei reclamante asupra acestuia și de a încuviința adopția acestuia de către

părinții adoptatori le-au încălcat dreptul la respectarea vieții de familie în temeiul art. 8 din Convenție.

4. Cererea a fost repartizată Secției a cincea a Curții (art. 52 § 1 din Regulamentul Curții). La 1 decembrie 2015, președintele Secției a cincea a hotărât să comunice Guvernului plângerea reclamantilor. La 30 noiembrie 2017, Camera Secției, compusă din Angelika Nußberger, Erik Møse, André Potocki, Yonko Grozev, Síofra O’Leary, Gabriele Kucsko-Stadlmayer, Lətif Hüseyinov, judecători, și Milan Blaško, grefier-adjunct de secție, a pronunțat o hotărâre. Camera a declarat în unanimitate admisibile capetele de cerere introduse de prima reclamantă și de cel de-al doilea reclamant și restul capetelor de cerere inadmisibile. A hotărât, cu majoritate de voturi, că nu a fost încălcat art. 8 din Convenție. Opinia separată comună a judecătorilor Grozev, O’Leary și Hüseyinov a fost atașată la hotărâre.

5. La 30 ianuarie 2018, reclamantii au solicitat retrimiteră cauzei în fața Marii Camere, în conformitate cu art. 43 din Convenție. Completul Marii Camere a admis cererea la 9 aprilie 2018.

6. Compunerea Marii Camere a fost stabilită în conformitate cu dispozițiile art. 26 § 4 și 5 din Convenție și art. 24 din Regulamentul Curții. La finalul deliberărilor, Jon Fridrik Kjølbro, judecător supleant, l-a înlocuit pe Aleš Pejchal, care nu a mai putut participa la examinarea cauzei (art. 24 § 3).

7. Reclamantii și Guvernul au prezentat observații scrise (art. 59 § 1) cu privire la fondul cauzei.

8. Președintele Marii Camere a admis ca Guvernele Belgiei, Bulgariei, Republicii Cehe, Danemarcei, Italiei, Slovaciei și Marii Britanii, precum și Alliance Defending Freedom (ADF) International, Associazione Italiana dei Magistrati per i Minorenni e per la Famiglia (AIMMF), Centrul Aire și părinții adoptivi ai lui X să intervină în procedura scrisă, în conformitate cu art. 36 § 2 din Convenție și art. 44 din Regulament.

9. La 17 octombrie 2018, a avut loc o ședință publică în clădirea Curții Europene a Drepturilor Omului din Strasbourg.

Au compărut în fața Curții:

a) *pentru guvernul pârât*

Domnul F. SEJERSTED, procuror general, Biroul Procurorului General,

Domnul M. EMBERLAND, agent guvernamental, procuror general, Biroul
Procurorului General,

Doamna H. LUND BUSCH, agent guvernamental, Biroul Procurorului
General, *agenți guvernamentali*,

Doamna A. SYDNES EGELAND, agent guvernamental, Biroul Procurorului
General,

Domnul H. VAALER, avocat, Biroul Procurorului General,

Domnul D.T. GISHOLT, director, Ministerul Copiilor și Egalității,

Doamna C. FIVE BERG, consilier superior, Ministerul Copiilor
și Egalității,

Doamna H. BAUTZ-HOLTER GEVING, Ministerul Copiilor
și Egalității,
Doamna L. WIDTH, avocat municipal, *consilier*;

b) *pentru reclamanți*

Domnul G. THUAN DIT DIEUDONNÉ, avocat, *consilier*,

Doamna T. STRAND LOBBEN, *prima reclamantă*.

Curtea a ascultat declarațiile domnului Thuan Dit Dieudonné și ale domnului Sejersted, precum și răspunsurile acestora la întrebările adresate de judecători.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

A. Istoricul cauzei

10. În mai 2008, prima reclamantă s-a adresat serviciilor de protecție a copilului întrucât era însărcinată și se afla într-o situație dificilă: nu avea o locuință permanentă și locuia temporar cu părinții săi.

11. La 10 iunie 2008, prima reclamantă și viitorul tată putativ, Z, au mers la policlinica ginecologică a spitalului regional. Potrivit notelor de observație medicale înregistrate în acea zi, doctorul a fost informat că prima reclamantă suferise un avort întârziat în octombrie 2007 și, de asemenea, că dorea să facă avort de această dată. Au fost efectuate un test de clamidioză și o ultrasonografie, iar prima reclamantă și Z au fost informați că nu este posibil avortul.

12. La 23 iunie 2008, spitalul a confirmat că rezultatul testului de clamidioză efectuat la 10 iunie 2008 era pozitiv. Doctorul a menționat, drept una dintre măsurile adoptate de clinica de obstetrică pentru monitorizarea primei reclamante și a situației sale, că un asistent social va contacta serviciile de protecție a copilului, cu acordul primei reclamante. O asistentă socială, J.T., din cadrul spitalului, observa în ziua următoare că prima reclamantă și-a exprimat dorința fermă de a obține un loc într-un centru pentru familie pe motiv că avea capacitățile limitate din cauza unei leziuni cerebrale (*begrensninger på grunn av hjerneskode*) suferite în urma unei crize epileptice; nu avea o locuință, avea o relație dificilă cu tatăl putativ al copilului și cu ceilalți membri ai familiei, și dorea ajutor pentru a deveni o cât mai bună mamă posibil. Spitalul menționa faptul că orice ședere într-un

centru pentru familie va fi una voluntară și că prima reclamantă și copilul său vor putea pleca oricând doresc.

13. La 1 iulie 2008, spitalul a notificat serviciile de protecție a copilului că prima reclamantă are nevoie de asistență privind sarcina și monitorizare în ceea ce privește maternitatea. Spitalul indica, de asemenea, faptul că aceasta are nevoie să locuiască într-un centru pentru familie. Serviciile de protecție a copilului au preluat cazul, cu consimțământul primei reclamante. Aceasta a fost de acord să rămână într-un centru pentru familie timp de trei luni după naștere, astfel încât capacitatea sa de a oferi copilului îngrijiri adecvate să poată fi evaluată.

14. La 16 iulie 2008 a avut loc o întâlnire cu serviciile de protecție a copilului. La întâlnire a participat I.K.A., psiholog din cadrul Oficiului pentru Copii, Tineret și Familie. Conform notelor de observație ale întâlnirii, s-a convenit ca prima reclamantă să beneficieze săptămânal de consiliere psihologică în perioada de absență a asistentei sociale pe timpul verii și ca psihologul să prezinte ulterior rapoarte serviciilor de protecție a copilului.

15. La 16 septembrie 2008, s-a luat decizia oficială de a oferi primei reclamante și copilului său un loc într-un centru pentru familie pentru o perioadă de trei luni. Decizia menționa că serviciile de protecție a copilului era preocupat de sănătatea mentală a primei reclamante și de capacitatea sa de a înțelege seriozitatea asumării responsabilității de a avea un copil și consecințele acestui fapt.

16. Cu câteva zile înainte, la 9 septembrie 2008, serviciile de protecție a copilului și prima reclamantă au convenit asupra unui plan de ședere. În plan se menționa că scopul principal al șederii era acela de a examina, a monitoriza și a o ghida pe prima reclamantă pentru a avea suficiente aptitudini de îngrijire a copilului. Erau, de asemenea, incluse și câteva obiective specifice, printre care se includeau ținerea sub observație a mamei și a copilului și examinarea sănătății mintale (*psyke*) și maturității mamei, capacitatea acesteia de a primi, înțelege și beneficia de consiliere în ceea ce privește rolul de mamă și posibilitățile sale de dezvoltare. Colaborarea cu apropiații primei reclamante era, de asemenea, inclusă ca obiectiv în plan.

17. La 25 septembrie 2008, prima reclamantă a dat naștere fiului său, X, al doilea reclamant. Prima reclamantă a refuzat la acel moment să precizeze numele tatălui lui X. Patru zile mai târziu, la 29 septembrie 2008, prima reclamantă și X s-au mutat în centrul pentru familie. În primele cinci zile, bunica maternă a lui X a rămas, de asemenea, alături de ei.

18. La 10 octombrie 2008, centrul pentru familie a contactat serviciile de protecție a copilului și a exprimat îngrijorările din partea personalului centrului. Potrivit dosarelor serviciilor de protecție a copilului, personalul instituției a declarat că X nu lua suficient în greutate și nu avea energie. În ceea ce privește momentul schimbării scutecelor, personalul fusese nevoit să-i spună primei reclamante în mod repetat (*gang på gang*) că bebelușul

prezenta urme de excremente, în timp ce aceasta continua să se concentreze doar asupra propriei persoane.

19. La 14 octombrie 2008, membrii personalului centrului au declarat că sunt foarte îngrijorați de starea lui X și de aptitudinile de îngrijire ale primei reclamante. S-a dovedit că prima reclamantă nu a declarat greutatea corectă copilului și că X pierduse, așadar, mai mult în greutate decât se presupusese anterior. În plus, nu părea să înțeleagă sentimentele băiețelului (*viser ingen forståelse av gutten sine følelser*) și părea incapabilă să empatizeze cu bebelușul (*sette seg inn i hvordan babyen har det*). Personalul a decis să o transfere pe prima reclamantă într-un apartament de la etajul principal pentru a o putea ține mai bine sub observație și pentru a o monitoriza și mai îndeaproape. Următoarea întâlnire dintre prima reclamantă, personalul centrului pentru familie și serviciile de protecție a copilului fusese programată pentru 24 octombrie 2008, însă angajații instituției doreau să devanseze întâlnirea, întrucât considerau că problema nu putea fi lăsată în așteptare atât de mult timp.

B. Procedura de instituire a plasamentului în regim de urgență a lui X

20. La 17 octombrie 2008 a avut loc o întâlnire între centrul pentru familie, prima reclamantă și serviciile de protecție a copilului. Prima reclamantă a afirmat în cursul întâlnirii că vrea să plece din instituție împreună cu copilul său, întrucât nu mai dorește să beneficieze de asistență. Personalul instituției a declarat că este foarte îngrijorat de aptitudinile de îngrijire ale primei reclamante. Nu se trezea noaptea, iar băiatul pierduse multă greutate, nu avea energie și părea deshidratat. De asemenea, asistentul medical comunitar era foarte îngrijorat, în timp ce prima reclamantă nu avea aceeași atitudine. Instituția a stabilit să aplice o monitorizare permanentă. Personalul rămânea treaz noaptea pentru a o trezi pe prima reclamantă să-și hrănească copilul. Prima reclamantă era monitorizată la fiecare trei ore pentru a se asigura că băiatul este hrănit. Personalul centrului și-a exprimat teama că exista riscul ca bebelușul să nu supraviețuiască dacă nu ar fi stabilit acest tip strict de monitorizare. Serviciile de protecție a copilului au considerat că s-ar crea un risc dacă prima reclamantă l-ar scoate pe copil din instituție. X era sub greutatea normală critică (*kritisk normalvekt*) și avea nevoie de hrană și monitorizare.

21. În decizia luată la aceeași dată, se menționa, de asemenea, că prima reclamantă a furnizat serviciilor de protecție a copilului informații despre tatăl copilului, dar că a refuzat permisiunea de a efectua un test de paternitate și de a semna în calitate de tată, la spital. Se menționa că tatăl dorea să își asume responsabilitatea pentru copil, dar că nu avea încă niciun drept ca parte în cauză.

22. S-a decis ca X să fie plasat în plasament familial de urgență și ca prima reclamantă și mama acesteia să îl viziteze maximum o oră și jumătate

săptămânal. În ceea ce privește nevoile copilului, se menționa că a pierdut foarte mult în greutate și, în consecință, necesita monitorizare atentă și adecvată. S-a subliniat faptul că este foarte importantă dezvoltarea unei rutine alimentare corecte. În plus, potrivit planului, plasamentul urma să fie evaluat în permanență de către prima reclamantă, părinții care asigurau plasamentul de urgență, o echipă de specialiști (*fagteam*) și serviciile de protecție a copilului. Serviciile municipalității urmau să păstreze contactul cu părinții care asigurau plasamentul de urgență și să fie însărcinate cu menținerea contactului și monitorizarea primei reclamante. La 21 octombrie 2008, președintele Oficiului districtual pentru asistență socială (*fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker*) și-a dat acordul prealabil.

23. La 22 octombrie 2008, prima reclamantă a contestat măsura de instituire a plasamentului de urgență în fața Oficiului districtual pentru asistență socială. Aceasta susținea că ea și X pot trăi împreună în casa părinților săi, argumentând că mama sa rămânea acasă și că era dispusă să o ajute să se ocupe de X și că ea și mama sa erau, de asemenea, dispuse să accepte sprijinul serviciilor de protecție a copilului.

24. La 23 octombrie 2008, un consultant familial și un psiholog din cadrul centrului pentru familie au întocmit un raport privind șederea primei reclamante și a mamei sale în instituție. Raportul făcea trimitere la un test de inteligență la care prima reclamantă obținuse un scor mai mare de cel de 67% al persoanelor de vârsta sa pentru organizare perceptuală (adică organizarea elementelor vizuale) și mai mic de cel de 93% al persoanelor de vârsta sa pentru înțelegere verbală. Pentru sarcini care necesită memorie de lucru – capacitatea de a lua în considerare și de a procesa informații complexe – prima reclamantă a obținut un scor mai mic de cel de 99% al persoanelor de vârsta sa. Potrivit raportului, testele confirmau impresia clinică în privința primei reclamante. În plus, raportul menționa că asistența oferită de instituție se concentrase pe a o învăța pe prima reclamantă cum să satisfacă nevoile fundamentale ale copilului din punct de vedere al alimentației, igienei și siguranței. Prima reclamantă primise sfaturi verbale și practice și avusese nevoie în mod constant (*gjennomgående*) de instrucțiuni și demonstrații repetate. Din experiența personalului, prima reclamantă nu înțelegea de multe ori ceea ce i se spunea sau explica și uita foarte repede. În concluzie, raportul menționa, *inter alia*:

„Mama nu se ocupă de copilul său într-un mod satisfăcător. În timpul în care mama și copilul s-au aflat [în centrul pentru familie] [...] personalul [...] a fost îngrijorat că nevoile copilului nu sunt îndeplinite. Pentru a se asigura că nevoile primare de îngrijire și alimentație ale copilului sunt îndeplinite, personalul a intervenit și monitorizat îndeaproape copilul, atât ziua, cât și noaptea.

Mama nu este capabilă să satisfacă nevoile practice de îngrijire ale copilului. Ea nu și-a asumat responsabilitatea pentru a îngriji băiatul într-un mod satisfăcător. Mama are nevoie de consiliere la un nivel extrem de elementar și are nevoie de sfaturi care să i se repete de mai multe ori.

Pe tot parcursul șederii, mama a făcut declarații pe care le găsim extrem de îngrijorătoare. Aceasta și-a exprimat lipsa semnificativă de empatie pentru fiul său și și-a exprimat în mai multe rânduri dezgustul față de copil. Mama a demonstrat că nu conștientizează decât foarte puțin ce înțelege băiatul și ce comportamente își poate el controla.

Mama are un mod de funcționare mental inconsecvent și întâmpină mari dificultăți în anumite domenii care sunt cruciale pentru capacitatea de a oferi îngrijire. Această capacitate trebuie analizată din punct de vedere practic în lumina acestei constatări. Sănătatea mintală a mamei este marcată de sentimente dificile și dureroase despre cine este ea însăși și cum îi percepe pe ceilalți. Mama însăși pare să aibă o nevoie considerabilă de îngrijire care nu i-a fost oferită.

Potrivit evaluării noastre, mama este incapabilă să aibă grijă de copil. Suntem, de asemenea, de părere că mama are nevoie de sprijin și de urmărire. Astfel cum am comunicat verbal serviciilor de protecție a copilului, considerăm că este important să se acorde o atenție deosebită mamei în perioada care va urma instituirii plasamentului de urgență.

Mama este vulnerabilă. Este necesar să i se ofere o evaluare psihologică și un tratament, și probabil are nevoie de ajutor în găsirea unei motivații în acest sens. Este necesară stabilirea unui plan individual pentru mamă, pentru a asigura urmărirea evoluției acesteia în anumite domenii. Mama are resurse (a se vedea testele de abilități) pentru care are nevoie de ajutor pentru a le utiliza cu bună știință.”

25. La 27 octombrie 2008, Oficiul a examinat contestația formulată împotriva deciziei de instituire a plasamentului de urgență (*supra*, pct. 22 și 23). Prima reclamantă a participat alături de avocatul său și a depus mărturie. Au fost ascultați trei martori.

26. Prin decizia din aceeași zi, semnată de președintele oficiului, se concluzionează că este obligatoriu să se bazeze pe observațiile transmise de psihologul centrului pentru familie, care elaborase raportul instituției, și ale reprezentantului serviciilor municipale de protecție a copilului. Potrivit acestor observații, prima reclamantă nu era capabilă să îi acorde îngrijiri adecvate lui X (*betryggende*) în ceea ce privește aspecte absolut esențiale și cruciale (*helt vesentlige og sentrale områder*). În plus, prima reclamantă declarase că vrea să plece din instituție. Era evident că nu era capabilă să îl îngrijească pe X fără să-l expună pe acesta unui mare risc. Ulterior, părinții primei reclamante au declarat că îi vor asigura o îngrijire adecvată lui X. Cu toate acestea, oficiul a concluzionat că siguranța lui X nu era suficient asigurată. Mama primei reclamante a depus mărturie în fața oficiului și a afirmat că, în timpul șederii sale în centrul de familie, nu a observat nimic care să îi stârnească îngrijorare cu privire la modul în care prima reclamantă îl îngrijea pe X. Această declarație contrasta în mod deosebit cu ceea ce declarase psihologul. Totodată, oficiul a concluzionat că prima reclamantă este cea responsabilă pentru îngrijirea zilnică a lui X, nu mama acesteia.

27. În aceeași zi, 27 octombrie 2008, X a fost dus la o clinică de psihiatrie pediatrică pentru o evaluare.

28. La 30 octombrie 2008, prima reclamantă a sesizat instanța districtuală (*tingrett*) cu o acțiune împotriva deciziei oficiului din 27 octombrie 2008 (*supra*, pct. 25-26).

29. La 13 noiembrie 2008, prima reclamantă l-a vizitat pe X la locuința de plasament; conform notelor de observație ale supraveghetorului, Z primise rezultatul unui test de paternitate făcut cu o zi înainte, care demonstrase că acesta nu era tatăl copilului. Prima reclamantă a declarat că nu știa cine ar putea fi tatăl. Nu-și putea aminti să fi avut relații cu un alt bărbat. Prima reclamantă și consilierul din cadrul serviciilor de protecție a copilului au agreeat ca prima reclamantă să își contacteze medicul și să primească o trimitere către un psiholog.

30. La 21 noiembrie 2008, un consilier specializat în plasamentul de urgență (*beredskapshemskonsulent*) din cadrul Oficiului pentru Copii, Tineret și Familie a redactat un raport privind aplicarea măsurii de urgență. În concluzii, aceasta afirma:

„În momentul în care copilul a fost adus în plasament familial de urgență la 17 octombrie, mișca ușor din mâini și picioare și scâncea ușor. Nu își putea ține ochii deschiși pentru că erau roșii, inflamați și prezentau secreții. Copilul era subnutrit, palid și lipsit de energie [(*slapp*)]. După câteva zile, a început să se miște, să scoată sunete și să-și recapete culoarea pielii. A mâncat bine la toate mesele și s-a bucurat de contactul fizic. A fost capabil să țină ochii deschiși după ce a primit medicația corectă și a început treptat să fie în contact cu ceea ce se întâmplă în jurul său. Au fost aplicate obiceiuri de rutină de calitate și a fost urmărit îndeaproape în ceea ce privește alimentația și dezvoltarea.

Copilul s-a dezvoltat foarte bine din toate punctele de vedere, în cele 5 săptămâni în care a locuit în plasament familial de urgență. Doctorul și asistenții medicali comunitari s-au declarat mulțumiți de modul în care se dezvoltă copilul și l-au monitorizat îndeaproape. Clinica ambulatorie psihiatrică pentru copii și adolescenți (*Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk* – BUP) a urmărit, de asemenea, evoluția băiatului și a raportat posibile simptome de stres la care a fost supus copilul în timpul sarcinii sau în primele săptămâni ale vieții sale. Părinții de plasament de urgență au oferit condiții favorabile pentru ca băiatul să se dezvolte, care au funcționat. Copilul are nevoie de adulți stabili care să îi poată acorda îngrijire adecvată vârstei sale (*omsorg aldersadekvat*) și să îi satisfacă nevoile pe viitor.”

31. La 28 noiembrie 2008, serviciile municipale au depus o cerere în fața Oficiului districtual pentru asistență socială, susținând că prima reclamantă nu are competențele de îngrijire în ceea ce privește diferitele nevoi ale unui copil. A considerat că X ar reveni rapid într-o situație în care ar fi supus unor neglijențe grave dacă s-ar întoarce la prima reclamantă. În ceea ce privește drepturile de vizitare, serviciile municipale au susținut că este de presupus că plasamentul se va realiza pe termen lung și că X va crește cel mai probabil în plasament. Aceștia au afirmat că prima reclamantă este tânără, dar capacitatea sa de mamă este limitată, cel puțin în relația cu X [(*m*)*or er ung, men det antas at hennes kapasitet som mor vil være begrenset, i hvert fall i forhold til dette barnet*].

32. La 5 decembrie 2008, echipa clinicii de psihiatrie pediatrică, care a efectuat șase observații diferite între 3 și 24 noiembrie 2008, în conformitate cu instrucțiunile din 27 octombrie 2008 (*supra*, pct. 27), și-a prezentat rezultatele într-un raport care consemna, *inter alia*, următoarele:

„[X] este un copil care prezenta o întârziere semnificativă în dezvoltare atunci când a fost adus pentru evaluare și observare. Astăzi se comportă ca un copil normal de două luni, și are posibilitatea de a se dezvolta normal. Din ceea ce poate fi observat, era un copil supus unui risc ridicat. În cazul copiilor vulnerabili, lipsa reacției și a confirmării sau alte interferențe în interacțiune pot duce la tulburări psihologice și de dezvoltare mai mult sau mai puțin grave în cazul în care au experiența unor altor relații cu caracter corectiv. Calitatea primelor interacțiuni dintre copil și persoana cea mai apropiată care îi oferă îngrijire are, prin urmare, o importanță majoră pentru dezvoltarea psihosocială și cognitivă. [X] oferă în prezent semnele unei bune dezvoltări psihosociale și cognitive.”

33. Instanța districtuală, într-un complet compus dintr-un judecător, un psiholog și o persoană din afara sistemului judiciar, în conformitate cu art. 36-4 din Codul de procedură civilă (*infra*, pct. 133), a examinat acțiunea primei reclamante împotriva deciziei oficiului în cadrul procedurii de plasament de urgență (*supra*, pct. 25-26 și 28) la 12 ianuarie 2009. În hotărârea din 26 ianuarie 2009, instanța a reafirmat că, în temeiul art. 4-6 paragraful al doilea din Legea privind protecția copilului (*infra*, pct. 122), o decizie provizorie poate fi pronunțată numai în cazul în care riscul de vătămare corporală este mare, iar copilul ar fi expus unui risc important dacă nu ar fi luat de îndată în plasament. Instanța a adăugat că acest caz privea copilul născut în momentul luării măsurii de plasament provizoriu și că măsura respectivă fusese reexaminată între timp de mai multe ori, în urma acțiunilor mamei.

34. În concluzie, instanța afirma că nu exista niciun dubiu că situația lui X era gravă la momentul luării măsurii de plasament provizoriu. Copilul prezenta semne clare de neglijență, atât din punct de vedere psihologic, cât și fizic. Instanța constata că cerința existenței unui risc „important” (*vesentlighetskravet*) prevăzute de art. 4-6 paragraful al doilea din Legea privind protecția copilului (*infra*, pct. 122) era îndeplinită. X avea, în momentul pronunțării hotărârii, o stare de sănătate mai bună și se dezvolta normal. Acest lucru fusese posibil grație eforturilor părinților de plasament de urgență și acțiunilor ulterioare. Instanța nu considera că capacitatea primei reclamante de a oferi îngrijire s-a schimbat și și-a exprimat temerea că X ar suferi un risc important dacă s-ar întoarce la ea. Acest lucru ar fi fost valabil chiar dacă prima reclamantă ar fi locuit împreună cu părinții săi și aceștia ar fi susținut-o. Problema o constituia capacitatea ei de a oferi îngrijire copilului.

35. Pe baza celor de mai sus, instanța nu identifica motive pentru a revoca măsura de plasament de urgență luată în așteptarea unei decizii a Oficiului districtual pentru asistență socială cu privire la problema plasamentului permanent.

36. Prima reclamantă nu a sesizat curtea de apel (*lagmannsrett*).

C. Procedura privind măsura de plasament

1. Procedura în fața Oficiului districtual pentru asistență socială

37. La 17 și 18 februarie 2009, oficiul, compus dintr-un administrator calificat să acționeze în calitate de judecător, un psiholog și persoană din afara sistemului judiciar, în conformitate cu art. 7-5 din Legea privind protecția copilului (*infra*, pct. 122), a organizat o ședință la cererea serviciilor de protecție a copilului pentru luarea unei măsuri de plasament (*supra*, pct. 31). Prima reclamantă a participat și a fost ascultată. Au fost audiați șapte martori, între care experți și părinții primei reclamante, vecinul acestora și un prieten al familiei. În cursul ședinței, serviciile de protecție a copilului au solicitat ca X să fie luat în îngrijirea autorităților locale, să fie preluat de o familie de plasament și ca primei reclamante să i se acorde drept de vizitare timp de două ore, de patru ori pe an, sub supraveghere. Prima reclamantă a solicitat respingerea cererii de plasament, iar X să se întoarcă la ea. În subsidiar, a solicitat drept de vizitare cel puțin o dată pe lună sau conform aprecierii oficiului.

38. Prin decizia din 2 martie 2009, oficiul a arătat de la bun început că, independent de argumentele și de pretențiile părților, sarcina sa era să decidă dacă X urma să fie luat în îngrijire de serviciile de protecție a copilului. În cazul luării unei măsuri de plasament, oficiul ar alege, de asemenea, un plasament adecvat și ar stabili modalitățile de vizitare.

39. Oficiul a concluzionat că a fost îndeplinită condiția fundamentală prevăzută la art. 4-12 primul paragraf lit. a) din Legea privind protecția copilului (*infra*, pct. 122). În opinia acestuia, s-ar produce o situație care ar implica deficiențe grave atât în dezvoltarea psihologică, cât și practică a lui X, dacă s-ar întoarce la prima reclamantă.

40. Oficiul a subliniat faptul că a evaluat capacitatea primei reclamante de a oferi îngrijire și schimbările de comportament, nu situația sa ori trăsăturile sale de personalitate. Cu toate acestea, oficiul observa că centrul pentru familie considerase că incapacitatea primei reclamante de a beneficia de sprijin era legată de limitările sale cognitive. S-a făcut trimitere la concluziile formulate de instituție potrivit cărora rezultatele relevante ale testelor au fost conforme cu observațiile lor zilnice (*supra*, pct. 24). Testele efectuate în cadrul instituției erau, de asemenea, în mare măsură concordante cu evaluările anterioare ale primei reclamante și, *inter alia*, cu preocupările formulate de psihologul Oficiului pentru Copii, Tineret și Familie în vara anului 2008 (*supra*, pct. 14). În opinia oficiului, elementele de mai sus sugerau că problemele primei reclamante erau de natură fundamentală și că potențialul său de schimbare era limitat (*sier noe om at mors problematikk er av en grunnleggende karakter og at endringspotensialet er begrenset*).

41. Oficiul s-a considerat obligat să concluzioneze că o măsură de plasament este necesară și în interesul lui X. În ceea ce privește caracterul adecvat al plasamentului, oficiul a afirmat că, având în vedere vârsta și

nevoile sale de îngrijire, plasamentul era în mod evident cea mai bună soluție pentru X la acel moment. A emis o decizie în acest sens. Având în vedere vârsta și vulnerabilitatea lui X, oficiul a decis, de asemenea, să instituie plasamentul îmbunătățit – o măsură prin care locuința de plasament beneficia de asistență și sprijin suplimentar – cel puțin în primul an.

42. În ceea ce privește aspectul dreptului de vizitare, oficiul afirma că, în conformitate cu art. 4-19 din Legea privind protecția copilului (*infra*, pct. 122), copiii și părinții au dreptul să intre în contact, cu excepția cazului în care se decide altfel. În momentul emiterii unei măsuri de plasament, oficiul trebuie să stabilească numărul vizitelor și deciziile privind contactul trebuie să fie în interesul copilului, astfel cum se prevede la art. 4-1 din Legea privind protecția copilului (*ibidem*). Trebuia, de asemenea, ca scopul și durata plasamentului să fie luate în considerare în momentul stabilirii numărului vizitelor.

43. Pe baza informațiilor disponibile la momentul deciziei, oficiul preconiza că X va crește într-o locuință de plasament. Această situație era efectul (*har sammenheng med*) problemelor fundamentale ale primei reclamante și potențialului limitat de schimbare al acesteia (*mors grunnleggende problematikk og begrensede endringspotensial*) (*supra*, pct. 40). Astfel, rezulta că părinții de plasament vor deveni părinții psihologici ai lui X și că numărul vizitelor trebuia stabilit astfel încât să se asigure că procesul de atașament, care era deja în curs de realizare, nu este întrerupt. X urma să primească pacea și stabilitatea de care avea nevoie în viața sa de zi cu zi și se presupunea (*det legges til grunn*) că are nevoi speciale în acest sens. În opinia oficiului, scopul contactului trebuia să fie acela de a se asigura că X își cunoaște mama.

44. Pe baza unei evaluări generale, inclusiv a factorilor de mai sus, numărul vizitelor a fost stabilit să fie de șase ori pe an, timp două ore. Oficiul declara că are anumite îndoieli cu privire la frecvența vizitelor, având în vedere în special reacțiile lui X. Cu toate acestea, considera că modul de desfășurare a vizitelor ar putea fi îmbunătățit într-o oarecare măsură dacă serviciile de protecție a copilului ar oferi mai mult sprijin și adaptare, precum și dacă ar exista o reducere considerabilă a frecvenței vizitelor.

45. În opinia oficiului, era necesar ca serviciile de protecție a copilului să fie autorizate să supravegheze vizitele, pentru a garanta îngrijirea adecvată a lui X.

46. Decizia oficiului conținea o concluzie prin care se afirma că serviciilor de protecție a copilului le vor reveni sarcina de a decide calendarul și locul sesiunilor de vizitare.

2. Procedura în fața instanței districtuale

47. La 15 aprilie 2009, prima reclamantă a sesizat instanța cu o acțiune împotriva deciziei oficiului prin care se dispunea plasamentul lui X (*supra*, pct. 38-46). Aceasta susținea, în special, că putea asigura condiții adecvate la

domiciliul său prin aplicarea unor măsuri de asistență și că măsura de plasament fusese decisă fără a fi fost întâi puse în aplicare suficiente măsuri de asistență.

48. La 6 mai 2009, serviciile de protecție a copilului au transmis primei reclamante o scrisoare în care era invitată să participe la o întâlnire pentru a discuta despre tipul de ajutor pe care i l-ar putea oferi. Scrisoarea afirma următoarele:

„Serviciile de protecție a copilului sunt preocupate să primiți ajutor pentru a face față la situația prin care ați trecut în legătură cu măsura de plasament etc. Puteți beneficia în continuare de oferta ca serviciile de protecție a copilului să acopere costurile unui psiholog, dacă veți dori acest lucru.”

49. La 14 mai 2009, prima reclamantă a participat la o întâlnire mamă-copil împreună cu două dintre persoanele sale apropiate. Potrivit raportului, a apărut o problemă în care supraveghetorul din cadrul serviciilor de protecție a copilului a afirmat că prima reclamantă ar petrece un timp mai relaxat cu X dacă ar fi singură cu acesta. Prima reclamantă a afirmat că supraveghetorul trebuie să înțeleagă că dorește să fie însoțită pentru că nu este tratată corespunzător. În cele din urmă, s-a convenit ca una dintre persoanele sale apropiate să o însoțească pe prima reclamantă. În cursul întâlnirii, prima reclamantă a declarat că a primit o scrisoare neplăcută (*ukoselig*) din partea serviciilor de protecție a copilului prin care i se propunea să i se facă o programare pentru a discuta orice ajutor de care ar putea avea nevoie (*supra*, pct. 48). Prima reclamantă a afirmat că nu are nevoie de niciun fel de ajutor și că, în mod cert, nu are nevoie de consiliere psihologică.

50. La 19 august 2009, instanța a pronunțat o hotărâre privind decizia de plasament (*supra*, pct. 47). Încă de la început, instanța a afirmat că speța privea controlul judiciar al măsurii de plasament luată în temeiul art. 4-12 din Legea privind protecția copilului (*infra*, pct. 122), care urma să fie examinată în conformitate cu normele prevăzute de art. 36 din Codul de procedură civilă. În cadrul controlului judiciar al deciziei Oficiului districtual pentru asistență socială, instanța avea competența de a examina toate aspectele deciziei, atât în drept, cât și în fapt, precum și exercitarea puterii discreționare administrative. Legislația consacră faptul că acest control asupra deciziei oficiului nu trebuie să se bazeze pe circumstanțele faptelor la momentul luării deciziei, ci pe circumstanțele de la data emiterii sale. Prin urmare, instanța nu avea în mod normal obligația de a intra în detalii în ceea ce privește evaluarea motivării emiterii deciziei de plasament. Cu toate acestea, instanța districtuală a adăugat că a constatat motive speciale care fac necesară să procedeze astfel în speță.

51. Pe baza probelor prezentate, instanța a concluzionat, în cele din urmă, că, nici la momentul pronunțării hotărârii sale, nici anterior nu se motivase suficient că ar fi existat astfel de deficiențe în capacitatea primei reclamante de a acorda îngrijiri, pentru a fi îndeplinite condițiile de menținere a măsurii de plasament și luarea în îngrijire a lui X de către serviciile de protecție a

copilului. Instanța a constatat, *inter alia*, că problemele de greutate ale lui X ar fi putut fi provocate de o infecție oculară. În consecință, a anulat decizia oficiului.

52. X urma așadar să se întoarcă la prima reclamantă, iar instanța a constatat că părțile au înțeles că acest lucru trebuia realizat într-un mod care să prevină ca X să se confrunte cu noi traume. X locuise cu părinții de plasament timp de zece luni și se atașase de aceștia. Pe baza celor constatate în cursul procedurii, instanța a pornit de la premisa că serviciile de protecție a copilului vor acorda primei reclamante și părinților de plasament asistența de care aveau nevoie. Prima reclamantă a declarat că este dispusă să coopereze și, având în vedere această disponibilitate, instanța a considerat că trebuie să fie posibil să se stabilească mediul de cooperare necesar pentru ca serviciile de protecție a copilului să poată oferi ajutorul de care ar putea avea nevoie.

53. În zilele după pronunțarea hotărârii instanței districtuale au existat mai multe schimburi de mesaje electronice între avocatul primei reclamante și serviciile de protecție a copilului, iar la 26 august 2009 a fost organizată o întâlnire între părți. A doua zi, prima reclamantă, prin intermediul avocatului său, a solicitat o programare pentru a putea să-l ia din locuința de plasament de îndată (*omgående*) și să îl aducă înapoi acasă. De asemenea, a solicitat ca acest lucru să aibă loc sâmbătă, 29 august 2009. A afirmat că mama de plasament poate să îl aducă pe X și să stea cu el cât timp va dori. Mama de plasament era, de asemenea, invitată să îl viziteze pe X atunci când își dorește, de comun acord cu prima reclamantă. A precizat totodată că reprezentanții serviciilor de protecție a copilului nu erau bineveniți.

54. Serviciile de protecție a copilului nu au dat curs cererii reclamantei ca X să se întoarcă de îndată la ea, dar numărul întâlnirilor mamă-copil a crescut. La 1, 3, 4 și 7 septembrie 2009, au avut loc asemenea întâlniri în casa părinților primei reclamante. Agentul de supraveghere a luat note de observații detaliate ale fiecărei întâlniri, precum și ale conversațiilor cu mama de plasament, și a făcut un rezumat al tuturor întâlnirilor. Aceasta menționa, *inter alia*, că mama de plasament declarase că întâlnirea din 1 septembrie 2009 „a decurs bine [(*gikk greit*)] în multe moduri”, dar că X a devenit foarte obosit după aceasta. Era neliniștit și a fost dificil să fie pus la culcare. La sfârșitul întâlnirii din 3 septembrie, supraveghetorul menționa că X părea complet epuizat și palid. Aparenta oboseală a lui X a fost remarcată și la întâlnirile din 4 și 7 septembrie. În plus, din note reiese că supraveghetorul a considerat ciudat (*underlig*) faptul că X nu fusese hrănit, deși familia fusese informată că era ora sa de masă. Aceasta menționa că prima reclamantă a luat notă de aceste informații în prima zi, dar le-a uitat din nou până în ziua următoare. Raportul afirma că supraveghetorul nu avea certitudinea dacă acest lucru avea legătură cu insecuritatea și teama primei reclamante de a pune întrebări. Raportul conținea, de asemenea, detalii despre reacțiile lui X

în timpul întâlnirilor, în ceea ce privește plânsul, somnul, digestia și alte comportamente.

3. Procedura în fața curții de apel

55. La 4 septembrie 2009, serviciile municipalității au solicitat autorizarea pentru a introduce recurs împotriva hotărârii instanței districtuale (*supra*, pct. 50-52), a solicitând confirmarea deciziei oficiului din 2 martie 2009 (*supra*, pct. 38-46) și suspendarea executării hotărârii respective. Serviciile municipalității au susținut, în primul rând, că hotărârea primei instanțe era grav viciată. Era puțin probabil ca infecția oculară să fi fost motivul creșterii lente în greutate a lui X. În plus, prima reclamantă l-a vizitat pe X, dar întâlnirile nu au decurs corespunzător, deși i se oferiseră sfaturi despre cum ar putea îmbunătăți calitatea întâlnirilor. X a avut reacții puternice după aceste vizite. În al doilea rând, serviciile municipalității au susținut că speța ridică o problemă de interes general, și anume una referitoare la abilitățile cognitive ale primei reclamante (*ferdigheter kognitive*). Aceasta are dificultăți generale de învățare și că testele au demonstrat că are dificultăți specifice, cu consecințe asupra existenței cotidiene. Aptitudinile sale de raționament verbal, referitoare la informații complexe, de analiză și de acțiune în situațiile apărute erau elemente relevante pentru acordarea unei îngrijiri adecvate unui copil. În acest context, serviciile municipalității au făcut trimitere la o serie de întrebări la care, în opinia lor, trebuia să se dea un răspuns, *inter alia*, cu privire la ceea ce prima reclamantă era sau nu era capabilă să facă – și dacă era adecvat să îi fie lăsat un copil mic în grijă – și la existența unor măsuri realiste de asistență care să poată compensa deficiențele.

56. La 8 septembrie 2009, instanța districtuală a decis să suspende executarea hotărârii până la pronunțarea curții de apel.

57. În răspunsul din 11 septembrie 2009 la recursul serviciilor municipalității, prima reclamantă a declarat, prin intermediul avocatului său, că intervenția acestora din urmă s-a întemeiat pe faptul că are retard ușor (*nærmest er tilbakestående*) și, prin urmare, este incapabilă să aibă grijă de un copil, ceea ce considera că este o acuzație insultătoare (*grov beskyldning*). De asemenea, în opinia sa, hotărârea instanței districtuale nu era viciată.

58. La 9 octombrie 2009, serviciile de protecție a copilului a decis să desemneze doi experți – un psiholog, B.S., și un terapeut familial, E.W.A. – să îl evalueze pe X în ceea ce privește reacțiile sale puternice după perioada în care au avut loc întâlniri mamă-copil frecvente la domiciliul părinților primei reclamante (*supra*, pct. 54). În ceea ce privește motivele reacțiilor lui X, experților li s-a solicitat să ofere consultanță și consiliere mamei de plasament cu privire la modul de gestionare a reacțiilor, și primei reclamante, în cazul în care ar fi fost de acord, cu privire la aceste vizite.

59. La 12 octombrie 2009, curtea de apel a autorizat recursul cu motivarea că hotărârea instanței districtuale sau procedura care a condus la pronunțarea acestei hotărâri fusese grav viciată (*supra*, pct. 55, și *infra*, pct. 133). Curtea

de apel a confirmat, de asemenea, suspendarea executarea hotărârii primei instanțe (*supra*, pct. 56).

60. La 4 noiembrie 2009, avocatul primei reclamante a solicitat serviciilor de protecție a copilului să stabilească dacă oferta de consiliere a primei reclamante (*supra*, pct. 48) este încă valabilă. În răspunsul din 12 noiembrie 2009, serviciile de protecție a copilului au afirmat că există îngrijorări în privința primei reclamante și că este important ca acesta să primească ajutor. Au confirmat că vor suporta costurile unui psiholog sau ale altui consilier ales de prima reclamantă și că nu vor solicita persoanei alese nici o informație, nici să acționeze ca martor în cauza privind protecția copilului.

61. La 15 noiembrie 2009, curtea de apel a desemnat un psiholog expert, M.S., care să evalueze cazul.

62. La 20 februarie 2010, cei doi experți desemnați de serviciile de protecție a copilului pentru a examina întâlnirile mamă-copil și efectele acestora asupra lui X (*supra*, pct. 58) au transmis un raport care avea peste 18 pagini. În raport, aceștia afirmau că nu au participat la nicio ședință de întâlnire, „întrucât acest lucru a fost făcut de către expertul desemnat de curtea de apel”. În continuare, afirmau că prima reclamantă a refuzat să primească asistență cu privire la vizite. În capitolul intitulat „Este posibilă formularea de ipoteze în ceea ce privește competențele părinților aflați în situații de contact cu copilul pe baza capacității acestora de a le oferi îngrijire?”, au afirmat următoarele:

„Atunci când examinăm diferitele documente transmise, constatăm că [centrul pentru familie] descrie lipsa gravă a competențelor necesare în rolul de mamă, care corespund celor observate de noi în timpul sesiunilor de vizitare, după mai mult de un an. De exemplu, mama demonstrează incapacitatea de a oferi îngrijire de bază în timpul întâlnirilor, după cum am descris mai sus. În plus, modul în care se comportă ca părinte în timpul întâlnirilor este unul lipsit de sensibilitate. Aceasta pare să aibă probleme semnificative în a identifica afectele lui X împărtășindu-i bucuria și făcându-l să se simtă în siguranță, ghidându-l prin confirmare și dând nume lucrurilor. Acest aspect este unul foarte grav.

Constatăm că mama are probleme semnificative în cursul tuturor întâlnirilor și este dificil de spus dacă aceste probleme nu se vor extinde și la competența sa generală de a oferi îngrijire. Într-un raport din 19 februarie 2008, respectiv în urmă cu doi ani, doctorul Philos [H.B.], specialist în neurologie clinică, afirmă următoarele:

«Nu există modificări semnificative ale rezultatelor testelor de inteligență efectuate înaintea operației și în urma examenului efectuat la doi ani de la operație. Rezultatele sale la testele de inteligență au fost foarte similare cu cele de la vârsta de 10 ani și jumătate, adică inteligența sa a rămas la un nivel stabil în toți acești ani.»

[H.B.] afirmă că funcționarea sa intelectuală este cu aproximativ două deviații standard sub cei de vârsta sa și că are probleme cu memoria pe termen lung și cu transferul informațiilor de la un subiect la altul.

Considerăm că ar fi mai problematic decât în mod obișnuit ca mama să fie supravegheată în cursul întâlnirilor din cauza problemelor ei cognitive, întrucât uneori [(*fra gang til gang*)] nu știe ce să facă cu copilul și se lasă condusă de impulsuri. În raportul [lui H.B.] se afirmă, de asemenea, că aceasta are probleme în înțelegerea

conținutului a ceea ce citește și descoperim, de asemenea, că nu poate interpreta și înțelege situația atunci când este cu copilul său. Considerăm că este o problemă importantă și fundamentală în clarificarea competenței mamei în situațiile de contact și a competențelor acesteia de a oferi îngrijire. În ceea ce privește competența mamei de a oferi îngrijire în raport cu aptitudinile sale cognitive, presupunem că acest lucru va fi examinat mai detaliat de către [M.S.], expertul psiholog desemnat de curtea de apel. Considerăm că acest aspect joacă un rol semnificativ în comportamentul mamei față de X în timpul întâlnirilor și eforturile acesteia de a se alinia emoțional la nevoile copilului, la diferite vârste.

La pagina 5 a raportului [(hotărârii)] din 2009, instanța districtuală rezumă [situația] după cum urmează:

„Se știe în general că multe femei, în special femeile care nasc prima dată, pot avea o reacție psihologică după naștere, care, în situații extreme, poate lua forma unei depresii postnatale grave. Toate reacțiile sub forma sentimentelor de îndepărtare și insecuritate în raport cu nou-născutul se încadrează în limitele normalului.

Constatăm că dificultățile mamei în cursul întâlnirilor mamă-copil nu pot fi considerate o depresie postnatală gravă, întrucât dificultățile mamei în timpul sesiunilor de vizitare au urmat un model similar timp de peste un an și jumătate. Acesta nu este doar un semn al unor capacități parentale de bază inadecvate și nu este legat doar de depresia postnatală. Considerăm că este esențial [(*avgjørende viktig*)] ca dificultățile mamei în timpul sesiunilor de vizitare și competențele sale de a oferi îngrijire, în general, să fie înțelese în lumina modelelor explicative psihologice mai complexe referitoare atât la problemele cognitive, cât și la experiențele traumatice grave, atât la începutul vieții, cât și la vârsta adultă, despre care știm, pe baza cercetărilor, că afectează capacitatea unei persoane de a se comporta ca părinte fără tratament și eforturi individuale considerabile. Presupunem că psihologul expert va descrie aceste aspecte în detaliu.”

63. La 3 martie 2010, expertul psiholog desemnat de curtea de apel, M.S. (*supra*, pct. 61), a transmis raportul său. Aceasta participase ca observator la două întâlniri mamă-copil, una la care prima reclamantă era singură, iar la cealaltă participase împreună cu mama și sora sa. Capitolul intitulat „Modul de a acționa din punct de vedere social și academic” conținea, *inter alia*, următoarele:

„Pe parcursul anilor, SSE [(*Statens senter for epilepsi*)] a efectuat evaluări repetate [ale primei reclamante] utilizând teste de măsurare a evoluției bolii sale și teste concentrate mai mult asupra descrierii modului acesteia de a acționa. În speță, s-a pus un accent special pe testul WISC-R, efectuat atât pre, cât și postoperatoriu. Rezultatele acestui test sunt exprimate sub formă de scor IQ, care a constituit subiect de discuție în procedura de protecție a copilului din care face parte și prezentul raport. Prin urmare, este relevant să facem unele observații cu privire la rezultatele testului.

WISC-R este un test bine cunoscut și frecvent utilizat pentru măsurarea abilităților intelectuale la copii. Astfel de abilități sunt asociate performanțelor școlare. Rezultatul testului oferă informații utile cu privire la capacitatea copilului de a învăța și de a se folosi de ceea ce învață. Profilul funcțional al testului WISC-R constituie, prin urmare, baza unor măsuri speciale de educație direcționate în școli și poate contribui la pregătirea unor structuri educaționale adaptate individual pentru copiii cu nevoi speciale.

Rezultatul final al unui test de inteligență este un scor IQ, care constituie definiția operațională a inteligenței care oferă o expresie numerică a modului în care abilitățile definite ca inteligență sunt distribuite între indivizii dintr-o populație dată. Testul este standardizat, ceea ce înseamnă că există o distribuție statistică normală, cu o deviație medie de ambele părți. WISC-R are o medie definită de 100, cu o deviație standard de ± 15 . Se pare că un scor cuprins într-un interval de distribuție 85-115 se încadrează în intervalul normal, în care se află 68% din populația comparată, în timp ce 98% se încadrează în două deviații standard, și anume 70-130 de puncte. Atunci când se efectuează o evaluare diagnostică a unui scor IQ, persoanele cu scoruri IQ cuprinse între 50 și 69 sunt definite ca având retard mintal ușor. Rezultatele testului de inteligență se pot îmbunătăți pe parcursul dezvoltării unei persoane, dacă există resurse cognitive fundamentale. În speță, există informații potrivit cărora scorul IQ [al primei reclamante] a fost stabil pe tot parcursul copilăriei și adolescenței, ceea ce înseamnă că nu a reușit să se recupereze intelectual după operația pe creier.

1.3. Rezumat

Informațiile anamnestice primite de la școală, serviciul medical specializat și familie oferă o imagine generală a capacității slabe de învățare și comportament social de la copilăria preșcolară la maturitate. [Prima reclamantă] a avut performanțe modeste la școală, în pofida unor condiții-cadru bune, a unor resurse suplimentare considerabile și a unor eforturi și motivații bune din partea sa. Prin urmare, este dificil de identificat orice altă explicație pentru performanțele sale decât dificultățile generale de învățare cauzate de o tulburare cognitivă fundamentală. Acest lucru este subliniat de scorul constant scăzut IQ – indiferent de efectul intervenției chirurgicale pentru tratarea epilepsiei.

Aceasta prezenta, totodată, probleme de funcționare socio-emoțională, subiect, de asemenea, recurent în toate documentele referitoare la copilăria și adolescența [primei reclamante]. A fost raportată lipsa aptitudinilor sociale și lipsa capacității de adaptare sociale, în principal legată de comportamentul social neadecvat vârstei [(*ikke-aldersadekvat sosial fremtreden*)] («copilăresc») și controlul redus al impulsurilor. De asemenea, se precizează că [prima reclamantă] are un comportament foarte rezervat și are încredere redusă în sine, care trebuie evaluat în lumina problemelor sale.”

La capitolul intitulat „Evaluarea funcției de a oferi îngrijiri, competența în situațiile de contact și efectul măsurilor de asistență”, raportul conținea următoarele:

„5.1. Competența de a oferi îngrijiri

Astfel cum rezultă cu claritate din cele de mai sus, am pus un accent special pe consecințele stării [primei reclamante] în ceea ce privește comportamentul său în general și dacă are competențele necesare pentru îngrijirea unui copil. Este important de observat că nici aceasta [prima reclamantă], nici părinții săi nu consideră că există o legătură între istoricul bolii, comportamentul său ca adult și capacitatea sa de a oferi îngrijiri.

Epilepsia nu privează oamenii de capacitatea de a oferi îngrijiri, la fel cum un scor scăzut IQ nu este în sine un motiv pentru prelua în îngrijire un copil. Cu toate acestea, rezultatele unui test pot contribui la elucidarea motivelor pentru care capacitatea de funcționare a cuiva este afectată, în special în cazul în care acest lucru este evaluat în relație cu alte observații și descrieri.

[Prima reclamantă] a suferit de epilepsie refractară în formă gravă încă din copilărie. Aceasta este o formă instabilă de epilepsie care modifică creierul și afectează întreaga

dezvoltare a personalității. Este de menționat și problema efectelor secundare ale medicației puternice pe care a luat-o în copilărie. Doctorul [R.B.L.] din cadrul SSE, care cunoaște foarte bine istoricul primei reclamante, vorbește despre «povara epilepsiei», și anume problemele socio-emoționale care pot fi generate de capacitatea redusă de a învăța și inadaptabilitatea socială. Prin urmare, este complet rezonabil să presupunem că povara acestei boli în sine a fost într-o oarecare măsură sursa retardului acesteia. Măsurările obiective ale comportamentului său, efectuate în momente diferite în timpul copilăriei, confirmă acest lucru. Evaluate în relațiile cu observațiile clinice, dau impresia că [prima reclamantă] este o tânără care suferă de o tulburare cognitivă semnificativă. În opinia noastră, aceasta este ceea ce au identificat serviciile de sănătate publică atunci când [prima reclamantă] a raportat sarcina, și ceea ce le-a provocat îngrijorare. Termeni precum «imatur» și «copilăresc» apar frecvent în descrierile comportamentului său de-a lungul copilăriei și sunt încă utilizați, acum, când are 24 de ani. Aspectul și comportamentul [primei reclamante] o califică în mare măsură pentru utilizarea unor astfel de adjective: este mică, delicată și pare mult mai tânără decât vârsta cronologică. Locuiește în casa părinților săi, camera ei are tapet *Moomins* și este plină de obiecte pe care te aștepti să le vezi în camera unei adolescente.

Suntem îngrijorați de grija sa de sine [a primei reclamante]. Pare tânără, nesigură și parțial neajutorată. Relația ei cu bărbatul pare neclară. A avut o relație de dragoste cu un bărbat cu care a trăit o scurtă perioadă de timp, dar relația a fost caracterizată de turbulențe, cu episoade de violență sexuală. A rămas însărcinată cu X în timp ce era încă împreună cu prietenul său, fără ca [prima reclamantă] să poată explica cum a ajuns la concluzia că prietenul său nu este tatăl copilului. A părut confuză în acest sens și a relatat povești diferite. De asemenea, a contractat o boală transmisibilă sexual (*chlamydia*) fără să știe sursa infecției. [Prima reclamantă] și-a dorit un copil, dar a lăsat lucrurile la voia întâmplării fără a lua în considerare consecințele faptului de a avea responsabilitatea unică pentru copil și ce presupune acest lucru. În 7 noiembrie 2007, i-a declarat doctorului din cadrul SSE că nu folosea metode contraceptive și nu se gândise că ar putea fi însărcinată la acea dată. Mai târziu, în aceeași zi, a afirmat că vrea să rămână însărcinată. Avortul a fost efectuat pe baza indicațiilor sociale [ale spitalului R.], în noiembrie 2007, fetusul fiind în a 18-a săptămână de sarcină. [Prima reclamantă] a fotografiat fetusul, ceea ce ar putea părea o acțiune bizară. A obținut, de asemenea, o amprentă a mâinii și a piciorului fetusului. [Spitalul R.] a descris-o [pe prima reclamantă] ca fiind imatură, cu un anturaj redus.

Circumstanțele în care s-au produs ambele sarcini spun ceva despre conștientizarea [de către prima reclamantă] a propriilor opțiuni și a consecințelor acestora. Acest lucru este important în evaluarea capacității sale de a avea grijă de un copil.

În plus, [prima reclamantă] nu și-a terminat studiile și nu are un loc de muncă permanent. A locuit în cea mai mare parte a vieții acasă, în vechea sa cameră, și are puțină experiență în a trăi ca adult independent, cu responsabilitatea de a crea structură în viața sa, de a-și asigura un venit și de a lua decizii cu privire la prioritățile financiare. Relația sa cu părinții săi este descrisă ca fiind una bună în acest moment, dar au existat conflicte în trecut. Percepem relația lor ca fiind una vulnerabilă. Ea însăși [prima reclamantă] exprimă ambivalență într-un grad ridicat față de mama sa, deoarece, pe de o parte, consideră că mama interferează prea mult cu viața sa, în timp ce, pe de altă parte, este foarte dependentă de ea, îi preia opiniile ca fiind proprii și are încredere în ea. În același timp, este supărată că mama sa face prea multe lucruri pentru ea și dorește ca mamei sale «să îi intre în cap» că are nevoie de mai multă intimitate decât are în prezent. Potrivit mamei sale, [prima reclamantă] stătea pur și simplu în camera sa după ce fiul său a fost luat în îngrijire. Mama primei reclamante este foarte îngrijorată și afirmă că «suportă cu greu» să-și vadă fiica așa.

În opinia noastră, [prima reclamantă] are probleme de control emoțional, ceea ce îi îngreunează interacțiunea cu alte persoane. Întrucât copilul a fost luat în îngrijire, [prima reclamantă] s-a simțit ofensată, rănită și furioasă. Aceste sentimente sunt pe deplin de înțeles atunci când simți că ai fost tratat incorect, dar în acest caz sunt exprimate fără cenzură, într-o asemenea măsură încât par ostentative. Descriind Oficiul districtual pentru asistență socială ca fiind «o gașcă de stricate care au fost cumpărate de serviciile de protecție a copilului» și personalul [centrului pentru familie] drept «psihotic» nu contribuie la crearea impresiei unei persoane adulte capabile să socializeze cu alți adulți într-un mod adecvat din punct de vedere social. Izbucnirile în plâns intens [ale primei reclamante], atât la domiciliu, în prezența părinților săi, atunci când discutăm cazul, cât și în timpul vizitelor, reprezintă, de asemenea, un comportament neobișnuit pentru un adult. De asemenea, nici plânsul în poala tatălui sau a mamei (astfel cum este descris în cadrul vizitelor) nu este un semn că cineva este capabil să își controleze emoțiile într-un mod proporțional cu vârsta sa. De asemenea, [prima reclamantă] nu a gestionat cu maturitate comportamentul fiului său, ci s-a simțit mai degrabă respinsă personal și a acționat în consecință.

Este dificil să se discute problema în cauză [cu prima reclamantă]. Stilul său cognitiv este caracterizat de incapacitatea de a vedea conexiuni, sau de a generaliza. Aceasta face dovada unei gândiri egocentrice atunci când continuă să discute despre cât de ticăloase sunt serviciile de protecție a copilului și când se referă la modul în care părinții ei și toată lumea consideră că este de neînțeles că i-a fost luat în îngrijire copilul. Facem aici trimitere la declarația psihologului [centrului pentru familie] potrivit căreia «mama face declarații cărora este dificil să li se dea un sens». Opinia pe care ne-am format-o [în privința primei reclamante] în cursul conversațiilor noastre este că aceasta are o viziune fragmentată asupra situațiilor, respectiv că episoade diferite sunt înțelese ca episoade izolate, care nu au nicio legătură. În consecință, sprijinul este considerat o critică, sfaturile bune o mustrare etc. Această incapacitate de generalizare este caracteristică gândirii sale [a primei reclamante]. De asemenea, nu are capacitatea de a gândi în abstract și nu are o gândire operațională formală. Îi este greu să gândească înainte și înapoi în timp. Prin urmare, nu este ușor să obținem un răspuns cu privire la ideile pe care le are cu privire la o posibilă întoarcere a copilului. Aceasta face afirmații cu caracter general, de exemplu, că trebuie să întrebe ce îi place să mănânce și dacă se uită la programe televizate pentru copii, însă nu ne oferă reflecții despre măsurile speciale care ar trebui luate în ceea ce privește stresul emoțional al copilului, dacă acesta și-ar schimba domiciliul. Atunci când am întrebat ce ar trebui să facă mama de plasament pentru a o ajuta în timpul procesului de întoarcere a copilului, [prima reclamantă] nu are sugestii constructive. Ceea ce vrea ea, însă, este ca «ea (mama de plasament) să se simtă la fel de auierea cum m-am simțit eu în ultimul an». O astfel de afirmație, combinată cu ostilitatea manifestă (*uttalt fiendtlighet*) din timpul întâlnirilor mamă-copil, nu este utilă nici pentru cooperarea cu familia de plasament, nici cu serviciile de protecție a copilului, în cazul în care băiatul îi va fi înapoiat.

[Prima reclamantă] a pierdut multă energie pentru a-și exprima agresivitatea și pentru a-și forma opinii ostile. Acest fapt a contribuit la cimentarea stereotipurilor legate de serviciile de protecție a copilului și toți ceilalți care încearcă să o ajute ca fiindu-i dușmani. Modul de gândire [al primei reclamante] este caracterizat de o atitudine «dacă nu ești cu mine, ești împotriva mea», și este incapabilă să perceapă nuanțele. Această gândire alb-negru este caracteristică indivizilor cu capacitate cognitivă limitată. În plus, considerăm că [prima reclamantă] este deprimată. Interpretăm agresivitatea ei intensă ca fiind o strategie de a o rezista psihic.

Nu există niciun motiv să punem la îndoială dorința intensă a [primei reclamante] de a deveni o mamă bună. Ea însăși a contactat serviciile de asistență, în acest scop. Cu

toate acestea, ideile și așteptările pe care le-a avut în această privință rămân neclare. Mama sa a indicat că ei cu toții credeau că [centrul pentru familie] este un fel de hotel, unde poți obține sprijin material pentru îngrijirea copilului. În pofida tuturor activităților pregătitoare și informațiilor detaliate furnizate în prealabil, nu au înțeles că o ședere de evaluare impunea ca părintele să își prezinte calitățile, să fie pus sub observație și plasat într-o situație de învățare. În consecință, [prima reclamantă] se simte în mare măsură trădată și înșelată – fapt exprimat printr-un limbaj abuziv și amenințări.

Șederea [în centrul pentru familie] ilustrează faptul că [prima reclamantă] avea probleme în a analiza și reține informațiile astfel încât să le poată utiliza pentru a-și adapta comportamentul. Nu este vorba despre o lipsă de voință, ci despre capacitatea inadecvată de a planifica, organiza și structura. Astfel de manifestări de deficiențe cognitive vor deveni invazive în modul de a-și îngriji copilul și ar putea avea ca rezultat neglijarea copilului.

5.2. Efectul măsurilor de asistență

Se consideră important faptul că [prima reclamantă] locuiește acum cu părinții săi și poate continua să facă acest lucru atât timp cât este necesar. Aceasta este, într-un fel, o măsură de asistență. Situația ar putea deveni însă mai problematică decât pare: [Prima reclamantă] are 24 de ani și dorește să devină independentă, dorință care ar putea intra în conflict cu dorința mamei sale de a o ajuta. Nici părinții săi, nici altcineva nu va putea dicta cum ar trebui să își organizeze [prima reclamantă] viața sa și viața copilului său. Dacă [prima reclamantă] dorește să se mute, poate face acest lucru oricând dorește. Părinții ei nu sunt îngrijorați de acest lucru. Prin urmare, o decizie trebuie să se bazeze pe faptul că – în cazul în care copilul se va întoarce la mamă – nu se poate ști cu suficientă certitudine unde va fi crescut în viitor copilul. Prin urmare, decizia trebuie să se bazeze în principal pe capacitatea acesteia [a primei reclamante] de a oferi îngrijire, nu pe capacitatea anturajului său de a oferi îngrijire.

Șederea în centrul pentru familie a fost o măsură de asistență importantă care nu a avut niciun efect. Monitorizarea întâlnirilor mamă-copil efectuată de serviciile de protecție a copilului a avut un impact negativ asupra cooperării dintre familie [a reclamantei] și serviciile de protecție a copilului. Atât familia, cât și aceasta [prima reclamantă] au declarat că nu doresc acțiuni de monitorizare sau asistență după întoarcerea copilului.

5.3. Concluzii

În opinia noastră, există motive să afirmăm că au existat deficiențe grave în îngrijirea pe care a primit-o copilul din partea mamei, precum și deficiențe grave în ceea ce privește contactul personal și securitatea de care avea nevoie având în vedere vârsta și dezvoltarea sa. Tulburarea cognitivă [a primei reclamante], personalitatea acesteia și capacitatea inadecvată de mentalizare fac imposibilă purtarea unei conversații normale cu aceasta în privința nevoilor fizice și psihologice ale bebelușilor. Evaluarea proprie a consecințelor revenirii copilului în grija sa și ceea ce se va cere de la ea ca părinte este limitată și infantilă, caracteristica predominantă fiind îndeplinirea propriilor sale nevoi imediate. Prin urmare, se constată că există riscul continuării unor astfel de deficiențe (după cum s-a menționat mai sus) în cazul în care copilul ar trăi alături de mama sa.

De asemenea, se constată că nu se pot crea condiții satisfăcătoare pentru ca acest copil să trăiască alături de mamă prin intermediul unor măsuri de asistență conform art. 4-4 din Legea privind protecția copilului (de exemplu, măsuri de susținere la domiciliu sau alte măsuri de asistență parentală) din cauza lipsei încrederii și a refuzului acesteia de a accepta amestecul autorităților – ținând seama de istoricul cazului.”

64. Ședința de judecată în fața curții de apel s-a ținut la 25 martie 2010. Prima reclamantă a participat alături de avocatul său desemnat din oficiu. Au fost audiați unsprezece martori, expertul numit de curte, iar psihologul M.S. (*supra*, pct. 61) a dat o declarație. Serviciile municipalității de protecție a copilului au susținut, în principal, că nu ar trebui să existe niciun contact între reclamanti. În secundar, vizitele ar trebui să aibă loc doar de două ori pe an. Serviciile de protecție a copilului au susținut că este vorba despre un „plasament pe termen lung” (*langvarig plassering av barnet*).

65. Prin hotărârea din 22 aprilie 2010, curtea de apel a confirmat decizia oficiului potrivit căreia X trebuie să fie luat în plasament obligatoriu (*supra*, pct. 38-46). De asemenea, a redus dreptul de vizitare al primei reclamante la patru vizite de două ore pe an.

66. Curtea de apel a ținut cont de informațiile din raportul prezentat de centrul pentru familie la 23 octombrie 2008 (*supra*, pct. 24). De asemenea, a luat în considerare depoziția consultantului familial în fața instanței, în care se afirma că mama primei reclamante stătuse alături de aceasta în instituție în primele patru nopți (*supra*, pct. 17). Instanța a continuat după cum urmează:

„În special după această perioadă, temerile au crescut față de modul în care era îngrijit practic copilul”. Acordul era că [prima reclamantă] urma să raporteze toate schimbările de scutec etc. și mesele, dar aceasta nu a făcut-o. Copilul dormea mai mult decât era normal. [Consultantul familial] a reacționat la modul în care respira copilul și faptul că adormea în timpul meselor. Din cauza scăderii în greutate, era necesar să fie hrănit la fiecare trei ore. Uneori, personalul trebuia s-o preseze pe mamă să își hrănească fiul.”

67. Curtea de apel a constatat că centrul pentru familie a efectuat o evaluare corectă și – contrar instanței districtuale (*supra*, pct. 51) – a considerat că era foarte improbabil ca evaluarea să fi fost diferită dacă X nu ar fi avut o infecție oculară.

68. În continuare, curtea de apel a făcut trimitere la raportul din 5 decembrie 2008 întocmit clinica de psihiatrie pediatrică (*supra*, pct. 32). A luat, de asemenea în considerare, raportul expertului desemnat de instanță, M.S. (*supra*, pct. 21 și 63).

69. Întrucât șederea în centrul pentru familie fusese de scurtă durată, curtea de apel a considerat oportun să se ia în considerare comportamentul primei reclamante (*fungering*) în timpul întâlnirilor mamă-copil organizate după luarea lui X în plasament. Două persoane au primit sarcina de a supraveghea întâlnirile și ambele au scris rapoarte, niciunul din nefiind pozitiv. Curtea de apel a reținut că una dintre autorități a transmis o „descriere globală negativă a acestor întâlniri”.

70. Curtea de apel a făcut trimitere, de asemenea, la raportul psihologului și al terapeutului familial numit de serviciile de protecție a copilului, care îl evaluaseră pe X în ceea ce privește reacțiile pe care le-a prezentat după vizitele primei reclamante (*supra*, pct. 58 și 62).

71. În plus, curtea de apel a observat că psihologul desemnat de instanță, M.S. (*supra*, pct. 61 și 63), a afirmat în fața instanței că întâlnirile mamă-

copil păreau atât de negative încât era de părere că mama nu ar trebui să aibă drept de vizitare a fiului său. În opinia sa, întâlnirile „nu erau constructive pentru copil”. În concluzie, în ceea ce privește problema competenței primei reclamante de a acorda îngrijire, a afirmat în raportul său (*supra*, pct. 63) că șederea în centrul pentru familie a ilustrat faptul că prima reclamantă „avea probleme în a analiza și reține informațiile astfel încât să le poată utiliza pentru a-și adapta comportamentul”. Continua astfel:

„Nu este vorba despre o lipsă de voință, ci despre capacitatea inadecvată de a planifica, organiza și structura. Astfel de manifestări de deficiențe cognitive vor deveni invazive în modul de a-și îngriji copilul și ar putea avea ca rezultat neglijarea copilului” (*ibidem*).

72. Curtea de apel a admis concluzia expertului M.S. înainte de a clarifica aspectul dacă măsurile de asistență ar putea remedia în mod suficient deficiențele în ceea ce privește aptitudinile parentale ale primei reclamante. În această privință, a observat că motivele care explicau aceste carențe erau determinate. Curtea de apel a făcut trimitere în acest sens la descrierea istoricului medical al primei reclamante, și anume la faptul că aceasta suferise de epilepsie în formă gravă încă din copilărie până la efectuarea operației pe creier în 2005, când prima reclamantă avea 19 ani.

73. Curtea de apel a reținut, de asemenea, că M.S. a subliniat că istoricul medical al primei reclamante i-a afectat cel mai probabil copilăria în mai multe moduri. Evaluarea s-a bazat pe descrierea de către M.S. a problemelor de sănătate ale primei reclamante și pe impactul pe care acestea l-au avut asupra aptitudinilor sale sociale și asupra dezvoltării sale. În plus, a observat că plasarea într-un centru pentru familie constituie o măsură de asistență (*supra*, pct. 17). Șederea trebuia să dureze trei luni, dar a fost întreruptă după mai puțin de trei săptămâni. Ca o condiție pentru a continua șederea, prima reclamantă a solicitat o garanție că i se va permite să își ia fiul acasă, după ședere. Serviciile de protecție a copilului nu au putut oferi o astfel de garanție, astfel că prima reclamantă a revenit la domiciliul său la 17 octombrie 2008.

74. Curtea de apel a observat că s-a presupus că măsurile relevante de asistență constau în intervenția unui supraveghetor și acordarea de sprijin și instruire suplimentară în ceea ce privește îngrijirea copiilor. Cu toate acestea, curtea de apel a constatat că ar fi necesară o perioadă de timp atât de lungă pentru a o instrui suficient pe prima reclamantă încât să nu fie o alternativă reală la continuarea plasamentului familial. În plus, rezultatul unei astfel de instruirii era incert. În această privință, curtea de apel a acordat o atenție deosebită faptului că atât prima reclamantă, cât și familia sa au declarat că nu doresc monitorizare sau asistență în cazul în care X ar reveni alături de ei. Instanța a fost de acord cu concluziile expertului desemnat de curte, M.S. (*supra*, pct. 21 și 63).

75. Prin hotărârea din 22 aprilie 2010, curtea de apel a concluzionat că era necesară o decizie de instituire a plasamentului și că măsurile de asistență pentru mamă nu sunt suficiente pentru a permite ca fiul să stea alături de ea.

Prin urmare, erau îndeplinite condițiile pentru emiterea unei decizii de instituire a plasamentului, conform art. 4-12 paragraful al doilea din Legea privind protecția copilului (*infra*, pct. 122). În această privință, curtea de apel a acordat de asemenea importanță atașamentului pe care X și-l crease față de părinții de plasament, în special față de mama de plasament. În ceea ce privește dreptul de vizitare, curtea de apel a afirmat că erau necesare motive excepționale și puternice pentru a priva un părinte de dreptul de vizitare după luarea în plasament a unui copil, întrucât contactul era considerat, în mod normal, ca fiind în interesul superior al copilului, în special în cadrul unui plasament pe termen lung. În speță, în pofida informațiilor negative privind întâlnirilor mamă-copil și a recomandării psihologului expert, M.S., potrivit căreia prima reclamantă nu ar trebui să primească drept de vizitare, curtea de apel a constatat că nu există motive excepționale și puternice pentru a refuza contactul, dar că întâlnirile nu ar trebui să aibă loc la intervale prea scurte. Instanța a continuat după cum urmează:

„În ceea ce privește frecvența întâlnirilor mamă-copil, curtea de apel este împărțită între o majoritate și o minoritate.

Majoritatea [...] a constatat că un nivel adecvat de contact ar fi de patru ori pe an, timp de două ore.

Majoritatea identifică motive pentru a sublinia faptul că doar mama are drept de vizitare. Faptul că s-a întâlnit foarte rar singură cu [X] a avut unele consecințe nefericite. Atmosfera tensionată dintre adulții prezenți s-a intensificat. Se presupune că stresul pentru copil crește atunci când sunt prezenți și mai mulți oameni. Atmosfera va fi mai calmă dacă vor fi mai puțini participanți. Acest lucru este, de asemenea, confirmat de observațiile psihologului [M.S.]. Atmosfera dintre adulți ar putea deveni, de asemenea, mai puțin tensionată atunci când cauza va fi soluționată din punct de vedere legal și va trece ceva mai mult timp. Faptul că întâlnirile mamă-copil vor deveni mai puțin frecvente decât în cadrul măsurilor anterioare va reduce, de asemenea, stresul copilului. Trebuie presupus că reacțiile ulterioare ale copilului vor scădea ulterior în intensitate. Cu toate acestea, cel mai important factor va fi dacă mama și, dacă este cazul, orice alt membru al familiei vor reuși să coopereze mai bine și să transmită de preferință o atitudine pozitivă față de mama de plasament, în special în cursul întâlnirilor mamă-copil.

Concluzia majorității că întâlnirile nu pot fi mai frecvente de patru ori pe an este legată de ceea ce s-a discutat mai sus. În plus, plasamentul va constitui cel mai probabil o măsură pe termen lung. Întâlnirile pot servi astfel drept modalitate de a menține contactul dintre mamă și fiu astfel încât acesta să fie familiarizat cu rădăcinile sale. Se crede că acest lucru este important pentru dezvoltarea identității. Scopul întâlnirilor mamă-copil nu este acela de a stabili o relație în vederea întoarcerii copilului în grija mamei sale biologice.

Serviciile de protecție a copilului trebuie să fie autorizate să supravegheze exercitarea dreptului de vizitare. Acest lucru este necesar din mai multe motive, inclusiv pentru limitarea numărului de participanți în cursul sesiunilor.”

Membrii aflați în minoritate ai curții de apel – unul din judecători – au fost de părere că dreptul de vizitare ar trebui stabilit la un număr de două vizite pe an.

76. Prima reclamantă nu a formulat recurs împotriva hotărârii, care a trecut astfel în puterea lucrului judecat.

D. Plângerea primei reclamante adresată guvernatorului regional

77. Într-o scrisoare nedată, prima reclamantă s-a plâns guvernatorului regional (*fylkesmannen*) împotriva serviciilor de protecție a copilului. Aceasta a susținut că serviciile de protecție a copilului au mințit și au afirmat că este retardată; psihologul desemnat de curtea de apel (*supra*, pct. 61) a fost partinitor și nu ar fi trebuit să i se permită niciodată să pătrundă în domiciliul său; în timpul întâlnirilor mamă-copil, a fost intimidată și hărțuită de supraveghetor și de mama de plasament atunci când mergea singură, și nu i s-a mai permis să își aducă părinții. Aceasta a afirmat că se poate întreba doar cât de retardate erau sau cât de scăzut era nivelul IQ al acestor persoane. Întregul caz, susținea ea, se bazase pe minciuni. Prima reclamantă a afirmat, de asemenea, că serviciile de protecție a copilului au negat total capacitățile unei persoane (*umyndiggjør*) și au susținut în mod voluntar că anumite persoane sunt retardate (*gjør gjerne folk evneveike*) pentru a obține adopția copiilor pentru ei sau pentru prieteni.

78. Directorul (*barnevernleder*) serviciilor municipale de protecție a copilului a răspuns la 22 iulie 2010, afirmând că prima reclamantă și familia sa erau mai interesați de conflictul cu serviciile de protecție a copilului decât de stabilirea unui contact bun și pozitiv cu X. Prima reclamantă s-a plâns încă de la început de personalul serviciilor de protecție a copilului, care, în schimb, i-a îndeplinit dorința de a i se atribui un nou supraveghetor, dar nimic nu s-a schimbat în atitudinea primei reclamante. Numărul vizitelor a crescut la trei vizite pe săptămână, în conformitate cu hotărârea instanței districtuale (*supra*, pct. 54), însă X a avut reacții puternice la acest fapt. Directorul serviciilor de protecție a copilului a afirmat, de asemenea, că a înțeles că situația era dificilă pentru prima reclamantă și i-a oferit ajutor (*inter alia, supra*, pct. 48). În ceea ce privește întâlnirile mamă-copil, s-au încercat mai multe alternative. Inițial au fost organizate într-o sală de ședințe la sediul instituției, unde supraveghetorul și mama de plasament puteau sta la o masă la o distanță considerabilă de prima reclamantă și X, însă într-un mod care le permitea să intervină în cazul în care era necesară supravegherea. Prima reclamantă s-a plâns de această soluție. Au existat apoi câteva întâlniri în locuința de plasament, dar mama de plasament a constatat această soluție dificilă, întrucât atmosfera fusese una neplăcută și părinții doreau ca, pentru X, locuința de plasament să reprezinte un mediu sigur. Apoi aceștia au închiriat un apartament destinat unor scopuri precum întâlnirile mamă-copil. Nici acest lucru nu a fost pe placul primei reclamante, care s-a plâns din nou. Au revenit la soluția vizitelor la sediul serviciilor de protecție a copilului, unde, între timp, a fost pusă la dispoziție o cameră nouă în acest scop.

79. Directorul serviciilor de protecție a copilului a declarat, de asemenea, că mama de plasament era încă prezentă în timpul întâlnirilor. Acest lucru fusese considerat necesar în totalitate, întrucât aceasta era persoana care avea grijă de X în condiții de siguranță. De asemenea, se considerase necesar ca un supraveghetor să fie prezent pentru a o îndruma pe prima reclamantă. Sarcina supraveghetorului era, de asemenea, aceea de a pune capăt întâlnirilor mamă-copil în cazul în care prima reclamantă ar fi refuzat sprijinul. Până la acel moment, întâlnirile nu fuseseră sistate, însă supraveghetorul încercase să îi spună primei reclamante că este important să se concentreze asupra lui X și să se bucure să fie împreună cu el, în loc să vocifereze la adresa serviciilor de protecție a copilului și a mamei de plasament.

80. Într-o scrisoare adresată primei reclamante, datată 26 iulie 2010, guvernatorul regional a informat-o, în urma răspunsului serviciilor de protecție a copilului la întrebările sale, că nu are obiecții cu privire la activitatea serviciilor de protecție a copilului în această speță.

E. Cererea pentru revocarea deciziei de instituire a plasamentului și de retragere a autorității părintești a primei reclamante în privința lui X și pentru încuviințarea adopției acestuia

1. Procedura în fața Oficiului districtual pentru asistență socială

a) Introducere

81. La 29 aprilie 2011, prima reclamantă a solicitat serviciilor de protecție a copilului revocarea deciziei de instituire a plasamentului sau, în subsidiar, extinderea dreptului de vizitare în privința lui X.

82. La 13 iulie 2011, serviciile municipale de protecție a copilului au transmis cererea respectivă Oficiului districtual pentru asistență socială. Acestea au propus respingerea cererii, retragerea autorității părintești a primei reclamante în privința lui X (transferată autorităților) și acordarea către părinții de plasament ai lui X, cu care acesta locuise de la preluarea sa în plasament, a autorizației de adopție (*supra*, pct. 22). Identitatea tatălui biologic al lui X era în continuare necunoscută de autorități. În secundar, au propus retragerea dreptului de vizitare al primei reclamante.

83. În cursul întâlnirii mamă-copil din 6 septembrie 2011, supraveghetorul a observat că prima reclamantă era însărcinată și a întrebat când urma să se nască copilul, moment în care prima reclamantă, potrivit notelor de supraveghere, a răspuns că, în opinia sa, se va întâmpla în jurul ajunului Anului nou. Potrivit notelor de supraveghere, întâlnirea a decurs bine.

84. La 13 septembrie 2011, avocatul primei reclamante a angajat un specialist în neurologie clinică pentru a-i testa capacitățile și pentru a-i cartografia capacitățile cognitive.

85. Prin scrisorile din 14 septembrie și 28 octombrie 2011, în cursul procedurii în fața oficiului, serviciile municipale au solicitat informații

suplimentare cu privire la soțul primei reclamante, pentru a putea stabili contactul cu acesta și pentru a discuta despre rolul său pe viitor în viața primei reclamante.

86. Între timp, la 18 octombrie 2011, prima reclamantă a născut-o pe Y. Aceasta s-a căsătorit cu tatăl lui Y în vara acelui an. Noua familie s-a mutat într-un alt oraș. În momentul în care serviciile de protecție a copilului din fostul oraș au luat la cunoștință faptul că a născut un alt copil, acestea au trimis o scrisoare în care își exprimau îngrijorarea către serviciile municipale de la noua adresă, care au deschis o anchetă cu privire la capacitățile sale parentale.

87. Tot la 18 octombrie 2011, specialistul în neurologie clinică angajat de avocatul primei reclamante (*supra*, pct. 84) și-a prezentat raportul. Concluziile sale erau următoarele:

„Scara de inteligență Wechsler III pentru adulți (WAIS-III) prezintă un IQ de 86. Erorile standard de măsurare indică faptul că, cu o probabilitate de 95%, aceasta are un IQ de 82 până la 90. Intervalul normal este între 85 și 115. Din punct de vedere al abilităților, [reclamanta] se încadrează în partea inferioară a intervalului normal. În plus, prezintă dificultăți considerabile de învățare care sunt [...] [mai mult] decât ceea ce ar trebui să indice IQ-ul său [(*betydelige lærevansker som er svakere enn hva hennes IQ skulle tilsi*)]. Aceste dificultăți sunt considerate a fi compatibile cu o tulburare cognitivă.”

Ca răspuns la o cerere de informații suplimentare, i-a scris avocatului primei reclamante la 27 octombrie 2011, precizând:

„Un IQ general de 82 până la 90 nu este în sine un factor de descalificare în ceea ce privește îngrijirea copiilor. Capacitățile de îngrijire ar trebui examinate într-o mai mare măsură prin observarea persoanei care oferă îngrijire și a copilului, precum și informații anamnestice cu privire la alte circumstanțe. Nefiind expert în acest domeniu, cred că o evaluare a factorilor cruciali ar include, printre altele, capacitatea persoanei interesate de a empatiza și de a se îndrepta asupra copilului, de a înțelege nevoile copilului, capacitatea de a interpreta semnale primite de la copil și capacitatea de a lăsa deoparte [(*utsette*)] propriile dorințe în beneficiul nevoilor copilului.

O astfel de evaluare ar trebui făcută de un psiholog calificat cu experiență în domeniu.”

88. La 8 noiembrie 2011, avocatul primei reclamante a trimis oficiului o copie a unui examen medical din 2 noiembrie 2011. Din copie rezulta că un doctor a fost de acord să depună mărturie prin telefon în cursul procedurii care va urma și că doctorul nu identificase vreo legătură între epilepsie și facultățile cognitive ale primei reclamante care să indice faptul că nu era capabilă să aibă grijă de copilul său.

89. La 28, 29 și 30 noiembrie 2011, Oficiul districtual pentru asistență socială, compus dintr-un avocat, un psiholog și o persoană din afara sistemului, a organizat o ședință în cadrul căreia prima reclamantă a fost prezentă împreună cu reprezentantul său legal. Au fost audiați douăzeci și unu de martori.

b) Decizia Oficiului districtual pentru asistență socială

90. La 8 decembrie 2011, oficiul a hotărât retragerea autorității părintești a primei reclamante asupra lui X și încuviințarea adopției lui X de către părinții de plasament. Oficiul a constatat că nu exista niciun element care să indice faptul că aptitudinile părintești ale primei reclamante s-au îmbunătățit de la hotărârea curții de apel din 22 aprilie 2010 (*supra*, pct. 65-75). Prin urmare, ea era încă considerată incapabilă să îi acorde o îngrijire adecvată lui X. În plus, oficiul a afirmat:

„În declarația sa în fața Oficiului districtual pentru asistență socială, mama și-a menținut părerea că decizia de instituire a plasamentului constituie o conspirație între serviciile de protecție socială a copiilor, [centrul pentru familie] și părinții de plasament, cu scopul de a «ajuta o femeie care nu poate avea copii». Potrivit cuvintelor mamei, era o problemă de «comandă în avans pentru un copil». Mama nu era conștientă că l-a neglijat [pe X] și afirma că și-a consacrat cea mai mare parte a timpului și energiei pe rezolvarea «cazului».

Rapoartele întâlnirilor dintre mamă și [X] arată în mod constant [(*gjennomgående*)] că ea nu se poate concentra încă asupra lui [X] și asupra a ceea ce este mai bine pentru el, ci este influențată de opinia negativă în privința mamei de plasament și a serviciilor de protecție a copilului.

[Prima reclamantă] s-a căsătorit și a dat naștere altui copil în această toamnă. Psihologul [K.M.] a declarat în fața oficiului că a observat o bună interacțiune între mamă și copil și că mama are grijă de copil. Oficiul ia notă de aceste informații. În opinia Oficiului districtual pentru asistență socială, această observație nu poate fi utilizată în nici un caz drept bază pentru a concluziona că mama are aptitudini pentru a-l îngriji pentru [X].

Oficiul districtual pentru asistență socială consideră rezonabil să se presupună că [X] este un copil deosebit de vulnerabil. El a suferit neglijențe grave care i-au pus viața în pericol în primele trei săptămâni de viață. Facem trimitere, de asemenea, la faptul că au existat numeroase întâlniri cu mama, unele dintre acestea fiind foarte stresante pentru [X]. În concluzie, a trecut prin multe dificultăți. A locuit în locuința de plasament timp de trei ani și nu își cunoaște mama biologică. Dacă [X] s-a întoarce în grija mamei sale, acest fapt ar necesita, printre multe altele, o mare capacitate de a empatiza și de a-l înțelege [pe X] și problemele cu care s-ar confrunta, nu în ultimul rând printr-o atitudine de jale și dor după părinții de plasament. Mama și familia acesteia par complet lipsiți de o asemenea empatie și înțelegere. Atât mama, cât și bunică au declarat că nu aceasta va fi o problemă, «trebuie doar să fie distras», dând astfel impresia că nu empatizează cu băiatul și, prin urmare, nu au capacitatea de a-i oferi îngrijirea psihologică de care ar avea nevoie în eventualitatea întoarcerii.”

91. În plus, oficiul a luat notă, în special, de concluziile expertului M.S. (*supra*, pct. 21 și 63). Concluziile respective au fost citate de curtea de apel în hotărârea din 22 aprilie 2010 (*supra*, pct. 65-75). Oficiul a constatat că modul în care era descrisă prima reclamantă era unul exact. În orice caz, era decisiv faptul că X stabilise o astfel de legătură cu familia de plasament încât scoaterea din mediul său ar avea ca rezultat probleme grave și permanente pentru acesta.

92. În continuare, oficiul a afirmat:

„[X] locuiește în plasament ca membru egal al familiei de trei ani. Acești trei ani reprezintă întreaga viață a băiatului. Considerăm stabilit faptul că principala sa sursă de securitate și simț al apartenenței o reprezintă familia sa de plasament. Îi percepe pe părinții de plasament ca fiind părinții lui psihologici. Pe lângă familia sa de plasament, [X] beneficiază de o bună monitorizare la grădiniță și din partea restului familiei părinților de plasament. Nu avem nici o îndoială că scoaterea [lui X] din acest mediu și întoarcerea sa la de mama biologică ar duce la probleme considerabile și grave. Facem trimitere la faptul că a avut deja probleme majore după un an, când numărul vizitelor a crescut semnificativ. În opinia noastră, este de importanță crucială pentru dezvoltarea și bunăstarea băiatului ca el să continue să trăiască în familia de plasament.

Plecând de la această bază, Oficiul districtual pentru asistență socială trebuie să stabilească aspectul retragerii autorității părintești și, dacă este cazul, să încuviințeze adopția acestuia.

Primul și al doilea paragraf din art. 4-20 din Legea privind protecția copilului prevăd că decizia de a retrage autoritatea părintească a părinților poate fi luată și este o condiție prealabilă pentru încuviințarea adopției. Condiția este aceea ca o decizie de instituire a plasamentului să fi fost emisă de către Oficiul districtual pentru asistență socială.

Oficiul își bazează decizia pe jurisprudența consacrată care permite retragerea autorității părintești a părinților biologici pentru a face posibilă adopția copilului. Acesta este obiectivul principal al propunerii serviciilor de protecție a copilului de a retrage autoritatea părintească a mamei în speța de față.

Modul de redactare a art. 4-20 din Legea privind protecția copilului precizează condiții mult mai stricte pentru încuviințarea adopției decât pentru retragerea autorității părintești a părinților. Cu toate acestea, atunci când scopul unei decizii în temeiul primului paragraf este acela de a deschide posibilitatea adopției, motivele care indică adopția vor constitui, de asemenea, motivele retragerii autorității părintești.

Problema care trebuie stabilită în acest caz este, așadar, dacă sunt îndeplinite condițiile pentru încuviințarea adopției. Art. 4-20 paragraful al treilea din Legea privind protecția copilului este redactat după cum urmează:

«Se poate acorda consimțământul în următoarele cazuri:

- a) atunci când se consideră că este probabil ca părinții să nu poată oferi copilului îngrijiri adecvate sau că copilul s-a atașat de persoanele și de mediul în care locuiește într-o astfel de măsură încât, pe baza unei evaluări generale, scoaterea copilului din acel mediu i-ar putea provoca probleme grave;
- b) adopția ar servi interesului superior al copilului;
- c) persoanele care doresc să adopte au fost părinții de plasament ai copilului și s-au dovedit apti să crească copilul ca și cum ar fi copilul lor;
- d) condițiile pentru acordarea adopției în temeiul legii privind adopția sunt îndeplinite.»

Oficiul districtual pentru asistență socială observă, în primul rând, că există motive întemeiate pentru retragerea autorității părintești a mamei asupra lui [X], indiferent de problema adopției. Face trimitere la faptul că [X] a locuit practic toată viața cu familia de plasament și, prin urmare, este cel mai firesc ca părinții de plasament să ia deciziile, în numele său, care țin de autoritatea părintească. Comportamentul insensibil al mamei, nu în ultimul rând în mediul on-line, indică, de asemenea, faptul că aceasta i-ar putea provoca multe probleme [(ramme ham hardt)] atunci când va deveni suficient de mare pentru a le înțelege.

Oficiul districtual pentru asistență socială consideră [(*legger til grunn*)] că mama nu va fi în măsură să îi ofere [lui X] îngrijiri adecvate și că [X] a devenit atât de atașat de părinții de plasament, fratele său și restul familiei încât scoaterea din mediul său i-ar provoca probleme grave. Facem trimitere la discuția de mai sus. Condiția prevăzută la lit. a) a art. 4-20 paragraful al treilea din Legea privind protecția copilului este îndeplinită.

Adopția este o măsură deosebit de invazivă în ceea ce privește părinții biologici și copil. Prin urmare, se impune existența unor motive deosebit de importante. Potrivit jurisprudenței Curții Supreme, decizia trebuie să se bazeze pe o evaluare concretă, dar și pe cunoștințe generale de psihologia copiilor sau psihiatrie infantilă. Facem trimitere în special la decizia Curții Supreme publicată în Jurnalul oficial [*Norsk Restidende (Rt)* 2007, p. 561 și urm.], care citează un expert judiciar care declarase că experiența generală indică faptul că o relație adoptivă nu este opțiunea preferabilă pentru plasamentul termen lung al copiilor care au ajuns în familia de plasament înainte de a stabili o relație de atașament față de părinții biologici. În astfel de cazuri, adopția ar fi cea mai favorabilă pentru dezvoltarea copilului. Hotărârea Curții Supreme afirmă că trebuie acordată o importanță considerabilă unor astfel de experiențe generale, dar nuanțate.

Oficiul districtual pentru asistență socială își bazează decizia [(*legger til grunn*)] pe faptul că mama nu este de acord cu adopția lui [X]. După cum s-a arătat mai sus, insistă, chiar dacă este nepotrivit [(*uhensiktsmessig*)], să revină în grija sa.

În evaluarea Oficiului districtual pentru asistență socială, încuviințarea adopției va fi în mod evident în interesul superior [al lui X]. Oficiul districtual pentru asistență socială nu crede că întoarcerea [lui X] în grija mamei sale este o opțiune. Plasamentul este considerat permanent. [X] îi percepe pe părinții de plasament ca fiind părinții săi psihologici, și ei sunt singurii părinți pe care îi cunoaște. Adopția i-ar oferi [lui X] asigurări suplimentare cu privire la faptul că este fiul părinților săi.”

93. Oficiul a continuat cu o nouă trimitere la o decizie a Curții Supreme (*Høyesteretts*) publicată în Jurnalul oficial [*Norsk Restidende (Rt)* 2007, p. 561] (a se vedea, de asemenea, *infra*, pct. 125) și constata că raționamentul care stătea la baza următorului pasaj din hotărârea respectivă – reprodus în *Aune împotriva Norvegiei* (nr. 52502/07, pct. 37, 28 octombrie 2010) – era, de asemenea, aplicabil în speță:

„O decizie ca un copil să rămână în plasament ar însemna pentru acesta că persoanele cu care a locuit dintotdeauna și care sunt părinții săi și cu care a stabilit primele legături și un sentiment de apartenență ar trebui să rămână sub controlul serviciilor de protecție a copilului – autoritățile publice – și că aceștia nu sunt considerați de societate ca fiind părinții săi adevărați, ci mai degrabă părinți de plasament, conform unui acord căruia i se poate pune capăt. [...]”

Oficiul a considerat că aceste reflecții generale reprezintă, de asemenea, o descriere exactă a situației lui X. Adopția ar fi în interesul superior al lui X. Condiția prevăzută la lit. b) a art. 4-20 paragraful al treilea din Legea privind protecția copilului (*infra*, pct. 122) era considerată a fi îndeplinită.

94. Oficiul a adăugat că părinții de plasament fuseseră părinții de plasament de urgență ai lui X de la vârsta de trei săptămâni și, ulterior, părinții săi de plasament. Oficiul a precizat că s-a probat faptul că aceștia i-au oferit lui X îngrijiri excelente și că atașamentul dintre ei și X este unul bun și

apropiat. Părinții de plasament își doreau mult să îl adopte pe X. În opinia oficiului, părinții de plasament demonstraseră că sunt potriviți să-l crească pe X ca pe propriul lor copil. Condițiile prevăzute la lit. c) a art. 4-20 paragraful al treilea din Legea privind protecția copilului (*infra*, pct. 122) erau considerate a fi îndeplinite.

95. În concluzie, adopția ar fi în interesul superior al lui X. Atunci când a pronunțat decizia, oficiul a luat în considerare art. 8 din Convenție.

2. Procedura în fața instanței districtuale

a) Introducere

96. La 19 decembrie 2011, prima reclamantă a atacat decizia, susținând că oficiul a efectuat o evaluare incorectă a probelor atunci când a decis că nu este în măsură să acorde îngrijiri adecvate lui X. Aceasta considera că ar fi în interesul superior al lui X să se întoarcă la ea și argumenta că situația sa și aptitudinile sale de îngrijire s-au schimbat. Acum era măritată și cuplul avea un copil. Susținea că serviciile de protecție a copilului din noul oraș le acordă asistență în îngrijirea copilului. În plus, în opinia sa, plecarea lui X din locuința de plasament i-ar provoca probleme doar pe termen scurt; nu ar putea apărea probleme pe termen lung. X a locuit în locuința de plasament doar pentru un scurt timp și nu părinții de plasament au fost cei care și-au exprimat dorința de a adopta copilul, ci serviciile de protecție a copilului au fost cei care au luat această inițiativă. Prima reclamantă a susținut, de asemenea, că vizitele dintre ea și X au decurs satisfăcător; în cazul în care serviciile de protecție a copilului ar fi considerat că întâlnirile sunt inadecvate, era de competența acestora, în calitate de parte situată pe poziție de forță, să ia măsuri pentru a se asigura că sunt satisfăcătoare.

97. Serviciile municipalității au contestat acțiunea și a susținut, în răspuns, că X, care avea la acel moment trei ani și patru luni și locuia în locuința de plasament de la vârsta de trei săptămâni, s-a atașat de familia de plasament. Susținea că scoaterea din acel mediu i-ar provoca probleme grave și pe termen lung, dacă s-ar întoarce la ea. Copilul nu avea nicio amintire a perioadei în care se afla în grija mamei sale. În opinia serviciilor municipalității, capacitatea primei reclamante de a-i oferi îngrijire lui X nu s-a schimbat de la hotărârea curții de apel din 22 aprilie 2010. Vizitele dintre X și prima reclamantă nu au decurs bine. Aceasta avea izbucniri în timpul vizitelor și pleca înainte de finalul vizitei. După aceea, X reacționa negativ. Prima reclamantă și mama sa manifestau o atitudine foarte negativă față de serviciile de protecție a copilului. Prima reclamantă susținuse că serviciile de protecție a copilului le-au oferit asistență în îngrijirea copilului, în timp ce adevărul era că acestea refuzaseră accesul serviciilor de protecție a copilului în locuința lor și, prin urmare, nu au fost puse în aplicare măsuri de asistență. Într-adevăr, serviciile de protecție a copilului au avut inițiativa de a solicita adopția, dar aceasta era sarcina lor într-un caz precum cel prezent. Era în interesul lui X

să i se asigure atașamentul ferm față de familia de plasament pe care adopția i l-ar oferi. Serviciile municipalității au subliniat că nu faptul că prima reclamantă suferea de epilepsie sau IQ-ul său au fost motivele măsurilor luate, ci imaturitatea și lipsa efectivă a aptitudinilor de a oferi îngrijire. Psihologul, K.M., angajat de prima reclamantă (*infra*, pct. 98) nu ar trebui să fie autorizat să depună mărturie. Acesta înregistrase o întâlnire mamă-copil fără acordul părților; a refuzat să trimită caseta serviciilor de protecție a copilului; nu a oferit niciodată niciun document scris sau altă probă care să corespundă normelor calității, astfel cum impunea procedura obișnuită în cazul rapoartelor de expertiză; serviciile municipalității îl raportase deja autorităților de supraveghere medicală și consiliului etic al Asociației psihologilor.

98. La 22 februarie 2012, instanța districtuală, cu un complet compus dintr-un judecător, un psiholog și o persoană din afara sistemului judiciar, în conformitate cu art. 36-4 din Codul de procedură civilă (*infra*, pct. 133), a confirmat decizia atacată, după o ședință de judecată care s-a desfășurat între 13-15 februarie 2012 și în cursul căreia au fost audiați douăzeci și unu de martori. Printre martorii chemați de serviciile de protecție a copilului s-au numărat persoanele responsabile pentru supravegherea familiei adoptive și a întâlnirilor mamă-copil, S.H., din partea clinicii psihiatrice ambulatorii pentru copii și tineri, psihologii specialiști B.S. și M.S. (a se vedea, *inter alia*, *supra*, pct. 58, 61, 62 și 63) și consultantul familial al centrului pentru familie (a se vedea, de exemplu, *supra*, pct. 24). Printre martorii chemați de prima reclamantă se aflau membrii familiei sale, soțul său și membrii familiei acestuia, directorul medical al spitalului unde prima reclamantă fusese supusă unei operații în 2005 (*supra*, pct. 72) și psihologul specialist K.M. (*supra*, pct. 21 și 97). Prima reclamantă a fost prezentă împreună cu avocatul său din oficiu.

b) Motivarea instanței districtuale privind posibilitatea încetării luării lui X în îngrijire de către autoritățile publice

99. Cu titlu introductiv, instanța a afirmat, în hotărârea sa, că o parte a ședinței de judecată a fost alocată pentru informarea privind circumstanțele existente înainte de pronunțarea deciziei prin care se dispunea ca X să fie preluat în plasament. Instanța a precizat că nu va examina decât situația anterioară deciziei de instituire a plasamentului, în măsura în care era necesar pentru a evalua situația la data la care va pronunța hotărârea.

100. Instanța a mai adăugat că situația primei reclamante în anumite domenii se îmbunătățise în cursul ultimului an. Aceasta se căsătorise în august 2011, soțul său avea un loc de muncă permanent și aveau o fiică, Y. Instanța a observat, de asemenea, că serviciile de protecție a copilului din orașul în care locuia în acel moment cuplul efectua o verificare continuă a capacității mamei de a o îngriji pe Y. Un angajat al serviciilor de protecție a copilului din noul oraș a depus mărturie, în cadrul audierii orale, declarând că

nu primiseră alte rapoarte care să exprime îngrijorări cu excepția celui al serviciilor de protecție a copilului din fostul oraș al primei reclamante. În cadrul anchetei lor, aceștia au inspectat domiciliul primei reclamante. Au constatat multe aspecte bune, dar și că părinții ar putea avea nevoie de ajutor în ceea ce privește rutina și structura. Instanța a constatat că acest lucru indica faptul că serviciile de protecție a copilului din orașul în care se mutase prima reclamantă considera că părinții îi puteau acorda lui Y îngrijiri adecvate dacă erau asistați de serviciile de protecție a copilului. Y nu era un copil cu nevoi speciale de îngrijire.

101. Cu toate acestea, pe baza probelor, situația era diferită în privința lui X, pe care mai mulți experți îl descriseseră ca fiind un copil vulnerabil. Instanța a făcut trimitere în special la o declarație a unui specialist de la clinica psihiatrică ambulatorie pentru copii și adolescenți care explica că, la sfârșitul lunii decembrie 2011, X prezenta ușor stres și avea nevoie de multă liniște, securitate și sprijin. Dacă se dorea ca dezvoltarea sa emoțională pe viitor să fie sănătoasă, persoana care îi oferea îngrijiri trebuia să fie conștientă de acest lucru și să-l ia în considerare. În momentul în care prima reclamantă a depus mărturie în fața instanței, a demonstrat în mod clar că nu realizează cu ce probleme s-ar confrunta dacă X ar fi mutat din familia de plasament. Aceasta nu percepea că este vulnerabil, principala ei temere fiind aceea că ar trebui să crească „alături de ai lui”. Prima reclamantă considera că întoarcerea sa nu ar fi problematică și nu înțelegea încă motivul pentru care serviciile de protecție a copilului au trebuit să intervină în momentul în care a fost preluat în plasament familial de urgență. Aceasta nu a dorit să spună nimic despre modul în care consideră că se dezvoltă X în familia de plasament. În opinia instanței, prima reclamantă nu era suficient de capabilă să perceapă sau să înțeleagă nevoile speciale de îngrijire ale X și, în cazul în care aceste nevoi nu ar fi îndeplinite, ar exista un risc considerabil de dezvoltare anormală.

102. Instanța districtuală a luat, de asemenea, în considerare modul în care părinții de plasament și supraveghetorul au descris reacțiile emoționale ale lui X după întâlnirile cu mama sa, și anume, plânsul său inconsolabil și nevoia de mult somn. În timpul sesiunilor de vizitare, X s-a opus în mod repetat contactului cu prima reclamantă și, întrucât întâlnirile au continuat, a reacționat afișând ceea ce fusese descris ca o resemnare. Instanța a considerat că un posibil motiv era acela că băiatul era vulnerabil la interacțiunea și informațiile inutile care nu erau adaptate vârstei și modului său de a reacționa. Izbucnirile emoționale ale primei reclamante în situațiile apărute în timpul întâlnirilor, de exemplu atunci când X o căuta pe mama de plasament și o numea „mami”, au fost considerate ca fiind potențial înspăimântătoare (*skremmende*) și nu favorizau dezvoltarea sănătoasă a lui X.

103. Instanța a considerat că prezentarea probelor „demonstrase în mod clar” că „limitările fundamentale” (*grunnleggende begrensningene*) care existau la momentul pronunțării hotărârii curții de apel persistau. Pe parcursul dezbaterilor, nu a apărut niciun aspect care să indice că prima reclamantă a

dezvoltat o atitudine mai pozitivă față de serviciile de protecție a copilului sau față de mama de plasament, în afara unei declarații făcute de aceasta potrivit căreia era dispusă să coopereze. Prima reclamantă o ignorase pe mama de plasament atunci când saluta în timpul întâlnirilor mamă-copil și nu îi ceruse niciodată informații despre X. Prima reclamantă plecase nervoasă cu patruzeci de minute înainte ca ultima vizită programată să se încheie. Toți cei prezenți în timpul întâlnirilor au descris atmosfera ca fiind neplăcută. Instanța a considerat că unul dintre motivele pentru care atitudinea primei reclamante în cursul vizitelor nu s-a îmbunătățit era faptul că se lupta atât de mult cu propriile sentimente și cu dorul de X încât era incapabilă să ia în considerare perspectiva copilului și să îl protejeze de propriile izbucniri emoționale. Pentru a exista o îmbunătățire, era necesar ca aceasta să-l înțeleagă pe X și nevoile sale și să dorească să lucreze cu ea însăși și propriile sale slăbiciuni. Prima reclamantă nu demonstrase niciun progres pozitiv în ceea ce privește competența sa în situațiile de contact, pe parcursul celor trei ani în care a avut drept de vizitare. Faptul că părinții săi aveau o atitudine extrem de negativă față de serviciile de protecție a copilului municipal nu i-a ușurat situația.

104. Prima reclamantă a susținut în fața instanței că era o victimă a nedreptății și că se va lupta până când X îi va fi înapoiat. Pentru a-și face cunoscută situația, ea a ales să își posteze povestea pe internet în iunie 2011, însoțită de o fotografie în care ea era alături de X. În articolul respectiv și în mai multe comentarii postate în toamna anului 2011, formulase acuzații grave împotriva serviciilor de protecție a copilului și a părinților de plasament – acuzații despre care a admis în fața instanței că nu erau adevărate. Prima reclamantă nu considera că expunerea publică și procedurile judiciare repetate ar putea fi nocive pentru copil pe termen lung.

105. Instanța a observat că psihologul K.M. (*supra*, pct. 97-98), care o examinase și o tratase pe prima reclamantă, depusese mărturie că aceasta nu îndeplinea criteriile pentru stabilirea unui diagnostic psihiatric. El o consiliase în legătură cu trauma pe care i-a provocat-o faptul că i-a fost luat copilul. Scopul tratamentului fusese acela de a o face pe prima reclamantă să se simtă ca o mamă bună. Psihologul considera că evaluările anterioare ale capacității primei reclamante de a oferi îngrijire au fost eronate la momentul respectiv și a argumentat în fața instanței că cel mai bun rezultat pentru X va fi restituirea în grija mamei biologice. Cu toate acestea, instanța a observat că argumentele psihologului K.M. se bazau pe cercetări efectuate în anii '60 și le-a considerat incompatibile cu cercetările recente privind copiii de vârstă preșcolară. Instanța a observat că ceilalți experți care depuseră mărturie în fața sa, inclusiv psihologii B.S. și M.S., au recomandat ca X să se întoarcă la mama sa, întrucât acest lucru ar fi foarte dăunător pentru el.

106. În concluzie, în acest stadiu, instanța districtuală a fost de acord cu Oficiul districtual pentru asistență socială în privința faptului că prima reclamantă nu s-a schimbat astfel încât să indice că este foarte probabil să îi poată oferi lui X îngrijiri adecvate. Instanța a confirmat motivele oficiului,

considerând că limitările clare ale primei reclamante de a oferi îngrijiri nu puteau fi atenuate printr-un sistem tranzitoriu adaptat, prin măsuri de asistență sau sprijinul acordat de cei din anturajul său. Instanța nu a constatat niciun motiv pentru a examina mai în detaliu alte argumente referitoare la capacitatea sa de a oferi îngrijire, întrucât întoarcerea lui X la ea nu era, în orice caz, o opțiune, din cauza problemelor grave pe care le-ar fi antrenat mutarea sa din familia de plasament. Instanța a fost de acord în această privință cu oficiul, concluzionând că X dezvoltase un astfel de atașament față de părinții de plasament, de fratele său și față de mediul general al locuinței de plasament încât scoaterea din acel mediu ar conduce la probleme grave. Securitatea primară a lui X și simțul apartenenței erau legate de familia de plasament și îi percepea pe părinții de plasament ca fiind părinții lui psihologici. Pentru aceste motive, decizia de instituire a plasamentului nu putea fi anulată.

c) Motivarea hotărârii instanței districtuale în ceea ce privește retragerea autorității părintești asupra lui X și încuviințarea adopției acestuia

107. Făcând trimitere la aspectul retragerii autorității părintești și a încuviințării adopției, instanța a declarat că, la emiterea unei decizii de instituire a plasamentului, este, în principiu, suficient ca interesul superior al copilului să justifice retragerea autorității părintești. În același timp, s-a subliniat în mai multe hotărâri ale Curții Supreme faptul că retragerea autorității părintești este o decizie extrem de invazivă și, prin urmare, sunt necesare motive imperioase pentru adoptarea unei asemenea decizii (a se vedea, *inter alia*, *infra*, pct. 125). Cerințele în materie de adopție erau mult mai stringente. Cu toate acestea, aspectele retragerii autorității părintești și a încuviințării adopției trebuie privite împreună, întrucât principalul motiv pentru retragerea autorității părintești era acela de a facilita adopția. Instanța a luat, de asemenea, în considerare faptul că, în cazul în care prima reclamantă își menținea autoritatea părintească, aceasta s-ar putea angaja în conflicte pe viitor cu privire la drepturile presupuse de această autoritate, cum ar fi expunerea copilului pe internet.

108. Instanța a declarat, în continuare, că adopția poate fi încuviințată numai în cazul în care cele patru condiții prevăzute la art. 4-20 paragraful al treilea din Legea privind protecția copilului sunt îndeplinite (*infra*, pct. 122) și a confirmat motivele pentru care oficiul a constatat că criteriile prevăzute la literele a), c) și d) erau îndeplinite în speță. Instanța a considerat că este probabil ca prima reclamantă să nu fie capabilă să îi ofere lui X îngrijiri adecvate sau că X a devenit atât de atașat de familia de plasament și de mediul său încât, pe baza unei evaluări generale, scoaterea sa din acel mediu i-ar provoca probleme grave [lit. a)]. Candidații la adopție erau părinții de plasament ai lui X și au demonstrat că sunt capabili să-l crească ca pe propriul lor copil [lit. c)]. Au fost îndeplinite condițiile pentru încuviințarea adopției în temeiul Legii adopției (*infra*, pct. 132) [lit. d)]. Instanța a precizat că i-au

fost prezentate, de asemenea, și alte documente privind acest ultim aspect. În speță, factorul decisiv era, așadar, problema dacă adopția era în interesul superior al lui X în temeiul lit. b) și dacă încuviințarea adopției trebuia pronunțată pe baza unei evaluări generale. În ceea ce privește evaluarea, în hotărârile Curții Supreme s-a afirmat că trebuie să existe motive întemeiate pentru a fi încuviințată adopția împotriva voinței unui părinte biologic. Trebuie să existe un grad ridicat de certitudine că adopția ar fi în interesul superior al copilului. De asemenea, din jurisprudența citată reiese clar că decizia nu trebuie să se bazeze doar pe o evaluare concretă, ci și pe experiența generală din cercetările privind psihologia infantilă. Instanța a făcut astfel trimitere la hotărârea Curții Supreme publicată în Jurnalul oficial (*Rt.*), 2007, p. 561 (*infra*, pct. 125).

109. Aplicând aceste principii generale în speță, instanța a observat inițial că X avea la acea dată trei ani și jumătate și locuia cu familia de plasament de la vârsta de trei săptămâni. Atașamentul său fundamental în sens social și psihologic era față de părinții de plasament și urma, în orice caz, să fie un plasament pe termen lung. În plus, X era un copil vulnerabil, iar adopția i-ar fi consolidat sentimentul de apartenență față de părinții de plasament, considerați, de acesta, părinții lui. Era deosebit de important pentru dezvoltarea unui copil ca acesta să aibă o legătură de atașament sigură și sănătoasă față de părinții săi psihologici. Adopția urma să îi ofere lui X sentimentul de apartenență și securitate în anii următori pentru o perioadă mai lungă decât perioada în care ar exista o relație într-o familie de plasament. Considerentele practice indicau, de asemenea, că persoanele care aveau în îngrijire și autoritatea asupra unui copil și care, în realitate, s-au comportat ca părinți ai acestuia ar trebui să îndeplinească funcțiile care derivă din autoritatea părintească.

110. Instanța a observat că adopția înseamnă că legăturile legale cu familia biologică vor fi întrerupte. În opinia instanței, X, în ciuda faptului că și-a petrecut primele trei săptămâni din viață cu mama sa și a avut numeroase întâlniri, nu s-a legat psihologic de aceasta. Acest fapt a rămas valabil chiar dacă i s-a spus ulterior că prima reclamantă i-a dat naștere.

111. În plus, instanța a luat în considerare faptul că, chiar dacă nu ar mai fi organizate întâlniri mamă-copil, părinții de plasament și-au exprimat convingerea că X îl va contacta pe părintele său biologic, dacă va dori acest lucru.

112. Plecând de la o evaluare globală, instanța a constatat că ar fi în interesul superior al lui X retragerea autorității părintești a primei reclamante și încuviințarea adopției de către părinții de plasament. Instanța a considerat că în speță existau motive suficient de imperative pentru a încuviința adopția.

113. În fine, instanța districtuală a afirmat că, întrucât a decis că X trebuie adoptat, nu poate lua o decizie cu privire la drepturile de vizitare ale primei reclamante, întrucât în această problemă le revine părinților de plasament sarcina de a lua o decizie. Instanța menționa că art. 4-20a din Legea privind

protecția copilului oferea temeiul legal pentru stabilirea drepturilor de vizitare ulterioare adopției (*infra*, pct. 122, unde este reamintită această dispoziție, și *infra*, pct. 128, în ceea ce privește sistemul „adopției deschise”). Instanța nu era însă competentă să examineze sau să stabilească astfel de drepturi, întrucât competența sa implica faptul ca o parte la litigiu să formuleze o cerere în acest sens. În speță, niciuna din părți nu a procedat astfel.

3. Procedurile în fața curții de apel și a Curții Supreme

114. La 14 martie 2012, prima reclamantă, prin intermediul avocatului său, a formulat apel împotriva hotărârii, susținând că instanța districtuală a evaluat în mod greșit probele atunci când a concluzionat că prima reclamantă era în imposibilitatea permanentă de a avea grijă de X. Avocatul afirma că instanța de apel trebuie să desemneze un expert care să evalueze ajutorul dat de soțul primei reclamante atât mamei, cât și copilului, precum și aptitudinile de îngrijire ale primei reclamante la acea dată. În răspuns la o scrisoare a curții de apel din 16 martie 2012, avocatul a susținut, de asemenea, că instanța districtuală ar fi trebuit să obțină o evaluare din partea unui martor expert în ceea ce privește capacitatea primei reclamante și a soțului său de a oferi îngrijiri adecvate.

115. În răspunsul lor din 26 aprilie 2012 la argumentele primei reclamante potrivit căreia o evaluare a experților ar fi necesară în lumina noii sale situații, serviciile municipalității au afirmat, *inter alia*, că au făcut mai multe solicitări de a-l cunoaște pe soțul primei reclamante (a se vedea, de exemplu, *supra*, pct. 85) și că prima reclamantă a ales în mod constant să respingă aceste cereri. Întrucât serviciile de protecție a copilului responsabil pentru X nu aveau nicio informație despre situația familiei în noul oraș, putea să se bazeze doar pe informațiile primite de la serviciile de protecție a copilului din respectivul oraș, din care nu se putea deduce că prima reclamantă putea avea grijă de X.

116. La 12 iunie 2012, prima reclamantă, care își alesese între timp un nou avocat, a prezentat curții de apel o declarație din partea serviciilor de protecție a copilului din noul său oraș. Din declarația respectivă, datată 21 martie 2011, reieșea că serviciile de protecție a copilului vizitaseră familia de cinci ori, de fiecare dată timp de o oră și jumătate. Aceștia au considerat că familia are nevoie de asistență sub formă de consiliere în ceea ce privește interacțiunea cu copilul, pe care ar fi urmat să o primească din partea „echipei locale pentru sugari” (*spedbarnsteamet*), precum și din partea unui lucrător social (*miljøterapeut*) la domiciliu, care putea ajuta la activitățile de rutină, structură și curățenie. Avocatul primei reclamante a susținut, de asemenea, că prezența mamei de plasament în timpul întâlnirilor a perturbat desfășurarea acestora (*virket forstyrrende pjuc*).

117. La 23 august 2012, avocatul primei reclamante a prezentat un raport al serviciilor de protecție a copilului din noul oraș în care locuia prima reclamantă, datat 5 iunie 2012. În raport se afirma, *inter alia*, că părinții

afirmaseră încă de la început că acceptă consiliere și asistență în cazul în care serviciile de protecție a copilului recomandă acest lucru. Mama declarase că a avut o experiență proastă cu „echipa pentru sugari”, dar că ar putea accepta ajutorul acestora dacă o altă persoană din echipă ar fi numită drept persoană de contact. În raport se mai afirma că serviciile de protecție a copilului au considerat că are în observație doi părinți care au demonstrat că doresc binele copilului. Prima reclamantă se juca cu copilul, vorbea cu fetița și interacționa activ cu aceasta. Pe baza tuturor informațiilor conținute în observații, serviciile de protecție a copilului au considerat că era necesar ca părinții să mai lucreze la activitățile de rutină, curățenie și implicare în raport cu copilul. Părinții au acceptat ca un asistent social să fie desemnat pentru a-i ajuta în activitățile la domiciliu.

118. În acest timp, la 22 august 2012, curtea de apel a decis să nu autorizeze apelul, întrucât condițiile de la art. 36-10 din Codul de procedură civilă (*infra*, pct. 133) nu erau îndeplinite. Curtea de apel a afirmat că speța nu ridică noi aspecte juridice importante pentru aplicarea uniformă a legii. În ceea ce privește apariția unor noi informații, instanța a observat că evaluarea datată 21 martie 2012 fusese făcută, *inter alia*, de o persoană care a depus mărturie în fața instanței districtuale și că documentul respectiv nu urma să schimbe soluționarea cauzei. Competențele de îngrijire ale primei reclamante au fost examinate în detaliu în relație cu evaluarea efectuată de oficiu și nu apăruseră noi informații care să indice modificări în această privință. În plus, motivarea instanței a fost convingătoare, iar curtea de apel a observat că prima reclamantă nu a solicitat audierea unui martor expert în fața instanței și că nu a oferit nicio motiv pentru desemnarea unui expert în fața curții de apel. După cum tocmai s-a menționat, nu existau informații noi care să indice vreo schimbare a competențelor sale de îngrijire. Prin urmare, hotărârea sau procedura instanței districtuale nu erau viciate și nu exista niciun motiv de a autoriza apelul.

119. La 24 septembrie 2012, prima reclamantă a formulat recurs împotriva acestei hotărâri. A prezentat o evaluare făcută de lucrătorul social din 14 august 2012 în ceea ce privește munca sa cu familia și modul în care era îngrijită Y (*supra*, pct. 117). În documentul respectiv se concluziona că exista o evoluție pozitivă și că asistentul social ar trebui să continue să acorde asistență familiei. Prima reclamantă a susținut că instanța districtuală s-a întemeiat mai mult pe înscrisuri mai vechi decât pe circumstanțele din momentul pronunțării hotărârii și a ignorat faptul că hotărârea sa ar avea ca efect privarea fetiței, Y, de contactul cu X. Aceasta a repetat argumentul potrivit căruia prezența mamei de plasament ar fi perturbat întâlnirile mamă-copil (*supra*, pct. punctul 116) și a susținut că serviciile de protecție a copilului nu au organizat în mod adecvat aceste vizite.

120. În răspunsul lor din 4 octombrie 2012, serviciile municipalității au afirmat, *inter alia*, că este pozitiv faptul că prima reclamantă și soțul său au reușit să se folosească de sfaturile primite de la lucrătorul social, dar că X era

un copil vulnerabil, în timp ce Y nu se confrunta cu provocări similare. În ceea ce privește argumentul primei reclamante potrivit căruia instanța districtuală nu și-a întemeiat decizia pe circumstanțele din momentul pronunțării hotărârii, serviciile municipalității au indicat faptul că cinci dintre cei opt martori pe care i-a citat și toți martorii citați de prima reclamantă au depus mărturie în fața instanței cu privire la circumstanțele de la acea dată. În plus, au afirmat că Y nu va fi privată de contactul cu X câtă vreme prima reclamantă va accepta familia de plasament a lui X și va contribui la transformarea acesteia într-o experiență pozitivă pentru copii. În privința tatălui lui Y, s-a susținut că, din depoziția făcută în fața oficiului și a instanței reiese că nu știa prea multe despre plasamentul lui X și despre provocările legate de întâlnirile mamă-copil. Serviciile municipalității au susținut, de asemenea, că vor argumenta în fața Curții Supreme că dreptul lui X la respectarea vieții familiale este, de asemenea, protejat de art. 8 din Convenție și că, dacă ar fi adoptat, nevoia sa de stabilitate ar fi mai bine asigurată în sânul familiei de plasament și ar primi o îngrijire corespunzătoare.

121. La 15 octombrie 2012, Comitetul Curții Supreme de selecție al recursurilor (*Høyesteretts ankeutvalg*) a respins recursul formulat de prima reclamantă împotriva deciziei curții de apel.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

Legea privind protecția copilului

122. Articolele relevante din Legea privind protecția copilului din 17 iulie 1992 (*barnevernloven*) prevăd:

Art. 4-1. Luarea în considerare a interesului superior al copilului

„În aplicarea dispozițiilor prezentului capitol, o importanță decisivă este acordată identificării măsurilor care sunt în interesul superior al copilului.”

Este important să i se asigure copilului un contact stabil și bun cu adulții și continuitate în îngrijirea oferită.”

Art. 4-6. Decizii provizorii în situații de urgență

„În cazul în care copilul nu beneficiază de îngrijire întrucât părinții sunt bolnavi sau din alte motive, serviciile de protecție a copilului îi asigură de îndată asistența necesară”. Aceste măsuri nu pot fi menținute împotriva voinței părinților.

În cazul în care copilul este supus unui risc important dacă rămâne la domiciliul său, autoritatea responsabilă pentru protecția copilului sau Ministerul Public poate emite imediat o decizie provizorie de instituire a plasamentului fără consimțământul părinților.

Într-un astfel de caz, autoritatea responsabilă pentru protecția copilului poate, de asemenea, să emită o decizie provizorie în conformitate cu art. 4-19.

În cazul în care s-a emis o decizie în temeiul celui de-al doilea paragraf, cererea de instituire a unei măsuri astfel cum se menționează la art. 7-11 este transmisă Oficiului districtual pentru asistență socială cât mai curând posibil și în termen de cel mult șase săptămâni, și în termen de cel mult două săptămâni, dacă este vorba despre măsuri în conformitate cu art. 4-24.

În cazul în care cererea nu a fost transmisă Oficiului districtual pentru asistență socială în termenele menționate la paragraful al patrulea, decizia devine caducă.”

Art. 4-12. Decizia de instituire a plasamentului

„Decizia de instituire a plasamentului poate fi emisă

a) în cazul în care există deficiențe grave în îngrijirea zilnică primită de copil sau deficiențe grave în ceea ce privește contactul personal și securitatea necesare de un copil în funcție de vârsta și dezvoltarea sa;

b) în cazul în care părinții nu se asigură că un copil bolnav, cu handicap sau care are nevoie specială de asistență primește tratamentul și educația necesare,

c) în cazul în care copilul este supus unor rele tratamente sau altor abuzuri grave la domiciliu sau

d) în cazul în care este foarte probabil ca sănătatea sau dezvoltarea copilului să fie grav afectate, întrucât părinții nu sunt în măsură să își asume responsabilitatea adecvată pentru copil.

Decizia de instituire a plasamentului nu poate fi emisă decât în temeiul primului paragraf, atunci când este necesar, dată fiind situația copilului. Prin urmare, o astfel de decizie nu poate fi emisă decât dacă se pot crea condiții satisfăcătoare pentru copil prin măsurile de asistență prevăzute la art. 4-4 sau prin măsurile prevăzute la art. 4-10 sau art. 4-11.

Oficiul districtual pentru asistență socială emite o decizie astfel cum este prevăzută la primul paragraf în conformitate cu dispozițiile capitolului 7.”

Art. 4-19. Dreptul de vizitare. Confidențialitatea adresei

„Cu excepția cazului în care se prevede altfel, copiii și părinții au drepturi de contact.

În cazul în care s-a emis o decizie de instituire a plasamentului, Oficiul districtual pentru asistență socială stabilește nivelul contactului, dar poate decide, de asemenea, pentru binele copilului, că nu ar trebui să existe niciun contact. Oficiul districtual pentru asistență socială poate decide, de asemenea, că părinții nu ar trebui să aibă dreptul să știe unde se află copilul.

[...]

Părțile private nu pot cere ca o cauză privind dreptul de vizitare să fie soluționată de Oficiul districtual pentru asistență socială atunci când cauza a fost soluționată de Oficiul districtual pentru asistență socială sau de o instanță, în ultimele douăsprezece luni.

[...]”

Art. 4-20. Retragera autorității părintești. Adopția

„Dacă Oficiul districtual pentru asistență socială a dispus instituirea plasamentului, acesta poate decide, de asemenea, ca părinților să li se retragă autoritatea părintească. În cazul în care, ca urmare a retragerii autorității părintești, copilul este lăsat fără un

tutore, Oficiul districtual pentru asistență socială ia măsuri cât mai curând posibil pentru numirea unui nou tutore pentru copil.

În cazul s-a dispus retragerea autorității părintești, Oficiul districtual pentru asistență socială poate încuviința adopția copilului de alte persoane decât părinții.

Încuviințarea poate fi dată în cazul în care

a) se consideră că este probabil ca părinții să nu poată oferi copilului îngrijiri adecvate sau copilul s-a atașat de persoanele și de mediul în care locuiește astfel încât, pe baza unei evaluări generale, îndepărtarea copilului din acel mediu poate conduce la probleme grave pentru acesta;

b) adopția ar fi în interesul superior al copilului;

c) persoanele care solicită adopția sunt părinții de plasament ai copilului și s-au arătat apți să crească copilul ca și cum ar fi al lor;

d) condițiile pentru încuviințarea adopției în temeiul Legii privind adopția sunt îndeplinite.

În cazul în care Oficiul districtual pentru asistență socială încuviințează adopția, Ministerul [pentru Copii și Egalitate] emite o decizie de adopție.”

Art. 4-20a. Contactul dintre copil și părinții biologici în urma adopției [adăugat în 2010]

„Atunci când Oficiul districtual pentru asistență socială încuviințează adopția în conformitate cu art. 4-20, acesta examinează, la solicitarea oricăreia dintre părți, dacă este necesar să existe sau nu contact între copil și părinții săi biologici o dată ce adopția devine efectivă. În asemenea cazuri, dacă, după adopție, un regim de vizitare limitată este în interesul superior al copilului și candidații la adopție sunt de acord cu un astfel de contact, Oficiul districtual pentru asistență socială ia o decizie în acest sens. Într-un astfel de caz, Oficiul districtual pentru asistență socială trebuie să stabilească, de asemenea, numărul vizitelor.

[...]

Decizia care prevede vizitele poate fi revizuită numai în cazul în care motive speciale justifică acest lucru. Printre motivele speciale se poate număra opoziția copilului față de vizite sau nerespectarea deciziei respective de către părinții biologici.

[...]”

Art. 4-21. Revocarea deciziei de instituire a plasamentului

„Oficiul districtual pentru asistență socială revocă decizia de instituire a plasamentului în cazul în care este foarte probabil ca părinții să fie în măsură să ofere copilului îngrijiri adecvate. Revocarea nu poate fi totuși făcută în cazul în care copilul s-a atașat atât de persoanele, cât și de mediul în care trăiește, astfel încât, pe baza unei evaluări generale, scoaterea copilului din acel mediu poate conduce la probleme grave pentru acesta. Înainte de revocarea deciziei de instituire a plasamentului, părinții de plasament ai copilului au dreptul să își exprime opinia.

Părțile nu pot sesiza Oficiul districtual pentru asistență socială cu o cerere pentru revocarea unei decizii de instituire a plasamentului atunci când cauza a fost soluționată de Oficiul districtual pentru asistență socială sau de o instanță în ultimele douăsprezece luni. În cazul în respingerii cererii de revocare a unei decizii sau hotărâri anterioare în temeiul art. 4-21 primul paragraf teza a doua, se poate solicita deschiderea unei noi

proceduri numai în cazul în care sunt prezentate documente justificative care să demonstreze că au avut loc modificări semnificative în ceea ce privește situația copilului.”

Art. 7-5. Componenta oficiului în cazuri individuale

„În cazuri individuale, Oficiul districtual pentru asistență socială este compus dintr-un președinte, un membru al comitetului ordinar și un membru al comitetului de experți. Atunci când este necesar, dată fiind complexitatea cazului, președintele poate decide ca, în plus față de președinte, oficiul să fie compus din doi membri ai comitetului ordinar și doi membri ai comitetului de experți.

În cazul în care părțile își dau acordul, președintele poate decide numai cazurile menționate la primul paragraf, cu excepția cazului în care examinarea în mod satisfăcător a cauzei nu permite acest lucru.

Atunci când cauza se referă la o cerere de modificare a unei decizii sau a unei hotărâri pronunțate anterior, președintele poate lua de unul singur o decizie, în cazul în care acest lucru nu ridică obiecții având în vedere subiectul cauzei, complexitatea acesteia, nevoia de expertiză profesională și examinarea adecvată a cauzei.

În cazul unei prelungiri a deciziei de instituire a plasamentului emisă de Oficiul districtual pentru asistență socială în temeiul art. 4-29, președintele se pronunță de unul singur asupra cauzei.”

B. Jurisprudența privind Legea privind protecția copilului

123. Curtea Supremă a pronunțat o serie de hotărâri privind Legea privind protecția copilului. Relevantă în contextul de față este hotărârea din 23 mai 1991 (*Rt.* 1991, p. 557), în care Curtea Supremă a afirmat că, întrucât retragerea autorității părintești în vederea adopției implică întreruperea permanentă a legăturilor juridice dintre copil și părinții săi biologici și celelalte rude, trebuie să existe motive temeinice pentru a putea fi adoptată o astfel de decizie. În plus, instanța a subliniat că decizia de a retrage autoritatea părintească nu trebuie dispusă fără să se fi efectuat în prealabil o examinare aprofundată și fără să se ia în considerare consecințele pe termen lung ale măsurilor alternative, pe baza împrejurărilor concrete ale fiecărei cauze.

124. Într-o hotărâre pronunțată ulterior, la 10 ianuarie 2001 (*Rt.* 2001, p. 14), Curtea Supremă a considerat că criteriul juridic „motive temeinice” trebuie interpretat în acest context în conformitate cu jurisprudența Curții, în special *Johansen împotriva Norvegiei*, nr. 17383/90, pct. 78, 7 august 1996. Aceasta înseamnă, potrivit Curții Supreme, că încuviințarea adopției contrar dorinței părinților biologici poate fi făcută doar în „circumstanțe extraordinare”.

125. Curtea Supremă a extins jurisprudența de mai sus în continuare, *inter alia*, cu hotărârea din 20 aprilie 2007 (*Rt.* 2007, p. 561), după ce Curtea a declarat inadmisibilă o a doua cerere formulată de reclamantă în cauza sus-menționată, *Johansen împotriva Norvegiei* [*Johansen împotriva Norvegiei* (dec.), 12750/02, 10 octombrie 2002]. Curtea Supremă a reamintit că cerința

ca adopția să fie în interesul superior al copilului, astfel cum este prevăzută la art. 4-20 din Legea privind protecția copilului (*supra*, pct. 122), impune prezența unor „motive temeinice” (*sterke grunner*) pentru ca încuviințarea adopției să fie făcută contrar dorinței părinților biologici. În plus, Curtea Supremă a subliniat că o astfel de decizie trebuie să se bazeze pe circumstanțele concrete ale fiecărei cauze, dar să țină seama și de experiența generală, inclusiv experiența dobândită din cercetările în domeniul psihologiei copiilor sau al psihiatriei infantile. Curtea Supremă a examinat principiile generale din jurisprudența Curții de la Strasbourg și a concluzionat că dreptul intern este conform cu aceste principii: adopția poate fi încuviințată doar în cauzele în care au fost prezente „motive temeinice speciale”. Ulterior, sesizată cu cauza menționată, Curtea a constatat neîncălcarea art. 8 din Convenție (a se vedea *Aune*, citată anterior, pct. 37, pentru o recapitulare a analizei principiilor generale elaborate în jurisprudența Curții Supreme și a Curții, efectuată de Curtea Supremă).

126. Curtea Supremă a prezentat din nou principiile generale aplicabile cazurilor de adopție prin hotărârea din 30 ianuarie 2015 (*Rt.* 2015, pag. 110). A reamintit că adopțiile forțate au un impact grav și produc în general dureri emoționale profunde părinților. Legăturile familiale sunt protejate de art. 8 din Convenție și art. 102 din Constituție. De asemenea, adopția reprezintă o măsură intruzivă pentru copil și, în temeiul art. 21 din Convenția cu privire la drepturile copilului (*infra*, pct. 134), poate fi decisă, așadar, numai în interesul superior al acestuia. Cu toate acestea, în cazul în care există factori decisivi în ceea ce privește copilul în favoarea adopției, interesele părinților trebuie să înceteze să mai primeze, astfel cum prevede art. 104 din Constituție și art. 3 § 1 din Convenția cu privire la drepturile copilului (*ibidem*). Curtea a făcut trimitere la *Aune*, citată anterior, pct. 66, în care a afirmat că adopția nu poate fi autorizată decât în cazul în care acest lucru este justificat de „o condiție imperativă legată de interesul superior al copilului”, care corespundea cu standardul „motive temeinice speciale” stabilit de Curtea Supremă în hotărârea examinată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în *Aune* (*supra*, pct. 125).

127. Parlamentul a examinat, iar majoritatea a sprijinit propunerea Guvernului [*Ot. prp.* nr. 69 (2008-2009)] de dezbateră problema unui declin considerabil al numărului adopțiilor în Norvegia. În propunere, s-a sugerat că serviciile de protecție a copilului ezită să mai propună adopții în urma constatării de către Curte a unei încălcări la *Johansen*, citată anterior, chiar dacă cercetările au demonstrat că este în interesul superior al copilului să fie adoptat, nu să continue să trăiască în plasament până la vârsta majoratului. Curtea Supremă a interpretat propunerea ca subliniind faptul că serviciile de protecție a copilului ar trebui să se asigure că adopția poate fi propusă efectiv, dacă este cazul, dar ca propunerea să nu implice ca criteriile legale, întemeiate pe art. 8 din Convenție, să se modifice. Curtea Supremă a adăugat că

informațiile generale obținute din cercetările privind adopția sunt relevante pentru evaluarea concretă a autorizării unei adopții într-un caz individual.

128. Curtea Supremă a examinat, de asemenea, implicarea modificării normelor privind contactul dintre copil și părinții biologici, care fusese redenumit „adopție deschisă” în propunerea menționată. Normele au fost incluse în art. 4-20a din Legea privind protecția copilului, care a intrat în vigoare din 2010. Acestea prevedeau ca „adopția deschisă” să fie în interesul superior al copilului și ca părinții adoptatori să își dea consimțământul (*supra*, pct. 122). Instanța amintea că motivul introducerii sistemului „adopțiilor deschise” era acela de a asigura copilului un mediu stabil și previzibil în care să crească, asigurându-se în același timp un anumit contact cu părinții săi biologici, în cazul în care ar fi în interesul superior al copilului. Prin urmare, copilul va profita de toate beneficiile adopției, menținând în același timp contactul cu părinții săi biologici. Curtea Supremă constata că introducerea sistemului „adopțiilor deschise” nu însemna că criteriile legale pentru autorizarea adopțiilor au fost diminuate. Cu toate acestea, în unele cazuri, menținerea contactului dintre copil și părinții biologici avea rolul de a atenua unele dintre argumentele împotriva adopției. Curtea Supremă făcea astfel trimitere la *Aune*, citată anterior, pct. 78.

129. În hotărârea din 11 septembrie 2018, Curtea Supremă a examinat din nou principiile generale privind adopția. Curtea Supremă observa, *inter alia*, că, în cauza *Mohamed Hasan împotriva Norvegiei*, nr. 27496/15, pct. 148, 26 aprilie 2018, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat cerințele procedurale stricte care trebuie respectate de autoritățile decizionale interne în cauzele care priveau adopțiile. Rezumând obiectul analizei sale, Curtea Supremă afirma că interesul superior al copilului este cel mai important și mai imperativ motiv de îngrijorare atunci când este luată o decizie cu privire la o adopție. Întrucât adopția este o măsură atât de radicală și ireversibilă, nu poate fi justificată – din perspectiva copilului – decât de motive temeinice speciale. Aceste motive trebuie să fie puse în balanță în raport cu consecințele adopției, în ceea ce privește contactul copilului cu părinții săi biologici în cazuri individuale. În situația în care între părinți și copil nu exista un contact suficient sau niciun contact, preocupările legate de protecția vieții de familie ar fi fost mai reduse decât în cazurile în care exista o viață de familie mai normală.

130. Poziția actuală cu privire la cunoștințele și cercetările privind copiii adoptați a fost studiată de un expert desemnat de instanță și prezentată în anexa la declarația sa în fața Curții Supreme. Expertul considera că rezumatul din hotărârea Curții Supreme din 20 aprilie 2007 (*Rt.* 2007, pag. 561; *supra*, pct. 125) era încă unul exact. Pe baza unui studiu actualizat privind cercetările relevante și experiența profesională în calitate de psiholog, expertul a afirmat, în speță, următoarele:

„Copiii aflați în plasament pe termen lung cunosc o dezvoltare psihosocială mai bună decât copiii aflați într-o situație similară care nu sunt adoptați. Durabilitatea sentimentului de apartenență al copilului pare să fie esențială”.

131. Expertul a specificat în declarația sa dată în fața Curții Supreme că acesta este un domeniu dificil de cercetare, unul dintre motive fiind faptul că în Norvegia sunt efectuate anual puține adopții forțate. Și, după cum s-a subliniat în hotărârea Curții Supreme din 20 aprilie 2007 (*Rt.* 2007, pag. 561; supra, pct. 125), în fiecare caz trebuia efectuată o evaluare individuală specifică. Însă, după cum s-a subliniat în aceeași hotărâre, trebuie acordată o importanță deosebită percepției, bazate pe experiență și cercetare, asupra a ceea ce era în general interesul superior al copilului. De asemenea, propunerea sus-menționată (pct. 127) a Guvernului [*Ot. prp.* nr. 69 (2008-2009)] sublinia faptul că cercetările au arătat că „în cazul anumitor copii, adopția ar putea oferi o creștere mai sigură și mai previzibilă decât în cazul plasamentului pe termen lung”.

C. Legea privind adopția

132. Legea privind adopția din 28 februarie 1986, în vigoare la momentul faptelor, conținea următoarele dispoziții relevante:

Art. 2

„Decizia de adopție nu poate fi emisă decât în cazul în care se poate presupune că adopția va fi în beneficiul copilului [(*til gagn for barnet*)]. În plus, este necesar ca persoana care depune cererea de adopție fie să dorească să ia în plasament, fie să aibă în plasament copilul, fie să existe un alt motiv special pentru adoptarea acestuia.”

Art. 12

„Părinții adoptivi îi vor comunica copilului adoptat, de îndată ce este oportun, că acesta este adoptat.”

Atunci când copilul împlinește 18 ani, este îndreptățit să fie informat de către Ministerul [pentru Copii și Egalitate] despre identitatea părinților săi biologici.”

Art. 13

„În momentul adopției, copilul adoptat și moștenitorii acestuia au același statut juridic ca și în cazul în care copilul adoptat ar fi fost copilul biologic al părinților adoptivi, cu excepția cazului în care se prevede altfel la art. 14 sau altă dispoziție statutară. De asemenea, relația juridică a copilului cu familia sa inițială încetează, cu excepția cazului în care se prevede altfel printr-o dispoziție legală specială.

În cazul în care unul dintre soți adoptă copilul celuilalt soț sau partener, copilul respectiv are același statut juridic în raport cu ambii soți ca și când ar fi copilul lor comun. Situația este valabilă și în cazul copiilor adoptați în conformitate cu art. 5b paragrafele 2-4.”

Art. 14 a. Vizite în urma adopției

„În cazul adopțiilor efectuate ca urmare a deciziilor emise în temeiul art. 4-20 din Legea privind protecția copilului, se aplică efectele adopției care decurg din art. 13 din prezentul act, sub rezerva oricăror limitări care ar fi putut fi impuse printr-o decizie în temeiul art. 4-20 a din Legea privind protecția copilului cu privire la vizitele dintre copil și părinții săi biologici.”

D. Codul de procedură civilă

133. Art. 36-4 primul paragraf și art. 36-10 paragraful al treilea din Codul de procedură civilă din 17 iunie 2005 (*tvisteloven*) prevăd:

Art. 36-4 Compunerea instanței districtuale. Grupul de experți

„(1) Instanța districtuală este compusă din doi membri nespecializați, dintre care unul este judecător consultant nespecializat, iar celălalt expert. În cazuri speciale, instanța poate fi compusă din doi judecători și trei judecători consultanți nespecializați, dintre care unul sau doi sunt experți.”

Art. 36-10 Apelul

„(3) Apelul împotriva hotărârii instanței districtuale în cauzele privind deciziile oficiului districtual emise în temeiul Legii privind protecția copilului necesită autorizarea curții de apel.

Autorizarea poate fi acordată numai în cazul în care

- a) apelul privește aspecte a căror relevanță depășește cadrul cauzei respective;
- b) este necesară reexaminarea cauzei întrucât au apărut elemente noi;
- c) hotărârea instanței districtuale sau procedura în fața acesteia sunt grav viciate (*vesentlige svakheter ved tingrettens avgjørelse eller saksbehandling*);
- d) hotărârea prevede măsuri coercitive care nu au fost aprobate de oficiului districtual.”

III. ELEMENTE DE DREPT INTERNAȚIONAL RELEVANTE**A. Organizația Națiunilor Unite**

134. Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, adoptată la New York la 20 noiembrie 1989, conține, *inter alia*, următoarele dispoziții:

Articolul 3

„1. În toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala.”

Articolul 9

„1. Statele părți vor veghea ca nici un copil să nu fie separat de părinții săi împotriva voinței acestora, exceptând situația în care autoritățile competente decid, sub rezerva revizuirii judiciare și cu respectarea legilor și a procedurilor aplicabile, ca această separare este în interesul suprem al copilului. O astfel de decizie poate deveni necesară în cazuri particulare cum ar fi, de exemplu, în cazul copiilor maltratați sau neglijăți de părinți sau în cazul în care părinții trăiesc separat și se impune luarea unei hotărâri cu privire la locul de reședință al copilului.

2. În toate cazurile prevăzute la paragraful 1 din prezentul articol toate părțile interesate trebuie să aibă posibilitatea de a participa la dezbateri și de a-și face cunoscute punctele de vedere.

3. Statele părți vor respecta dreptul copilului care a fost separat de ambii părinți sau de unul dintre ei de a întreține relații personale și contacte directe cu cei doi părinți ai săi, în mod regulat, exceptând cazul în care acest lucru contravine interesului suprem al copilului.

4. Când separarea rezultă din măsuri luate de către un stat parte, precum detenția, închisoarea, exilul, expulzarea sau moartea (inclusiv moartea, indiferent de cauza, survenită în timpul detenției) ambilor părinți sau a unuia dintre ei ori a copilului, statul parte va furniza, la cerere, părinților, copilului sau, după caz, unui alt membru al familiei informațiile esențiale despre locul unde se găsesc membrul sau membrii familiei, exceptând cazul în care divulgarea acestor informații ar aduce prejudicii bunăstării copilului. Statele părți vor veghea, de asemenea, ca prezentarea unei astfel de cereri să nu antreneze prin ea însăși consecințe dăunătoare pentru persoana sau persoanele interesate.”

Articolul 18

„1. Statele părți vor depune eforturi pentru asigurarea recunoașterii principiului potrivit căruia ambii părinți au responsabilități comune pentru creșterea și dezvoltarea copilului. Părinții sau, după caz, reprezentanții săi legali sunt principalii responsabili de creșterea și dezvoltarea copilului. Aceștia trebuie să acționeze, în primul rând, în interesul suprem al copilului.

2. Pentru garantarea și promovarea drepturilor enunțate în prezenta convenție statele părți vor acorda ajutor corespunzător părinților și reprezentanților legali ai copilului în exercitarea responsabilității care le revine în legătură cu creșterea copilului și vor asigura crearea instituțiilor, așezămintelor și serviciilor de îngrijire a copiilor.

3. Statele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a asigura copiii ai căror părinți muncesc dreptul de a beneficia de serviciile și așezămintele de îngrijire a copiilor, pentru care ei îndeplinesc condițiile cerute.”

Articolul 20

„1. Copilul care este, temporar ori permanent, lipsit de mediul său familial sau care, pentru protejarea intereselor sale, nu poate fi lăsat în acest mediu are dreptul la protecție și asistență speciale din partea statului.

2. Statele părți, în conformitate cu legislația lor națională, vor asigura protecție alternativă pentru un astfel de copil.

3. Această protecție poate include, *inter alia*, plasamentul familial, *kafala* din dreptul islamic, adopția sau, în caz de necesitate, plasarea în instituții corespunzătoare de îngrijire a copiilor. În alegerea uneia dintre aceste soluții este necesar să se țină seama

în mod corespunzător de necesitatea unei anumite continuități în educarea copilului, precum și de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică.”

Articolul 21

„Statele părți care recunosc și/sau autorizează adopția vor veghea ca interesele supreme ale copilului să primeze și:

a) vor veghea ca adopția unui copil să fie autorizată numai de autoritățile competente care verifică, în conformitate cu legea și cu procedurile aplicabile, precum și pe baza tuturor informațiilor pertinente și credibile, că adopția se poate realiza luând în considerare statutul copilului în raport cu părinții, cu rudele și cu reprezentanții săi legali și, dacă este cazul, că persoanele interesate și-au dat consimțământul cu privire la adopție în cunoștință de cauză în urma unei consilieri corespunzătoare;

[...]”

135. În Comentariul general nr. 7 (2005) privind punerea în aplicare a drepturilor copilului în copilăria timpurie, Comitetul pentru Drepturile Copilului al Organizației Națiunilor Unite a dorit să încurajeze statele părți să recunoască faptul că copiii mici sunt titulari ai tuturor drepturilor consacrate de Convenția cu privire la drepturile copilului și copilăria timpurie este o perioadă critică pentru realizarea acestor drepturi. În special, comitetul a făcut trimitere la interesele superioare ale copilului:

„13. Art. 3 stabilește principiul potrivit căruia interesele superioare ale copilului stau la baza tuturor acțiunilor cu privire la copii. În virtutea imaturității lor relative, copii mici sunt dependenți de autoritățile responsabile să le evalueze și să le reprezinte drepturile și interesele cu privire la deciziile și acțiunile care le afectează bunăstarea, ținând seama de punctele lor de vedere și de capacitățile de evoluție. Principiul interesului superior apare în mod repetat în cadrul convenției (incluzând în art. 9, 18, 20 și 21, care sunt cele mai relevante pentru copilăria timpurie). Principiul interesului superior se aplică tuturor acțiunilor ce privesc copii și necesită măsuri active pentru a proteja drepturile lor și a promova supraviețuirea lor, creșterea și bunăstarea, precum și măsuri pentru a sprijini și ajuta părinții și alte persoane care au responsabilitatea de zi cu zi a realizării drepturilor copilului:

a) Interesul superior al copiilor. Toate deciziile care vizează îngrijirea copilului, sănătatea, educația etc. trebuie să țină cont de principiul interesului superior, incluzând deciziile luate de părinți, profesioniști și alții responsabili pentru copii. Statele părți sunt îndemnate să ia măsuri pentru ca copii mici să fie reprezentați independent în toate procedurile legale de către o persoană care acționează în interesul copilului și pentru ca copii să fie audiați în toate cazurile în care ei sunt capabili să-și exprime opiniile și preferințele.”

136. Comitetul pentru Drepturile Copilului al Organizației Națiunilor Unite menționează, în Comentariul general nr. 14 (2013) cu privire la dreptul copilului ca interesul superior al acestuia să fie considerat primordial (art. 3 alin. 1), 29 mai 2013, următoarele elemente ca fiind cele „care trebuie luate în considerare la evaluarea interesului superior al copilului”:

„a) Opinia copilului

[...]

b) Identitatea copilului

[...]

c) Păstrarea mediului familial și menținerea relațiilor

[...]

d) Îngrijirea, protecția și siguranța copilului

[...]

e) Situații de vulnerabilitate

[...]

f) Dreptul copilului la sănătate

[...]

g) Dreptul copilului la educație

[...]"

În cadrul titlurilor „Punerea în balanță a elementelor în vederea evaluării interesului superior” și „Măsuri procedurale de garantare a punerii în aplicare a interesului superior al copilului” se pot citi, *inter alia*, următoarele:

„84. În vederea evaluării interesului superior, trebuie să se țină seama de faptul că abilitățile copilului vor evolua. Factorii de decizie trebuie, prin urmare, să aibă în vedere măsuri care pot fi revizuite sau adaptate în consecință, în locul unor decizii definitive și ireversibile. În acest sens, nu vor evalua doar nevoile fizice, emoționale, educaționale și de alt tip în momentul luării deciziei, ci vor lua, de asemenea, în considerare și scenariile posibile de dezvoltare a copilului și le vor analiza, pe termen scurt și lung. În acest context, deciziile vor evalua continuitatea și stabilitatea situației actuale și viitoare a copilului.

[...]

85. Pentru a asigura punerea corectă în aplicare a dreptul copilului ca interesul superior al acestuia să fie considerat primordial, trebuie să fie puse în aplicare și urmate anumite clauze procedurale care protejează copiii. Ca atare, conceptul interesul superior al copilului constituie o regulă de procedură[...].

[...]

87. Statele trebuie să instituie procese formale, cu clauze procedurale stricte, având drept scop să evalueze și să determine interesul superior al copilului față de deciziile care afectează copilul, inclusiv mecanismele de evaluare a rezultatelor. Statele trebuie să elaboreze procese transparente și obiective pentru toate deciziile luate de legiuitori, judecători sau autorități administrative, în special în domeniile care afectează direct copilul sau copiii.”

B. Consiliul Europei

137. Convenția europeană revizuită în materia adopției de copii din 27 noiembrie 2008 conține, *inter alia*, următoarele dispoziții:

Articolul 3 – Valabilitatea adopției

„Adopția este valabilă numai dacă este pronunțată de către o instanță judecătorească sau de către o autoritate administrativă (denumită în continuare «autoritatea competentă»).

Articolul 4 – Încuviințarea adopției

„1. Autoritatea competentă nu încuviințează adopția decât dacă și-a format convingerea că adopția este în interesul superior al copilului.

2. În fiecare caz autoritatea competentă acordă o importanță deosebită pentru ca adopția să asigure copilului un mediu stabil și armonios.”

Articolul 5 – Efectele adopției

„1. Sub rezerva alin. (2)-(5), adopția nu este încuviințată decât dacă cel puțin următoarele consimțăminte la adopție au fost date și nu au fost retrase:

a. consimțământul mamei și al tatălui; ori dacă nu există nici tată, nici mamă care să poată consimți, consimțământul oricărei persoane sau al oricărui organism abilitat să consimtă în locul părinților;

b. consimțământul copilului despre care se consideră, conform legislației, că are un nivel suficient de înțelegere; se consideră că un copil are un nivel suficient de înțelegere atunci când a împlinit vârsta prevăzută de lege, dar care nu trebuie să depășească 14 ani;

c. consimțământul soțului sau al partenerului înregistrat al adoptatorului.

2. Persoanele al căror consimțământ este necesar în vederea adopției trebuie să primească consilierea necesară și să fie informate corespunzător asupra consecințelor consimțământului lor, în special cu privire la menținerea sau încetarea, ca urmare a adopției, a relației legale dintre copil și familia de origine a acestuia. Consimțământul trebuie să fie dat în mod liber, în forma cerută de lege, și trebuie să fie exprimat ori consemnat în scris.

3. Autoritatea competentă nu poate renunța la luarea consimțământului și nici nu poate trece peste refuzul de a consimți al uneia dintre persoanele sau organismele menționate la alin. 1 decât pentru motive excepționale stabilite prin legislație. Cu toate acestea, se poate renunța la consimțământul unui copil care suferă de un handicap ce îl împiedică să își exprime consimțământul valabil.

4. Dacă tatăl sau mama nu este titularul drepturilor părintești cu privire la copil ori cel puțin al dreptului de a consimți la adopție, legislația poate să prevadă că nu este necesar consimțământul acestuia/acesteia.

5. Consimțământul mamei la adopția copilului său este valabil numai atunci când este dat după naștere, la expirarea termenului prevăzut de legislație, care nu trebuie să fie mai mic de 6 săptămâni sau, dacă un astfel de termen nu este stipulat, de la momentul la care, în opinia autorității competente, mama se va fi restabilit suficient ca urmare a nașterii.

6. În sensul prezentei convenții, se înțelege prin «tată» și prin «mamă» persoanele care, în conformitate cu legislația, sunt părinții copilului.”

138. Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat Rezoluția 2049 la 22 aprilie 2015. Rezoluția include, *inter alia*, următoarele:

„5. Sărăcia financiară sau materială nu ar trebui să constituie niciodată unicul motiv pentru luarea unui copil din îngrijirea părinților săi; aceasta ar trebui să fie interpretată mai degrabă ca fiind un semn al necesității de a asigura familiei o asistență adecvată. În plus, nu este suficient să se demonstreze că un copil ar putea fi plasat într-un mediu mai benefic pentru educația acestuia, pentru a-l putea separa de părinții săi și, cu atât mai puțin, pentru a rupe complet legăturile de familie.

[...]

8. În consecință, Adunarea Parlamentară recomandă statelor membre:

[...]

8.2. să adopte acte cu putere de lege, reglementări și proceduri care să pună cu adevărat interesul superior al copilului în deciziile de luare din îngrijirea părinților, de instituire a plasamentului și de reîntregire a familiei;

8.3. să continue și să își intensifice eforturile pentru a se asigura că toate procedurile relevante se desfășoară într-un mod care să fie favorabil copiilor și că opiniile copiilor în cauză sunt luate în considerare în funcție de vârsta și maturitatea acestora;

8.4. să facă vizibilă și să elimine influența prejudecăților și a discriminării în deciziile de luare din îngrijirea părinților, inclusiv prin instruirea adecvată a tuturor profesioniștilor implicați;

8.5. să acorde sprijin familiilor prin mijloacele necesare (inclusiv financiare, materiale, sociale și psihologice) pentru a evita, în primul rând, luarea unor decizii nejustificate de luare din îngrijirea părinților, precum și pentru creșterea procentajul reîntregirilor familiale reușite în urma instituirii plasamentului;

8.6. să se asigure că orice plasament (temporar) al copilului ca măsură de îngrijire alternativă, în cazul în care a devenit necesar ca măsură de ultimă instanță, este însoțit de măsuri destinate reintegrării ulterioare a copilului în familie, inclusiv facilitarea unui contact adecvat între copil și familia sa, obiect al unei examinări periodice;

8.7. să evite, cu excepția circumstanțelor excepționale prevăzute de lege și supuse unui control jurisdicțional efectiv (în timp util și comprehensiv), separarea completă a relațiilor familiale, îndepărtarea copiilor din grija părinților la naștere, luarea deciziilor de instituire a plasamentului pe motivul trecerii timpului și recurgerea la adopții fără consimțământul părintesc;

8.8. să se asigure că personalul implicat în deciziile de luare din îngrijirea părinților și de instituire a plasamentului este ghidat de criterii și standarde adecvate (dacă este posibil într-un mod multidisciplinar), este calificat și instruit în mod regulat, dispune de resurse suficiente pentru a lua decizii într-un interval de timp adecvat și nu este suprasolicitat cu un număr prea mare de cauze;

[...]

8.10. să se asigure că, cu excepția cazurilor urgente, deciziile inițiale de luare din îngrijirea părinților se bazează numai pe decizii judecătorești, pentru a evita deciziile nejustificate de luare din îngrijirea părinților și pentru a preveni evaluările subiective.”

139. Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat Rezoluția 2232 („Stabilirea unui echilibru între interesul superior al copilului și nevoia de a menține familiile unite”) la 28 iunie 2018. Rezoluția prevede, *inter alia*:

„4. Adunarea Parlamentară reafirmă că interesul superior al copilului ar trebui să fie considerent primordial în toate acțiunile referitoare la copii, în conformitate cu

Convenția cu privire la drepturile copilului a Organizației Națiunilor Unite. Cu toate acestea, implementarea acestui principiu depinde, în practică, de contextul și de circumstanțele specifice. Uneori este mai ușor de spus ceea ce nu este în interesul superior al copilului: să fie supus la rele tratamente de părinți sau să fie luat din familia sa fără o motivație valabilă.

5. Ținând seama de acest avertisment, Adunarea reamintește recomandările formulate în Rezoluția 2049 (2015) și recomandă statelor membre ale Consiliului Europei să se concentreze asupra acestui proces pentru a obține cele mai bune rezultate atât pentru copii, cât și pentru familiile acestora. Statele membre trebuie:

[...]

5.2. să acorde familiilor sprijinul necesar în timp util și în mod pozitiv pentru a evita, în primul rând, necesitatea deciziilor de luare din îngrijirea părinților și de a facilita reîntregirea familiei, atunci când este posibil, și în interesul superior al copilului: acest fapt include necesitatea de a stabili o mai bună colaborare cu părinții, în vederea evitării eventualelor greșeli bazate pe neînțelegeri, stereotipuri și discriminare, greșeli care pot fi greu de corectat ulterior, odată ce nu mai există încredere;

[...]

5.5. să încerce să păstreze la un nivel minim practicile de luare a copiilor din îngrijirea părinților la naștere, luând deciziile de instituire a plasamentului pe motivul trecerii timpului și deciziile de adopție fără consimțământul parental, și numai în cazuri extreme. Atunci când servește interesului superior al copilului, trebuie depuse eforturi pentru menținerea legăturilor familiale;

5.6. în cazul în care s-a luat decizia de a lua un copil din îngrijirea părinților, să se asigure că:

5.6.1. aceste decizii constituie un răspuns proporțional la o evaluare credibilă și verificată efectuată de autoritățile competente care fac obiectul controlului jurisdicțional care demonstrează că există un risc real de a le fi aduse prejudicii efective și grave copiilor implicați;

5.6.2. părinților li se transmite o decizie detaliată și se păstrează o copie a deciziei, că decizia este explicată copilului într-un mod adecvat vârstei sau că acestuia i se acordă la decizie și că sunt prezentate circumstanțele care au condus la luarea deciziei și luarea din îngrijirea părinților este motivată;

5.6.3. luarea copiilor din îngrijirea părinților reprezintă soluția de ultimă instanță și se aplică numai pentru perioada de timp necesară;

5.6.4. frații sunt plasați împreună în toate cazurile în care acest fapt nu este împotriva interesului superior al copilului;

5.6.5. atât timp cât este în interesul superior al copilului, copiii sunt îngrijiți în cadrul unei unități familiale largite, astfel încât să se reducă la minimum perturbarea legăturilor familiale în cazul copiilor implicați;

5.6.6. se acordă o atenție deosebită reîntregirii familiei și/sau accesului familiilor, după caz, ținând cont de opiniile și interesul superior al copilului;

5.6.7. vizitele și contactele facilitează menținerea legăturii familiale și au drept scop reîntregirea familiei, cu excepția cazului în care acest lucru este în mod evident nepotrivit;"

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 8 DIN CONVENȚIE

140. Reclamanții se plâng că refuzul de a pune capăt măsurii de instituire a plasamentului în cazul lui X și retragerea autorității părintești a primei reclamante asupra acestuia și încuviințarea acordată părinților de plasament de a-l adopta le-a încălcat dreptul la respectarea vieții de familie, astfel cum este garantat de art. 8 din Convenție, care prevede:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

141. Guvernul a contestat această teză.

A. Aspecte preliminare

1. Cu privire la obiectul litigiului în fața Marii Camere

a) Competența *ratione temporis*

(i) Argumentele părților

142. Guvernul a susținut că nu era de competența Marii Camere să examineze dacă procedurile interne referitoare la luarea în îngrijire a lui X și dreptul de vizitare al primei reclamante – anterior procedurii de încuviințare a adopției, respectau prevederile art. 8 din Convenție. Contrar cerințelor art. 35 § 1 din Convenție, reclamanții nu au epuizat căile de atac interne și nu au respectat termenul de șase luni în ceea ce privește decizia de plasament de urgență din 17 octombrie 2008, decizia de plasament din 2 martie 2009, precum și deciziile privind dreptul de vizitare. În orice caz, cererea introdusă în fața Curții la 12 aprilie 2013 nu a fost formulată decât în privința măsurilor admise prin decizia Curții Supreme din 15 octombrie 2012, și anume retragerea autorității părintești și încuviințarea adopției. Minoritatea Camerei a mers mai departe de competența Curții și a ignorat obiectul prezentei cereri pentru a formula critice abstracte la adresa unui întreg sistem de protecție a copilului. Reclamanții nu aveau posibilitatea să extindă obiectul litigiului prin cererea lor de retrimiteră în fața Marii Camere. Deși Marea Cameră putea ține seama de procedurile anterioare, acest lucru era posibil numai în măsura în care erau menționate și invocate în decizia privind retragerea autorității părintești și încuviințarea adopției.

143. Respingând poziția Guvernului, reclamantii au susținut că Marea Cameră are competența de a examina nu doar retragerea autorității părintești și încuviințarea zărea adopției, ci și deciziile inițiale de plasament de urgență, deciziile referitoare la luarea lui X în îngrijire publică și cele referitoare la dreptul de vizitare al primei reclamante. Competența Marii Camere înglobează toate procedurile interne – chiar dacă în cele din urmă nu ar fi constatată o încălcare decât pentru o parte din acestea. Încuviințarea adopției trebuie considerată ca decizia finală într-o serie de evenimente care au început odată cu decizia de plasament de urgență. Decizia privind retragerea autorității părintești și încuviințarea adopției a fost o consecință a lipsei de atașament între X și prima reclamantă, care, la rândul său, a fost rezultatul direct al deciziilor din 2 martie 2009 și din 22 aprilie 2010 privind luarea în îngrijire publică pe termen lung, prin care dreptul de vizitare al primei reclamante fusese redus considerabil în mod nejustificat.

(ii) *Motivarea Curții*

144. Curtea reamintește că domeniul de aplicare și conținutul „cauzei” retrimise în fața Marii Camere sunt delimitate de decizia de inadmisibilitate a Camerei. Aceasta înseamnă că Marea Cameră nu poate examina părțile din cererea introductivă declarate inadmisibile de Cameră [a se vedea, de exemplu, *Ilseher împotriva Germaniei* (MC), nr. 10211/12 și 27505/14, pct. 100, 4 decembrie 2018]. În speță, Marea Cameră observă că Camera a declarat admisibilă plângerea formulată de reclamantii (*supra*, pct. 2), care privea retragerea autorității părintești și încuviințarea adopției, decise inițial de Oficiul districtual pentru asistență socială la 8 decembrie 2011 și, ulterior, confirmată în apel (a se vedea, *inter alia*, pct. 3, 76, 93, 94 și 111 din hotărârea Camerei).

145. Marea Cameră arată că X a fost luat în plasament de urgență în 2008 (*supra*, pct. 20-22) și în plasament în regim normal în urma deciziei din 2 martie 2009 a Oficiului districtual pentru asistență socială (*supra*, pct. 38-46). Prin aceeași decizie, primei reclamante i-a fost acordat drept de vizitare limitat (*supra*, pct. 42-46). Aceasta a declarat apel împotriva deciziei, care a fost în cele din urmă confirmat de curtea de apel prin hotărârea din 22 aprilie 2010 (*supra*, pct. 65-75), din nou, acordându-i primei reclamante drept de vizitare limitat (*supra*, pct. 75). Întrucât reclamanta nu s-a folosit de posibilitatea de a introduce recurs, hotărârea curții de apel a devenit definitivă la expirarea termenului.

146. În cererea lor de retrimiteră a cauzei în fața Marii Camere, reclamantii au încercat să extindă capetele de cerere pentru a cuprinde și procedurile de mai sus, din 2008 până în 2010. Capetele de cerere respective nu făceau însă parte din cererea lor, în măsura în care fusese declarată admisibilă de către Cameră. În orice caz, acestea au fost prezentate pentru prima dată în fața Marii Camere la mai mult de șase luni de la ultimele decizii interne pronunțate

în cadrul procedurilor în cauză și, astfel cum s-a menționat mai sus (*supra*, pct. 145), fără a fi epuizate căile de atac interne în cele mai recente proceduri.

147. În consecință, Curtea nu are competența de a examina compatibilitatea cu art. 8 din Convenție a procedurilor, inclusiv a celor referitoare la restricțiile aduse dreptului de vizitare, care au precedat ori s-au încheiat prin hotărârea curții de apel din 22 aprilie 2010 (*supra*, pct. 76).

148. Cu toate acestea, în cadrul controlului său asupra procedurilor referitoare la decizia Oficiului districtual pentru asistență socială din 8 decembrie 2011 și asupra deciziilor pronunțate în apelul împotriva acestei decizii, în special hotărârea instanței districtuale din 22 februarie 2012, Curtea va trebui să plaseze aceste proceduri și decizii în context, ceea ce înseamnă în mod inevitabil că trebuie să aibă în vedere, într-o oarecare măsură, procedurile și deciziile anterioare (a se vedea, în mod similar, de exemplu, *Jovanovic împotriva Suediei*, nr. 10592/12, pct. 73, 22 octombrie 2015, și *Mohamed Hasan*, citată anterior, pct. 151).

b) Competența *ratione materiae*

149. Curtea observă că cererea reclamanților introdusă în fața Curții la 12 aprilie 2013 viza în mod expres numai decizia de a retrage autoritatea părintească a primei reclamante asupra lui X și de a încuviința adopția acestuia de către părinții de plasament (a se vedea hotărârea instanței districtuale, *supra*, pct. 107-112), nu concluzia pronunțată cu aceeași ocazie, potrivit căreia nu erau îndeplinite condițiile de revocare a deciziei de plasament în privința lui X (*supra*, pct. 99-106).

150. Camera a considerat că decizia de a nu revoca decizia de plasament avea totuși legătură intrinsecă cu decizia de a retrage primei reclamante autoritatea părintească asupra lui X și de a încuviința adopția acestuia și, în consecință, a examinat pe fond decizia anterioară (pct. 113-117 din hotărârea Camerei), indiferent de faptul că reclamanții s-au concentrat în mod expres asupra acestei din urmă decizii în cererea și în observațiile lor în fața Camerei.

151. Marea Cameră reține că, deși guvernul pârât nu și-a exprimat dezacordul față de raționamentul Camerei în această privință, reclamanții au prezentat în fața sa argumente în care indicau că plângerea lor cuprinde și decizia de a nu revoca decizia de plasament pronunțată în cadrul aceleiași proceduri.

152. Marea Cameră observă că refuzul de a revoca decizia de luare în îngrijire publică este atât de strâns legat de și corelat cu decizia de a retrage autoritatea părintească a primei reclamante și de a încuviința adopția încât trebuie să fie considerat un aspect al plângerii inițiale adresate Curții. Astfel, după cum reiese din dispozițiile art. 4-20 din Legea privind protecția copilului (*supra*, pct. 122), condiția indispensabilă pentru aplicarea acestei dispoziții era decizia de luare în îngrijire publică să continue să fie justificată. Prin urmare, Marea Cameră va ține cont, astfel cum a procedat și Camera, de

opțiunea de a nu revoca decizia de plasament la examinarea aspectului încălcării drepturilor reclamantilor în temeiul art. 8.

2. *Cu privire la clarificarea aspectului dacă prima reclamantă avea calitate pentru a formula o plângere în numele celui de-al doilea reclamant*

a) Hotărârea Camerei

153. Camera, subliniind că capătul de cerere privind retragerea primei reclamante autoritatea părintească asupra X și încuviințarea adopției, – care a avut ca rezultat pierderea tutelei legale asupra lui X – nu și faptele care au urmat deciziei respective, a concluzionat că prima reclamantă avea calitatea de a sesiza Curtea în numele celui de-al doilea reclamant, X.

b) Argumentele părților

154. În cadrul obiecției preliminare ridicate în fața Marii Camere, Guvernul a susținut că prima reclamantă nu avea calitate de a depune o cerere în numele lui X. Părinții săi adoptivi ar fi avut această calitate, dar nu au făcut acest lucru. Admiterea de către Curte a cererii formulate de mamă în numele copilului său în *Scozzari și Giunta împotriva Italiei* (MC), nr. 39221/98 și 41963/98, pct. 138, CEDO 2000- VIII, s-a datorat circumstanțelor particulare ale cauzei respective. În cauza de față, interesele lui X erau, de asemenea, reprezentate de părinții adoptivi ai acestuia, care au intervenit în fața Curții.

155. Reclamantii au susținut că, potrivit jurisprudenței constante a Curții, un părinte biologic a cărui autoritate părintească a fost retrasă poate formula o plângere împotriva acestei retrageri în numele copilului în cauză. În consecință, prima reclamantă avea dreptul incontestabil de a-l reprezenta pe X în speță.

c) Motivarea Curții

156. Curtea observă că retragerea autorității părintești în litigiu și încuviințarea adopției decisă de Oficiul districtual pentru asistență socială la 8 decembrie 2011 și confirmată de instanța districtuală la 22 februarie 2012, împotriva căreia calea de atac nu a fost autorizată de instanțele superioare, au condus, fără îndoială, la suspendarea legăturilor juridice dintre prima reclamantă și al doilea reclamant. Curtea afirmă că acest factor nu este decisiv pentru a stabili dacă un părinte poate avea *locus standi* de a depune o cerere în numele copilului în fața Curții (a se vedea, de exemplu, *A.K. și L. împotriva Croației*, nr. 37956/11, pct. 46, 8 ianuarie 2013). În hotărârea respectivă, Curtea a afirmat:

„[...] Condițiile care se aplică cererilor individuale în temeiul Convenției nu sunt neapărat aceleași cu criteriile naționale referitoare la *locus standi*. Normele naționale în materie pot servi unor scopuri diferite de cele prevăzute la art. 34 și, deși aceste scopuri

pot fi uneori similare, ele nu trebuie întotdeauna să fie similare (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Norris împotriva Irlandei*, 26 octombrie 1988, pct. 31, Seria A nr. 142).

47. Curtea atrage atenția asupra principiului potrivit căruia obiectul și scopul Convenției, ca instrument de protecție a ființelor umane, impun ca dispozițiile sale, atât procedurale, cât și de fond, să fie interpretate și aplicate astfel încât garanțiile sale să devină atât practice, cât și efective [a se vedea, printre altele, *Loizidou împotriva Turciei* (obiecții preliminare), 23 martie 1995, pct. 70-72, Seria A nr. 310]. Poziția copiilor în temeiul art. 34 din Convenție impune o examinare atentă, întrucât copiii trebuie, în general, să se bazeze pe alți indivizi pentru a-și prezenta plângerile și pentru a le fi reprezentate interesele și există posibilitatea să nu aibă vârsta sau capacitatea de a autoriza luarea unor măsuri în numele lor, în sens real [*P., C. și S. împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 56547/00, 11 noiembrie 2001]. Curtea consideră că trebuie evitată o abordare restrictivă sau tehnică în acest domeniu” (*ibidem*, pct. 46-47).

157. Întrucât X era adoptat, singurii reprezentanți ai acestuia, în temeiul dreptului intern, în legătură cu orice aspecte privitoare la faptele care au avut loc după adopția sa, erau părinții săi adoptivi. Cu toate acestea, în ceea ce privește procedura adopției, desfășurată într-un moment în care prima reclamantă avea încă autoritate deplină asupra lui X, potrivit jurisprudenței Curții, menținerea legăturilor familiale cu copilul este, în principiu, în interesul copilului, cu excepția cazurilor în care există motive imperative care să justifice întreruperea acestor legături (a se vedea, de exemplu, *A.K. și L. împotriva Croației*, citată anterior, pct. 49). În plus, Curtea a acceptat în mai multe rânduri, în contextul art. 8 din Convenție, că părinții care nu aveau drepturi părintești puteau depune cerere în numele copiilor lor minori (a se vedea *Scozzari și Giunta*, citate anterior, pct. 138-139), criteriul-cheie pentru Curte în aceste cauze fiind riscul ca unele dintre interesele copiilor să nu fie aduse în atenția sa și ca aceștia să fie privați de protecția efectivă a drepturilor lor pe care le-o conferă Convenția [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Lambert și alții împotriva Franței* (MC), 46043/14, pct. 94, CEDO 2015 (extrase)].

158. În cazul în cererea este introdusă în fața sa de un părinte biologic în numele copilului, Curtea poate totuși să identifice interese conflictuale între părinte și copil. Conflictul de interese este relevant pentru a se stabili dacă o cerere introdusă de o persoană în numele alteia este admisibilă [a se vedea, de exemplu, *Kruškić împotriva Croației* (dec.), nr. 10140/13, pct. 101-102, 25 noiembrie 2014)]. Guvernul a avut obiecții față de existența unor astfel de interese în prezenta cauză.

159. Curtea consideră că problema unui posibil conflict de interese între prima reclamantă și al doilea reclamant se suprapune și este strâns corelată cu cea cu care a fost sesizată să o examineze atunci când va aborda plângerea formulată de prima reclamantă în numele său și în numele celui de-al doilea reclamant, privind încălcarea dreptului lor la respectarea vieții de familie în temeiul art. 8. Curtea nu identifică în speță un conflict de interese care i-ar impune să respingă cererea formulată de prima reclamantă în numele celui de-al doilea reclamant. În consecință, excepția ridicată de Guvern este respinsă.

B. Cu privire la fond

1. Hotărârea Camerei

160. Camera a considerat că ingerința născută în urma procedurilor interne în litigiu era prevăzută în Legea privind protecția copilului din 1992 și urmărirea obiectivele legitime de „protejare sănătății sau a moralei” și de „protejare a drepturilor și libertăților” lui X, în conformitate cu art. 8 § 2 din Convenție. În ceea ce privește întrebarea ulterioară dacă ingerința în litigiu era, de asemenea, „necesară”, Camera a considerat că prima reclamantă fusese pe deplin implicată în procedurile interne, considerate în ansamblu, și că procesul decizional intern fusese echitabil și de natură să protejeze drepturile reclamantilor în temeiul art. 8. În plus, majoritatea Camerei a observat că instanța districtuală s-a confruntat cu sarcina dificilă și delicată de a păstra un just echilibru între interesele concurente relevante într-o cauză complexă. În opinia majorității, instanța districtuală a urmărit în mod clar interesele lui X, în special nevoia specială de securitate a acestuia în mediul familiei de plasament, dată fiind vulnerabilitatea sa psihologică. Luând în considerare, de asemenea, concluzia instanței districtuale, potrivit căreia nu a existat niciun progres pozitiv în ceea ce privește aptitudinile primei reclamante în întâlnirile mamă-copil pe parcursul celor trei ani în care a avut drept de vizitare și faptul că autoritățile naționale au beneficiat de un contact direct cu toate persoanele vizate, majoritatea Camerei a considerat că, în speță, au existat circumstanțe excepționale de natură să justifice măsurile în cauză și că autoritățile interne au fost motivate de o cerință imperativă care privea interesul superior al lui X.

2. Argumentele părților

a) Reclamantii

161. Reclamantii susțin că, în hotărârea sa, Camera nu a ținut seama de contextul particular legat de Norvegia, și anume faptul că există critici generalizate atât la nivel național, cât și internațional în ceea ce privește sistemul norvegian de protecție a copilului, care indică o problemă sistemică gravă.

162. Potrivit jurisprudenței Curții, conceptul de marjă de apreciere este definit, în opinia reclamantilor, de caracterul său cazuistic. Marja de apreciere care trebuie acordată autorităților naționale competente variază astfel în funcție de natura problemelor și importanța intereselor aflate în joc. S-a stabilit că, în cauzele legate de plasarea copiilor în îngrijire publică și adopție, autoritățile locale se bucură de o marjă largă de apreciere. Cu toate acestea, Curtea are tendința de a se ascunde în spatele conceptului de marjă de apreciere într-un mod care i-ar putea submina într-o oarecare măsură controlul său și misiunea sa.

163. Dată fiind natura și gravitatea ingerinței în cauză, marja de apreciere ar fi trebuit să fie deosebit de redusă chiar și în ceea ce privește primele măsuri luate de a proteja copilul. În plus, majoritatea Camerei nu a abordat motivele pentru care dreptul de vizitare acordat a fost încă de la început extrem de limitat.

164. Reclamanții susțin că jurisprudența Curții a stabilit în mod clar că protecția familiei biologice este prioritară. Cauza de față privea un copil de vârstă foarte mică; în astfel de cauze, autoritățile pot acționa doar din motive extraordinar de imperative. Vulnerabilitatea specială a lui X la care au făcut trimitere autoritățile interne în deciziile lor nu a fost niciodată confirmată de probe concrete și tangibile. De asemenea, nici nevoile sale speciale nu au fost explicate niciodată, așa cum a subliniat minoritatea Camerei.

165. Dreptul de vizitare în Norvegia este extrem de restrictiv și a fost denunțat de Curte în numeroase cauze. Având în vedere că dreptul de vizitare limitat are un impact extrem de negativ în primele săptămâni, luni și ani de viață ale unui copil, faptele din cauza de față erau în mod deosebit șocante. Dreptul de vizitare al primei reclamante fusese limitat drastic, fără motive obiective și într-o perioadă foarte scurtă de timp. Impunerea unui drept de vizitare extrem de restricționat a distrus orice șansă de reîntregire a familiei și a făcut imposibilă crearea unei legături naturale a lui X cu prima reclamantă. Întrucât autoritățile naționale sunt direct responsabile pentru destrămarea familiei, argumentul potrivit căruia X nu are legături psihologice cu mama sa este inacceptabil.

166. Reclamanții mai susțin că a existat un conflict între prima reclamantă, mama de plasament și serviciile de protecție a copilului; un conflict de această natură nu era excepțional și era ușor de înțeles. Autoritățile nu au făcut absolut nimic pentru a aplană relațiile primei reclamante cu autoritățile și cu mama de plasament. Dimpotrivă, mama de plasament a fost prezentă la toate vizitele, chiar dacă acest lucru nu fusese dispus sau autorizat prin vreuna dintre deciziile interne. Obligația pozitivă care le revenea autorităților în temeiul art. 8 din Convenție impunea ca acestea să propună modificarea termenilor dreptului de vizitare sau să ia decizii în acest sens. Oficiul districtual pentru asistență socială și instanța districtuală s-au concentrat doar asupra consecințelor pe termen scurt ale separării lui X de părinții de plasament și nu au luat în considerare impactul pe termen lung asupra acestuia al separării permanente de mama sa biologică. Autoritățile locale ar fi trebuit să recurgă la măsuri mai puțin intruzive.

167. Autoritățile interne nu au tratat cazul cu bună-credință, ci dimpotrivă. Pretinsa lipsă a aptitudinilor de îngrijire ale primei reclamante au fost în mod ferm contrazise de jurisprudență. Aceasta nu poate fi acuzată de faptul că a pus aceleași întrebări de mai multe ori atunci când se afla în centrul pentru familie, iar personalul instituției a amenințat-o că X va fi luat în îngrijire publică. Deși rapoartele experților conțineau formule globale precum „lipsă gravă a capacităților necesare în rolul de mamă”, „probleme de control

emoțional” și „capacități parentale de bază inadecvate”, acestea nu au fost motivate. Nu au existat probe concrete și tangibile care să justifice limitările fundamentale care caracterizau prima reclamantă și aptitudinile sale parentale.

168. Studiile mai vechi și mai recente privind atașamentul la sugari sugerează că autoritățile interne nu au respectat principiile fundamentale și de bază privind atașamentul pentru a sprijini reîntregirea familiei. Autoritățile interne nu au dovedit că revenirea lui X alături de prima reclamantă i-ar cauza probleme grave.

b) Guvernul

169. În ansamblu, Guvernul a invitat Marea Cameră să urmeze abordarea majorității Camerei, care a fost una corectă și exemplară atât în ceea ce privește interpretarea, cât și aplicarea dreptului Convenției. Pe de altă parte, a avertizat împotriva tentativei minorității Camerei de a efectua o „examinare criminalistică a faptelor”: reevaluarea faptelor care au stabilit de instanțele interne în urmă cu mulți ani ar risca să facă controlul Curții arbitrar și ar contraveni doctrinei acesteia ca instanță de al patrulea grad de jurisdicție.

170. Guvernul a susținut că procesul decizional intern a fost echitabil și de natură să protejeze drepturile reclamanților în temeiul art. 8 din Convenție. Cauza a fost examinată în mod independent și imparțial la mai multe grade de jurisdicție.

171. Interesul superior al copilului, care s-a modificat în timp, era primordial. Prima reclamantă a încercat să își afirme dreptul la viața de familie, însă, deși a depus o cerere care trebuia evaluată în temeiul art. 8 din Convenție, aceasta nu era, în esență, o cerere de protecție a „vieții de familie” existentă, ci o revendicare a unui drept biologic, chiar și în circumstanțe care implicau un atașament redus sau inexistent. Al doilea reclamant, X, avea, de asemenea, dreptul, în temeiul art. 8, la protecția vieții de familie. Prin urmare, întrebarea era dacă „viața de familie” a acestuia consta în relațiile biologice cu prima reclamantă sau cu singura viață de familie cunoscută de acesta, și anume cu persoanele care au avut grijă de el de la vârsta de trei săptămâni și care, în mintea sa, erau părinții săi adevărați.

172. Cauza implica interese concurente, dar nu s-a ajuns la un consens între statele contractante cu privire la măsura în care autoritățile publice ar putea avea o ingerință în viața de familie în interesul superior al copilului, ceea ce sugerează că ar trebui să li se acorde o marjă mai largă de apreciere. În cauza examinată, motivele invocate de autoritățile interne pentru deciziile în litigiu au fost relevante și suficiente. X a fost grav neglijat în primele săptămâni ale vieții sale. Atitudinea primei reclamante față de acesta nu a evoluat. X era vulnerabil la expunerea repetată la aceleași tipuri de perturbări și reacții. În cazul în care nevoile sale de îngrijire nu erau îndeplinite, exista riscul reapariției traumei și al inversării dezvoltării pozitive în ceea ce privește comportamentul său. Prima reclamantă continua să pară „complet

lipsită de orice empatie și înțelegere”, atitudini necesare pentru ca X să fi revenit alături de ea.

173. Autoritățile locale și-au respectat obligațiile pozitive. Prima reclamantă nu a acceptat sprijinul serviciilor de protecție a copilului. De asemenea, autoritățile au luat notă de căsătorie și de apariția celui de-al doilea copil, dar aceste evenimente nu au fost suficiente pentru a contrabalansa necesitatea măsurilor în litigiu. Minoritatea Camerei a presupus în mod eronat că ancheta efectuată de serviciile de protecție a copilului din orașul în care se mutase prima reclamantă nu a constatat „deficiențe”.

174. Minoritatea Camerei nu a respectat cerințele art. 35 § 1 din Convenție și a „redeschis” cauze mai vechi. Procedând astfel, minoritatea a aplicat în mod eronat standardul unui „control mai strict”, nu doar în ceea ce privește decizia de adopție, ci și în cazul deciziilor anterioare referitoare la luarea în îngrijire a lui X. În plus, minoritatea a interpretat greșit faptele. Decizia anterioară prin care se acorda dreptul de vizitare minim legal nu excludea o extindere a dreptului de vizitare, fapt ce era în interesul superior al lui X. Cu toate acestea, trei experți au concluzionat că nu a existat nicio evoluție pozitivă în relația dintre X și prima reclamantă. În loc să se folosească de măsurile de asistență, prima reclamantă a continuat să se folosească de vizite pentru a cultiva opinia că a fost o victimă a nedreptății, în loc să se concentreze asupra lui X. În opinia primei reclamante și a familiei sale, a existat un „conflict” între prima reclamantă, serviciile de protecție a copilului și mama de plasament.

175. Pe scurt, Guvernul afirmă că circumstanțele au fost excepționale, iar deciziile în litigiu au fost în mod evident motivate de cerința imperativă privind interesul superior al lui X. Instanța districtuală a reușit să își îndeplinească sarcina dificilă și delicată de a păstra un just echilibru între interesele concurente relevante într-o cauză complexă.

3. Observațiile terților

a) Guvernul Belgiei

176. Guvernul Belgiei a afirmat că, deși percepțiile sunt diferite în ceea ce privește modul de intervenție în cauzele legate de protecția copilului, legislația belgiană nu permite adopția împotriva voinței părinților biologici. Adaugă că, în cazuri precum cel de față, autoritățile interne au obligația de a păstra echilibrul între interesul superior al copilului și interesele părinților biologici. Guvernul belgian continuă exprimându-și opinia despre situația în fapt, astfel cum a fost expusă în hotărârea Camerei, subliniind că diferă față de cea din cauza *Aune*, citată anterior.

b) Guvernul Bulgariei

177. Guvernul Bulgariei a solicitat reexaminarea în totalitate a cauzei privind protecția copilului, întrucât deciziile anterioare, precum cea de

plasament și cea privind dreptul de vizitare, erau legate intrinsec de procedura adopției. Părțile contractante au o marjă largă de apreciere atunci când decid luarea în îngrijire publică, dar este necesară o examinare mai strictă cu privire la orice alte limitări. Atunci când sunt implicate limitări suplimentare, Curtea este chemată să examineze nu numai aspectele procedurale ale procesului decizional, ci să meargă dincolo de formă, dacă este necesar, și să evalueze fondul cauzei. În plus, guvernul bulgar a evidențiat obligația pozitivă de a depune eforturi concrete pentru facilitarea reîntregirii familiei cât mai curând posibil și a subliniat faptul că nu este suficient să se demonstreze că un copil poate fi plasat într-un mediu mai benefic pentru dezvoltarea sa.

c) Guvernul Republicii Cehe

178. Guvernul Republicii Cehe se concentrează în principal asupra abordării autorităților în cauză după plasamentul de urgență sau permanent al copiilor, întrucât, potrivit acestuia, munca activă imediată cu familiile biologice în urma plasamentului, precum și frecvența contactului dintre copii și părinții lor biologici par să fie factori cruciali pentru menținerea legăturilor familiale inițiale.

179. Subliniază, de asemenea, că pentru a se evalua modul în care autoritățile respectă obligațiile care le revin în temeiul art. 8 din Convenție, trebuie să se țină seama de situația tuturor membrilor familiei. Există un larg consens, inclusiv în dreptul internațional, cu privire la faptul că, în toate deciziile referitoare la copii, interesul superior al acestora trebuie să primeze. Cu toate acestea, principiul „interesului superior” nu a fost conceput ca un fel de „joker”. Art. 8 acoperă atât interesul superior al copilului, cât și la dreptul părinților de a fi asistați de stat pentru a rămâne alături de sau de a fi reuniți cu copiii lor. Sistemele de protecție a copilului nu trebuie să negligeze existența drepturilor părinților biologici, care trebuie să fie luate în considerare și puse în balanță în mod corespunzător în raport cu interesul superior al copilului, și nu să fie minimizate până la punctul de a fi ignorate.

180. În plus, Guvernul Republicii Cehe subliniază importanța contactului dintre părinții biologici și copilul care a fost luat în îngrijire publică, precum și a altor măsuri de reunificare a familiei, *inter alia*, pentru a se asigura că luarea în îngrijire publică rămâne o măsură temporară: restricțiile aduse dreptului de vizitare ar putea constitui punctul de plecare al îndepărtării copilului de familia sa biologică și, prin urmare, al imposibilității de a reîntregi familia. Pentru ca efortul de reîntregire a familiei să fie unul serios, vizitele ar trebui să aibă loc de mai multe ori pe săptămână, fie și sub supraveghere sau asistate, și să crească ca durată până la vizite zilnice. În acest caz, ar fi posibil să vorbim despre stabilirea lentă a unei legături între copil și părinții săi biologici. De asemenea, sunt necesare proceduri rapide.

181. În ceea ce privește adopția, guvernul ceh susține că Curtea trebuie să păstreze un just echilibru între drepturile părinților biologici și cele ale părinților adoptivi. Interesul superior al copilului trebuie să fie evaluat *ad hoc*

și, uneori, ar putea fi în conflict cu alte interese implicate: există și alte drepturi care trebuie luate în considerare atunci când se stabilește dacă un copil trebuie sau nu să fie considerat adoptabil.

d) Guvernul Danemarcei

182. Guvernul Danemarcei susține că autoritățile naționale au efectuat o evaluare cuprinzătoare și aprofundată a acestui aspect, iar evaluarea Curții ar trebui să se limiteze la o evaluare a procesului decizional. Curtea nu ar trebui, contrar celor decise de minoritatea Camerei, să efectueze o „examinare criminalistică a faptelor” și să substituie evaluarea sa celei a instanțelor interne, care au efectuat un exercițiu de punere în balanță în conformitate cu criteriile prevăzute la art. 8 din Convenție și jurisprudența Curții.

183. Majoritatea Camerei a efectuat o evaluare corectă a problemei și nu există motive întemeiate pentru care Curtea ar trebui să reevalueze situația de fapt ca instanță de al patrulea grad de jurisdicție la câțiva ani după incidente și pe baza probelor cu înscrisuri prezentate Curții. Se face trimitere la pct. 28 lit. c) din Declarația de la Copenhaga. Exprimându-și o opinie separată care presupune o cu totul nouă evaluare, minoritatea Camerei a încercat să îmbrace roba unei instanțe de al patrulea grad de jurisdicție. Autoritățile interne au demonstrat în mod clar că au efectuat o evaluare aprofundată a aspectului respectiv, care a presupus o punere în balanță exhaustivă a unor interese opuse și au demonstrat că înțeleg faptul că această cauză privea intruziuni profunde în viața de familie și privată, au luat în considerare art. 8 din Convenție și au aplicat în mod loial criteriile stabilite de jurisprudența Curții.

e) Guvernul Italiei

184. Guvernul Italiei susține că interesele primei reclamante nu corespund în mod necesar cu cele ale lui X. În cazul în care Curtea ar dori să se asigure că interesele lui X sunt protejate, ar putea indica guvernului pârât că ar trebui să i se desemneze un avocat. În plus, guvernul italian susține că deciziile pronunțate anterior adoptării lui X au devenit definitive și că, în cazul în care Curtea ar dori să le reexamineze în prezent în legătură cu capătul de cerere împotriva deciziei de adopție, acest lucru ar fi contrar art. 35 din Convenție. Deciziile anterioare sunt simple fapte și ar trebui tratate ca atare.

185. În plus, guvernul italian subliniază că nu există un consens european cu privire la tema protejării drepturilor părinților și ale copiilor la respectarea vieții de familie, părțile contractante dispunând de o marjă largă de apreciere. În jurisprudența Curții au existat exemple de cauze abordate care sunt în contradicție cu principiile generale stabilite de regulă de Curte, cauze în care Curtea a preluat rolul de instanță de al patrulea grad de jurisdicție și a examinat existența unor circumstanțe care să justifice preluarea copilului – care erau legate de ideea unei „examinări criminalistice a faptelor”, menționate în opinia separată la hotărârea Camerei – precum și cauze în care

Curtea a presupus că interesul superior al copilului coincide cu cel al părinților săi biologici.

186. În ceea ce privește interesul superior al copilului, guvernul italian subliniază că, în textele internaționale relevante, copilul este considerat neglijat atunci când părinții nu mențin relațiile necesare pentru creșterea sau dezvoltarea sa sau nu îi oferă sprijin psihologic și material. În această privință, guvernul italian evocă problemele legate de plasamentul pe termen lung, copiii trăiesc în incertitudine, împărțiți între părinții biologici și părinții de plasament, ceea ce duce la probleme precum conflictele de loialitate. Se face astfel trimitere la *Barnea și Căldăraru împotriva Italiei*, nr. 37931/15, 22 iunie 2017, și *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), nr. 25358/12, 24 ianuarie 2017. Specialiștii și experții au subliniat faptul că nu se poate impune drept regulă ca legăturile cu familie biologică să fie menținute și că acesta ar trebui să fie cazul doar dacă este în beneficiul copilului aflat în situația dată. Doar factorii de decizie naționali pot efectua evaluarea necesară a acestei probleme individuale. Curtea nu dispune de instrumentele necesare pentru a fi o instanță de al patrulea grad de jurisdicție și pentru a efectua o „examinare criminalistică a faptelor”.

f) Guvernul Slovaciei

187. Guvernul Slovaciei susține că jurisprudența Curții protejează în principal în mod clar familia biologică. Luarea în plasament a unui copil este o măsură extremă, iar autoritățile interne au obligația să ia alte măsuri dacă acestea sunt de natură să se atingă obiectivul urmărit. În special, în situația în care o decizie a fost motivată prin necesitatea de a proteja copilul împotriva pericolului, trebuie să se stabilească în realitate existența unui astfel de pericol. În mod similar, luarea în îngrijire a unui copil ar trebui să fie privită ca o măsură temporară, care să fie întreruptă de îndată ce circumstanțele o permit, iar orice măsură de punere în aplicare ar trebui să fie în concordanță cu obiectivul final de a readuce părintele biologic alături de copil.

188. Guvernul slovac formulează observații suplimentare cu privire la o cauză în care resortisanți slovaci au fost afectați de măsurile de protecție a copilului și cu privire la preocupările internaționale legate de măsurile de protecție a copilului adoptate în statul pârât.

g) Guvernul Regatului Unit

189. Guvernul Regatului Unit susține că, în cauze precum cea de față, Curtea ar trebui să se concentreze, în principiu, pe caracterul adecvat al procedurilor și pe caracterul suficient al motivelor invocate de autoritățile naționale, în loc să efectueze o analiză *de novo* a faptelor.

190. Curtea a enumerat o serie de factori identificabili care ar putea fi relevanți într-un caz precum cel din speță. Guvernul Regatului Unit observă, în special, că permanența este o parte inherentă a oricărei decizii de adopție și că este necesară o punere în balanță a intereselor, ghidată însă de caracterul

primordial al interesului superior al copilului. Prin urmare, legăturile copilului cu familia sa de *facto* trebuie să fie luate în considerare, iar art. 8 din Convenție nu impune autorităților interne să facă încercări nesfârșite de a reîntregi familia.

191. În ceea ce privește subsidiaritatea, Guvernul Regatului Unit face trimitere la pct. 28 din Declarația de la Copenhaga. În cauze precum cea de față, ar trebui să se țină seama de expertiza și implicarea autorităților interne în raport cu cea a Curții, de nivelul de participare al părților afectate de procesul intern și de nivelul de consens la nivelul statelor contractante. Gravitatea intervenției în discuție este, de asemenea, relevantă, însă o examinare mai strictă nu ar putea implica o nouă evaluare a faptelor și, în special, nu în cazul în care s-a scurs o perioadă de timp considerabilă de la luarea deciziei examinate. Minoritatea Camerei pare că încearcă să demonstreze că, în speță, Curtea ar trebui să realizeze o proprie evaluare a faptelor care stau la baza deciziei, în loc să examineze deciziile, în special prin trimiterea la necesitatea unei „examinări criminalistice a faptelor” și prin indicarea faptului că judecătorii care au formulat opinii separate consideră că însăși Curtea ar trebui să adopte o decizie „pe fond”. Marea Cameră este invitată să respingă această abordare; astfel cum a arătat majoritatea Camerei, Curtea are obligația să examineze dacă autoritățile interne au prezentat motive relevante și suficiente pentru deciziile lor, însă doar autoritățile interne sunt în măsură să stabilească ce este în interesul superior al copilului.

h) ADF Internațional

192. ADF Internațional susține că familia este recunoscută pe plan internațional drept grupul fundamental al societății și că are o importanță specială pentru copii. Potrivit jurisprudenței Curții, părțile contractante au obligația de a-și organiza serviciile de protecție a copilului astfel încât să faciliteze reîntregirea familiei, cu excepția cazului în care există probe clare privind pericolul pentru starea de bine a copilului. În plus, ADF Internațional subliniază obligația de a menține contactul dintre părinți și copii și de a oferi asistență practică familiilor.

i) AIMMF

193. AIMMF subliniază importanța participării personale a părintelui natural, cu asistență juridică, în fața autorităților interne, astfel cum fusese cazul primei reclamante. În afară de unele comentarii privind decizia de urgență, organizația subliniază, de asemenea, necesitatea ca copilul să beneficieze de asistență juridică pentru a se asigura că interesul său superior este protejat.

194. În plus, AIMMF susține că atât compunerea multidisciplinară a Oficiului districtual pentru asistență socială, cât și a instanței districtuale constituia un aspect deosebit de important, evidențiat și de Curte în *Paradiso și Campanelli*, citată anterior, pct. 212. Factorii de decizie cu competențe

multidisciplinare constituie un aspect crucial al sistemului judiciar adaptat copiilor.

195. În plus, organizația subliniază importanța luării în considerare a faptului că această cauză îl privește în mod special pe X și că trebuie găsite soluții pentru acesta, având în vedere vulnerabilitatea și istoricul său, inclusiv experiențele sale în cursul vizitelor și legăturile cu părinții de plasament. Pe baza hotărârii Camerei, majoritatea a demonstrat o mai bună înțelegere a nevoilor lui X decât cea reflectată în opinia separată. Tocmai pe baza circumstanțelor și istoricului individual al lui X autoritățile interne au ajuns la concluzia că este în interesul său superior să-și consolideze relațiile cu părinții de plasament.

j) Centrul AIRE

196. Centrul AIRE invită Curtea să reitereze că Convenția este un „instrument viu” și că trebuie luată în considerare natura evolutivă a drepturilor copilului în temeiul Convenției cu privire la drepturile copilului.

197. În ceea ce privește evaluarea interesului superior al copilului, organizația subliniază importanța unității familiale și a dreptului copilului de a fi ascultat, astfel cum sunt ele protejate de art. 12 din Convenția cu privire la drepturile copilului. În ceea ce privește pragurile pentru luarea copilului din îngrijirea părinților și adopția sa, organizația reamintește principiile relevante în materie de necesitate și proporționalitate. De asemenea, atrage atenția atât asupra necesității securității juridice, cât și flexibilității și evidențiază „*adopția simplă*” sau plasamentul pe termen lung ca alternativă la adopția „închisă”. Deși este posibil ca, în împrejurări excepționale, să nu fie în interesul superior al copilului să mențină contactul cu părinții biologici (de exemplu, atunci când părinții respectivi operează o rețea de pedofili sau sunt implicați în trafic de copii sau abuz în serie al copiilor), această concluzie nu ar trebui să decurgă automat din decizia potrivit căreia copilul are nevoie de o locuință stabilă, permanentă, care să nu fie cea a părinților biologici.

198. Centrul AIRE susține, de asemenea, că copiii părinților cu dizabilități intelectuale sunt luați de regulă din îngrijirea părintelui când sunt sugari, semne ale neglijării precum creșterea lentă în greutate, întârzierea generală în dezvoltare și lipsa înțelegerii nevoilor copiilor fiind principale motive de îngrijorare. Părinții cu handicap intelectual au avut dreptul la sprijin și, *inter alia*, Comentariul general nr. 14 (2013) la Convenția cu privire la drepturile copilului subliniază această obligație pozitivă.

(k) Părinții adoptivi

199. Părinții adoptivi ai lui X susțin că reprezentarea acestuia în fața Curții ridică o întrebare crucială în cauză. Principiul interesului superior al copilului trebuie aplicat, de asemenea, normelor procedurale de reprezentare. Potrivit jurisprudenței Curții, normele privind reprezentarea copiilor sunt flexibile și se aplică astfel încât să se garanteze că toate interesele relevante vor fi aduse

în atenția Curții. A permite părinților naturali să reprezinte un copil care are viața de familie cu părinți de plasament sau adoptivi protejată nu asigură o protecție eficientă a drepturilor copilului în temeiul Convenției.

200. Potrivit jurisprudenței Curții, „viața de familie” este, în esență, o problemă de fapt. Menținerea unui just echilibru între interesul public și numeroasele interese private în joc a fost subliniată de Curte ca fiind deosebit de importantă într-o cauză în care copilul a dezvoltat legături familiale cu două familii diferite. Părinții adoptivi fac trimitere, *inter alia*, la *Moretti și Benedetti împotriva Italiei*, nr. 16318/07, 27 aprilie 2010. De asemenea, aceștia consideră că trebuie să se acorde atenția cuvenită și celorlalte legături care s-au format, de exemplu cu frații copilului.

201. În plus, jurisprudența Curții a stabilit principiul interesului superior al copilului drept un considerent primordial absolut și factor decisiv în cauzele referitoare la plasarea copiilor în îngrijirea publică și adopția acestora. În speță, Marea Cameră ar trebui să încerce să combine jurisprudența privind viața de familie a copilului și a părinților de plasament și jurisprudența privind primatul interesului superior al copilului.

4. Motivarea Curții

a) Principii generale

202. Primul paragraf al art. 8 din Convenție garantează tuturor persoanelor dreptul la respectarea vieții de familie. Astfel cum reiese din jurisprudența constantă a Curții, dreptul comun al părintelui și al copilului de a fi unul în compania celuilalt constituie un element fundamental al vieții de familie, iar măsurile interne care îi împiedică să se bucure de acest drept constituie o ingerință în dreptul protejat de această dispoziție. O astfel de ingerință constituie o încălcare a acestui articol, cu excepția cazului în care este „potrivit căilor legale”, urmărește un scop sau scopuri legitime în temeiul celui de-al doilea paragraf și poate fi considerată „necesară într-o societate democratică” [a se vedea, printre altele, *K. și T. împotriva Finlandei* (MC), nr. 25702/94, pct. 151, CEDO 2001-VII; și *Johansen*, citată anterior, pct. 52].

203. Pentru a stabili dacă a fost îndeplinită ultima condiție, Curtea trebuie să examineze dacă, în lumina cauzei în ansamblul său, motivele invocate pentru a justifica această măsură sunt relevante și suficiente în sensul art. 8 § 2 (a se vedea, printre multe altele, *Paradiso și Campanelli*, citată anterior, pct. 179). Noțiunea de necesitate implică, de asemenea, ca ingerința să corespundă unei nevoi sociale imperative și, în special, să fie proporțională cu scopul legitim urmărit, având în vedere justul echilibru care trebuie găsit între interesele concurente relevante (*ibidem*, pct. 181).

204. În ceea ce privește viața de familie a unui copil, Curtea reamintește că există un consens amplu, inclusiv în dreptul internațional, în susținerea ideii că, în toate deciziile referitoare la copii, interesul lor este de importanță primordială [a se vedea, printre altele, *Neulinger și Shuruk împotriva Elveției*

(MC), nr. 41615/07, pct. 135, CEDO 2010]. Astfel, Curtea a subliniat că, în cauzele care implică îngrijirea copiilor și restricțiile aduse dreptului de vizitare, interesele copilului trebuie să primeze în fața tuturor celorlalte considerente (a se vedea *Jovanovic*, citată anterior, pct. 77, și *Gnahoré împotriva Franței*, nr. 40031/98, pct. 59, CEDO 2000-IX).

205. În același timp, trebuie observat că luarea în considerare a unității familiale și a reîntregirii familiei în eventualitatea separării sunt considerente inerente dreptului la respectarea vieții de familie în temeiul art. 8. În consecință, în cazul impunerii luării în îngrijire publică, fiind astfel restricționată viața de familie, autoritățile trebuie să ia măsuri pentru a facilita reîntregirea familiei cât mai curând posibil (*K. și T. împotriva Finlandei*, citată anterior, pct. 178).

206. În cazurile în care interesele copilului, respectiv ale părinților intră în conflict, art. 8 impune ca autoritățile interne să mențină un just echilibru între aceste interese și ca, în cadrul procesului de punere în balanță, să se acorde o importanță deosebită interesului superior al copilului, care, în funcție de natura și gravitatea sa, să primeze în fața celui al părinților [a se vedea, de exemplu, *Sommerfeld împotriva Germaniei* (MC), nr. 31871/96, pct. 64, CEDO 2003-VIII (extrase) și trimiterile citate].

207. În general, interesul superior al copilului impune, pe de o parte, menținerea legăturilor copilului cu familia sa, cu excepția cazurilor în care familia s-a dovedit în mod deosebit nepotrivită, întrucât întreruperea acestor legături înseamnă separarea unui copil de rădăcinile sale. Rezultă că legăturile de familie pot fi întrerupte numai în circumstanțe excepționale și că trebuie depuse toate eforturile pentru păstrarea relațiilor personale și, dacă este cazul, pentru „reconstrucția” familiei (*Gnahore împotriva Franței*, citată anterior, pct. 59). Pe de altă parte, este în mod evident în interesul copilului să se asigure dezvoltarea sa într-un mediu solid, iar un părinte nu poate avea dreptul, în temeiul art. 8, să ia măsuri care ar dăuna sănătății și dezvoltării copilului [a se vedea, printre multe altele, *Neulinger și Shuruk*, citată anterior, pct. 136; *Elsholz împotriva Germaniei* (MC), nr. 25735/94, pct. 50, CEDO 2000-VIII și *Maršálek împotriva Republicii Cehe*, nr. 8153/04, pct. 71, 4 aprilie 2006]. Există un important consens internațional în ceea ce privește faptul că un copil nu va fi separat de părinții săi împotriva voinței acestora, exceptând situația în care autoritățile competente decid, sub rezerva controlului judiciar și cu respectarea legilor și a procedurilor aplicabile, că această separare este în interesul superior al copilului (a se vedea art. 9 pct. 1 din Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, citat supra, pct. 134). În plus, le revine statelor contractante sarcina de a institui garanții procedurale practice și efective pentru protecția interesului superior al copilului și de a asigura punerea în aplicare a acestora [a se vedea Comentariul general nr. 14 (2013) cu privire la dreptul copilului ca interesul superior al acestuia să fie considerat primordial al Comitetului pentru drepturile copilului al Organizației Națiunilor Unite, pct. 85 și 87, citat supra, pct. 136].

208. Un alt principiu director este acela că o decizie de luare în îngrijire ar trebui privită drept o măsură temporară care urmează să fie întreruptă de îndată ce circumstanțele o permit, iar orice măsuri de executare temporare ar trebui să fie în concordanță cu obiectivul final de a readuce laolaltă părinții naturali și copilul [a se vedea, de exemplu, *Olsson împotriva Suediei* (nr. 1), 24 martie 1988, pct. 81, Seria A nr. 130]. Obligația pozitivă sus-menționată, de a lua măsuri pentru a facilita reîntregirea familiei de îndată ce acest lucru este posibil în mod rezonabil, va începe să capete importanță pentru autoritățile competente, cu o forță tot mai mare, odată ce începe perioada de luare în îngrijire, trebuind să fie pusă întotdeauna în balanță cu obligația de a lua în considerare interesul superior al copilului [*K. și T. împotriva Finlandei* (MC), pct. 178]. În acest tip de cauze, o măsură este considerată adecvată în funcție de promptitudinea executării sale, deoarece trecerea timpului poate avea consecințe iremediabile pentru relațiile dintre copil și părintele cu care acesta nu locuiește (a se vedea, *inter alia*, *S.H. împotriva Italiei*, nr. 52557/14, pct. 42, 13 octombrie 2015). Astfel, în cazul în care autoritățile sunt responsabile pentru destrămarea familiei din cauză că nu și-au îndeplinit obligația sus-menționată, nu pot motiva decizia de încuviințare a adopției prin lipsa legăturilor dintre părinți și copil (a se vedea *Pontes împotriva Portugaliei*, citată anterior, nr. 19554/09, pct. 92 și 99, 10 aprilie 2012). În plus, legăturile dintre membrii familiei și perspectivele unei reîntregiri reușite a familiei vor fi slăbite dacă sunt puse obstacolele în calea accesului ușor și regulat, unul la celălalt [a se vedea *Scozzari și Giunta*, citată anterior, pct. 174; și *Olsson* (nr. 1), citată anterior, pct. 81]. Cu toate acestea, atunci când a trecut o perioadă considerabilă de timp de la luarea în îngrijire publică a copilului, interesul copilului de a nu-și schimba din nou situația familială *de facto* poate prima față de interesele părinților de a-și reîntregi familia (a se vedea *K. și T. împotriva Finlandei*, citată anterior, pct. 155).

209. În ceea ce privește înlocuirea plasamentului cu o măsură mai de amploare, cum ar fi retragerea autorității părintești și încuviințarea adopției, având drept consecință faptul că legăturile juridice ale reclamantilor cu copilul sunt definitiv întrerupte, trebuie reamintit că „aceste măsuri trebuie aplicate numai în circumstanțe excepționale și pot fi justificate doar dacă sunt motivate de o cerință imperativă legată de interesul superior al copilului” (a se vedea, de exemplu, *Johansen*, citată anterior, pct. 78, și *Aune*, citată anterior, pct. 66). În însăși natura adopției nu există perspective reale de reabilitare sau reîntregire a familiei și este în interesul superior al copilului ca acesta să fie plasat permanent într-o nouă familie (a se vedea *R. și H. împotriva Regatului Unit*, nr. 35348/06, pct. 88, 31 mai 2011).

210. Pentru a stabili dacă motivele măsurilor în litigiu sunt relevante și suficiente în sensul art. 8 § 2 din Convenție, Curtea va ține seama de faptul că percepțiile privind caracterul adecvat al intervenției autorităților publice în îngrijirea copiilor variază de la un stat contractant la altul, în funcție de factori precum tradițiile referitoare la rolul familiei și intervenția statului în afacerile

familiale și disponibilitatea resurselor pentru măsuri publice în acest domeniu specific. Cu toate acestea, a lua în considerare ceea ce este în interesul superior al copilului are, în fiecare cauză, o importanță crucială. În plus, trebuie să se țină seama de faptul că autoritățile naționale beneficiază de un contact direct cu toate persoanele vizate, adesea în stadiul în care se preconizează măsuri de îngrijire sau imediat după punerea lor în aplicare. Din aceste considerente rezultă că sarcina Curții nu este de a se substitui autorităților naționale în exercitarea responsabilităților care le revin în materie de reglementare în domeniul îngrijirii copiilor și a drepturilor părinților ai căror copii au fost luați în îngrijire publică, ci de a revizui, în temeiul Convenției, deciziile adoptate de autorități în exercitarea puterii lor de apreciere (a se vedea, de exemplu, *K. și T. împotriva Finlandei*, citată anterior, pct. 154; și *Johansen*, citată anterior, pct. 64).

211. Marja de apreciere care trebuie acordată autorităților naționale competente va varia în funcție de natura problemelor și gravitatea intereselor în cauză, cum ar fi, pe de o parte, importanța protejării copilului într-o situație apreciată ca amenințând grav sănătatea sau dezvoltarea acestuia și, pe de altă parte, obiectivul de a reîntregi familia de îndată ce circumstanțele o permit. Prin urmare, Curtea recunoaște că autoritățile se bucură de o marjă largă de apreciere atunci când evaluează necesitatea de a lua în îngrijire publică un copil (a se vedea, de exemplu, *K. și T. împotriva Finlandei*, citată anterior, pct. 155, și *Johansen*, citată anterior, pct. 64). Cu toate acestea, marja nu este nelimitată. De exemplu, în anumite cazuri, Curtea a acordat importanță aspectului dacă, înainte de a prelua un copil în îngrijire publică, autoritățile au încercat mai întâi să ia măsuri mai puțin drastice, cum ar fi măsuri de sprijin sau preventive, și dacă acestea s-au dovedit nereușite [a se vedea, de exemplu, *Olsson (nr. 1)*, citată anterior, pct. 72-74; *R.M.S. împotriva Spaniei*, nr. 28775/12, 18 iunie 2013, pct. 86; și *Kutzner împotriva Germaniei*, nr. 46544/99, pct. 75, CEDO 2002-I). Se impune o examinare mai strictă în ceea ce privește orice alte limitări, cum ar fi limitările pe care autoritățile respective le aplică exercitării drepturilor părinților de acces, și în ceea ce privește orice garanții juridice menite să asigure protecția efectivă a dreptului părinților și copiilor la respectarea vieții lor de familie. Astfel de limitări suplimentare implică pericolul ca relațiile familiale dintre părinți și un copil să fie efectiv întrerupte (a se vedea *K. și T. împotriva Finlandei*, citată anterior, *ibidem*, și *Johansen*, citată anterior, *ibidem*).

212. În cauzele privind luarea în îngrijire publică, Curtea va ține seama, de asemenea, de procesul decizional al autorităților, pentru a stabili dacă acesta a fost efectuat astfel încât să asigure faptul că punctele de vedere și interesele părinților naturali sunt făcute publice și luate în considerare în mod corespunzător de către autorități și că pot exercita în timp util orice căi de atac puse la dispoziție (a se vedea, de exemplu, *W. împotriva Regatului Unit*, 8 iulie 1987, pct. 63, Seria A nr. 121, și *Elsholz*, citată anterior, pct. 52). Trebuie să se stabilească dacă, având în vedere circumstanțele cauzei și, în

special, natura importantă a deciziilor care urmau să fie adoptate, părinții au fost implicați în procesul decizional, considerat în ansamblul său, într-o măsură suficientă pentru a le oferi protecția necesară a intereselor lor și au putut să își prezinte pe deplin cauza [a se vedea, de exemplu, *W. împotriva Regatului Unit*, citată anterior, pct. 64; *T.P. și K.M. împotriva Regatului Unit* (MC) nr. 28945/95, pct. 72, CEDO 2001-V (extrase); *Neulinger și Shuruk*, citată anterior, pct. 139; și *Y.C. împotriva Regatului Unit*, nr. 4547/10, pct. 138, 13 martie 2012]. Din considerentele de mai sus rezultă că exercitarea de către părinții naturali a unor căi de atac judiciare în vederea reîntregirii familiei nu poate fi, ca atare, reținută împotriva acestora. În plus, în astfel de cauze există întotdeauna pericolul ca orice amânare procedurală să aibă ca rezultat stabilirea *de facto* a problemei înainte ca instanța s-o examineze. De asemenea, respectarea vieții de familie necesită ca relațiile viitoare dintre părinte și copil să fie stabilite numai în lumina tuturor considerentelor relevante, nu doar a simplei treceri a timpului (a se vedea *W. împotriva Regatului Unit*, citată anterior, pct. 65).

213. Clarificarea aspectului dacă procesul decizional protejează suficient interesele unui părinte depinde de împrejurările specifice ale fiecărei cauze (a se vedea, de exemplu, *Sommerfeld*, citată anterior, pct. 68). În vederea examinării prezentei spețe, Curtea observă că, în cauza menționată anterior, a fost chemată să examineze problema dacă era necesară dispunerea unui raport psihologic privind posibilitățile de stabilire a unor vizite între copil și reclamantă. Curtea a observat că, în general, instanțelor naționale le revine sarcina de a examina probele care sunt aduse înaintea lor, inclusiv mijloacele de verificare a faptelor relevante (a se vedea *Vidal împotriva Belgiei*, 22 aprilie 1992, pct. 33, Seria A nr. 235-B). S-ar merge prea departe dacă s-ar afirma că instanțele interne au întotdeauna obligația de a implica un psiholog expert în problema acordării dreptului de vizitare unui părinte care nu are tutela, însă această problemă depinde de circumstanțele specifice fiecărei spețe, ținând seama de vârsta și maturitatea copilului în cauză (a se vedea *Sommerfeld*, citată anterior, pct. 71).

b) Aplicarea acestor principii în prezenta cauză

214. Părțile nu contestă, iar Curtea constată că s-a stabilit fără echivoc că deciziile în litigiu adoptate în cadrul procedurilor inițiate de prima reclamantă la 29 aprilie 2011 (*supra*, pct. 81), începând cu decizia oficiului din 8 decembrie 2011 și sfârșind cu decizia din 15 octombrie 2012 a Comitetului Curții Supreme de selecție al recursurilor au constituit o ingerință în dreptul reclamantilor la viața de familie, în temeiul art. 8 § 1. În plus, este cert că acestea au fost adoptate potrivit căilor legale și potrivit Legii privind protecția copilului (*supra*, pct. 122), urmărind obiective legitime, și anume „protejarea sănătății sau a moralei” și „drepturile și libertățile” lui X. Curtea nu vede niciun motiv de a hotărî altfel. Prin urmare, ingerința a îndeplinit două din cele trei condiții de motivare prevăzute la art. 8 § 2. Disputa în prezenta cauză

privește a treia condiție: dacă ingerința era „necesară într-o societate democratică”.

215. Ținând seama de limitele domeniului de aplicare al examinării sale, astfel cum au fost descrise la pct. 147-148 supra, Curtea își va concentra examinarea asupra controlului exercitat de instanța districtuală, astfel cum reiese din hotărârea sa din 22 februarie 2012, care a câștigat în cele din urmă forță juridică la 15 octombrie 2012, când Comitetul Curții Supreme de selecție al recursurilor a respins recursul primei reclamante (*supra*, pct. 98-113, 118 și 121).

216. De la început, Curtea observă că completul instanței districtuale era compus dintr-un judecător, o persoană din afara sistemului judiciar și un psiholog. Instanța a organizat o ședință de judecată pe durata a trei zile, la care prima reclamantă a participat împreună cu avocatul său din oficiu, și în cursul căreia douăzeci și unu de martori, inclusiv experți, au depus mărturie (*supra*, pct. 98). În plus, Curtea observă că instanța districtuală a acționat ca o instanță de apel și că o procedură similară celei din fața acestei instanțe se desfășurase anterior în fața Oficiului districtual pentru asistență socială, care avea de asemenea o compunere similară cu cea a instanței districtuale și oferise un raționament la fel de detaliat (*supra*, pct. 89-95). Hotărârea instanței districtuale a făcut obiectul unui control în cadrul procedurii de autorizare a apelului în fața curții de apel (*supra*, pct. 114-118), care a fost examinată, la rândul său, de Comitetul Curții Supreme de selecție al recursurilor (*supra*, pct. 119-121).

217. În hotărâre, instanța districtuală a decis să nu revoce decizia de plasament a lui X, să retragă primei reclamante autoritatea părintească și să încuviințeze adopția acestuia de către părinții de plasament, în conformitate cu art. 4-21 și, respectiv, art. 4-20 din Legea privind protecția copilului (*supra*, pct. 122). Observând că instanța districtuală s-a bazat pe diverse motive pentru a-și justifica deciziile, Curtea reține că, potrivit prevederilor sus-menționate, condiția esențială pentru impunerea măsurilor în litigiu era capacitatea părintelui natural de a-și asuma rolul de îngrijitor. Astfel, potrivit art. 4-21, o condiție prealabilă pentru revocarea deciziei de plasament era probabilitatea ridicată ca părintele să poată oferi copilului îngrijiri adecvate. În conformitate cu art. 4-20, încuviințarea adopției putea fi acordată dacă era probabil ca părintele să fie în imposibilitatea permanentă de a oferi copilului îngrijiri adecvate.

218. Instanța districtuală a evaluat această aspect în principal în cadrul analizei sale consacrate cererii reclamantei de revocare a deciziei de plasament, care se poate rezuma după cum urmează. Situația acesteia se îmbunătățise în privința anumitor aspecte (*supra*, pct. 100). Cu toate acestea, X era un copil vulnerabil care prezentase reacții emoționale în cursul întâlnirilor mamă-copil (*supra*, pct. 101-102). Probele prezentate demonstraseră în mod clar că limitările fundamentale ale primei reclamante la momentul pronunțării hotărârii curții de apel din setul anterior de proceduri

persistau. Aceasta nu își îmbunătățise capacitatea de a gestiona situațiile de contact, afirmase că va lupta până când copilul îi va fi înapoiat și declarase că nu consideră că expunerea publică și procedurile judiciare repetate ar putea fi dăunătoare copilului, pe termen lung (*supra*, pct. 103-104). În plus, experții care au depus mărturie în fața instanței, alții decât K.M., au recomandat ca X să nu revină alături de mama sa (*supra*, pct. 105). Nu a existat niciun motiv pentru a examina în detaliu vreun alt argument referitor la capacitatea primei reclamante de a oferi îngrijire, întrucât întoarcerea lui X alături de aceasta nu era, în orice caz, o opțiune, din cauza problemelor grave pe care le-ar fi antrenat plecarea din familia de plasament (*supra*, pct. 106).

219. Pronunțându-se cu privire la cererea serviciilor de protecție a copilului de a retrage autoritatea părintească a primei reclamante asupra lui X și de a încuviința adopția acestuia, instanța districtuală a confirmat motivarea oficiului pentru asistență socială cu privire la criteriile alternative prevăzute la art. 4-20 lit. a) din Legea privind protecția copilului, și anume faptul că trebuia să se considere că este probabil ca prima reclamantă să fie permanent incapabilă să îi ofere lui X o îngrijire adecvată sau că X devenise atât de atașat de familia de plasament și de mediul său încât, pe baza unei evaluări globale, acesta ar putea avea probleme grave (*supra*, pct. 108). În ceea ce privește problema competențelor de îngrijire, următoarele constatări ale oficiului sunt notabile în acest context. Nimic nu indica faptul că competențele de îngrijire ale primei reclamante se îmbunătățiseră, de la hotărârea curții de apel din 22 aprilie 2010. Prima reclamantă nu era conștientă că îl neglija pe X și nu era capabilă să se concentreze asupra copilului și să se ocupe de el. Deși s-a luat notă de informațiile potrivit cărora prima reclamantă s-a căsătorit și a dat naștere unui al doilea copil, acest lucru nu a fost decisiv în ceea ce privește capacitatea sa de a avea grijă de X. Acesta era un copil deosebit de vulnerabil și fusese supus unor neglijențe grave și care i-au pus viața în pericol, în primele trei săptămâni de viață. Oficiul a luat, de asemenea, în considerare experiențele din timpul întâlnirilor mamă-copil. În plus, întrucât X locuise în familia de plasament trei ani și nu o cunoștea pe prima reclamantă, întoarcerea alături de aceasta necesita o mare capacitate de a empatiza și de a-i înțelege problemele cu care s-ar confrunta. Cu toate acestea, prima reclamantă și familia sa nu demonstau o astfel de empatie și înțelegere (*supra*, pct. 90).

220. Curtea este deplin conștientă de interesul primordial al copilului în procesul decizional. Cu toate acestea, procesul care a condus la retragerea autorității părintești și încuviințarea adopției arată că autoritățile interne nu au încercat să efectueze un adevărat exercițiu de punere în balanță a intereselor copilului și cele ale familiei sale biologice (*supra*, pct. 207 și 208), ci s-au concentrat asupra intereselor copilului, în loc să încerce să combine ambele seturi de interese și, în plus, nu au luat în considerare în mod serios posibilitatea reunificării copilului cu familia sa biologică. În acest context, Curtea nu este convinsă, în special, că autoritățile interne competente au luat

în considerare în mod corespunzător importanța potențială a faptului că, în momentul în care prima reclamantă a solicitat revocarea deciziei de plasament sau, ca alternativă, extinderea dreptului de vizitare, trecea prin schimbări substanțiale în viața sa: în aceeași vară și toamnă în care a început procedura în litigiu, s-a căsătorit și a avut un al doilea copil. În această privință, întrucât decizia instanței districtuale s-a bazat în mare parte pe evaluarea lipsei de capacitate a primei reclamante de a acorda îngrijiri, temeiul factual pe care s-a bazat evaluarea pare să dezvăluie mai multe deficiențe în procesul decizional.

221. Curtea observă că deciziile luate în considerare au fost pronunțate într-un context în care exista doar un contact foarte limitat între prima reclamantă și X. Oficiul districtual pentru asistență socială, prin decizia din 2 martie 2009, și curtea de apel, prin hotărârea din 22 aprilie 2010 (care anula hotărârea instanței districtuale din 19 august 2009), s-au bazat pe considerația că este foarte probabil ca măsura de instituire a plasamentului să fie pe termen lung și ca X să crească în familia de plasament (*supra*, pct. 31, 43 și 75). Curtea de apel a declarat că vizitele pot servi drept modalitate de a menține contactul dintre mamă și fiu astfel încât acesta să fie familiarizat cu rădăcinile sale. Scopul acestor vizite nu era acela de a stabili o relație în vederea întoarcerii copilului în grija mamei sale biologice (*ibidem*). În ceea ce privește regimul vizitelor, Curtea observă, de asemenea, că acestea nu au fost în special de natură să permită primei reclamante să stabilească legături în mod liber cu X, de exemplu, în ceea ce privește locul unde aveau loc vizitele și cine erau persoanele prezente. Deși întâlnirile nu au decurs adeseori prea bine, se pare că nu s-a făcut nimic pentru a încerca metode alternative de organizare a acestora. Pe scurt, Curtea consideră că întâlnirile rare care au avut loc între reclamant și din momentul în care X a luat în plasament oferă dovezi limitate din care să se poată trage concluzii clare cu privire la competențele de îngrijire ale primei reclamante.

222. În plus, Curtea consideră semnificativ faptul că nu existau rapoarte actualizate ale experților, întrucât cele care fuseseră dispuse în cursul procedurilor anterioare, între 2009 și 2010, priveau luarea în îngrijire publică. Mai precis, acestea erau raportul psihologului B.S. și al terapeutului familial E.W.A, solicitate de serviciile de protecție a copilului și care priveau reacția lui X la întâlnirile mamă-copil de la începutul lunii septembrie 2009 (*supra*, pct. 58), și raportul psihologului M.S., care fusese desemnat de curtea de apel la 15 noiembrie 2009 (*supra*, pct. 61). Primul era datat 20 februarie 2010, al doilea 3 martie 2010 (*supra*, pct. 62 și 63). De la momentul pronunțării hotărârii de către instanța districtuală, 22 februarie 2012, ambele rapoarte aveau o vechime de doi ani. Astfel, alături de alți martori, cum ar fi membrii familiei, psihologii B.S. și M.S. au depus la rândul lor mărturie în cursul ședinței organizate de curtea de apel în 2012 (*supra*, pct. 98). Cu toate acestea, cei doi psihologi nu au efectuat nici o examinare de la cele anterioare rapoartelor lor, de la începutul anului 2010, și doar unul dintre rapoarte, cel

al psihologului M.S., s-a bazat pe observațiile interacțiunii dintre reclamânți, și doar în cursul a două întâlniri (*supra*, pct. 63).

223. Curtea nu pierde din vedere faptul că serviciile de protecție a copilului au solicitat informații de la prima reclamantă cu privire la noua sa familie, pe care aparent aceasta a refuzat să o furnizeze (*supra*, pct. 85 și 115). În același timp, observă că avocatul primei reclamante a solicitat în mod expres efectuarea unei noi evaluări din partea experților, dar curtea de apel a respins cererea (*supra*, pct. 114 și 118). Nici instanța districtuală nu a dispus o nouă examinare din partea experților, *proprio motu*, în cursul procedurii în fața sa. Deși autoritățile interne sunt cele care, în general, decid dacă sunt necesare rapoarte de expertiză (a se vedea, de exemplu, *Sommerfeld*, citată anterior, pct. 71), Curtea consideră că lipsa unei noi examinări de specialitate a limitat substanțial aprecierea faptică a noii situații a primei reclamante și a competențelor sale de îngrijire, la momentul respectiv. În aceste condiții, contrar celor sugerate de instanța districtuală, primei reclamante nu i se putea imputa în mod rezonabil faptul că nu ar fi apreciat că procedurile juridice repetate ar putea fi dăunătoare pentru copil pe termen lung (*supra*, pct. 104 și 218).

224. În plus, din motivarea instanței districtuale reiese că, pentru a evalua competențele de îngrijire ale primei reclamante, a acordat o atenție deosebită nevoilor speciale de îngrijire ale lui X, apreciate în lumina vulnerabilității sale. Cu toate acestea, deși vulnerabilitatea lui X constituise un motiv central al deciziei inițiale de instituire a plasamentului (a se vedea, de exemplu, *supra*, pct. 31 și 42), hotărârea instanței districtuale nu conținea nicio informație despre modul în care această vulnerabilitate ar fi putut continua, în pofida faptului că se afla în plasament de la vârsta de trei săptămâni. De asemenea, hotărârea conținea o analiză extrem de sumară a naturii vulnerabilității, în afară de o scurtă descriere a experților, potrivit căreia X era stresat și avea nevoie de multă liniște, securitate și sprijin și și-a exprimat refuzul de a avea contact cu prima reclamantă și a manifestat resemnare, în special atunci când s-a confruntat cu izbucnirile emoționale ale acesteia (*supra*, pct. 101-102). În opinia Curții, ținând seama de gravitatea intereselor în cauză, autorităților competente le revenea sarcina de a aprecia mai în detaliu vulnerabilitatea lui X în cadrul procedurilor examinate.

225. În acest context, având în vedere, în special, caracterul limitat al probelor care puteau fi obținute în urma întâlnirilor mamă-copil care au avut loc (*supra*, pct. 221), în coroborare cu faptul că – în pofida noii situații familiale a primei reclamante – nu s-a dispus o nouă examinare de către experți a capacității sale de a oferi îngrijiri adecvate și importanța centrală a acestui factor în evaluarea instanței districtuale (*supra*, pct. 222-223), precum și lipsa motivării cu privire la vulnerabilitatea continuă a lui X (*supra*, pct. 224), Curtea nu consideră că procesul decizional care a condus la pronunțarea deciziei în litigiu din 22 februarie 2012 s-a desfășurat astfel încât să se asigure faptul că toate opiniile și interesele reclamanților sunt luate în

considerare în mod corespunzător. Prin urmare, nu consideră că procedura menționată a fost însoțită de garanții proporționale cu gravitatea ingerinței și gravitatea intereselor în cauză.

226. În lumina factorilor de mai sus, Curtea concluzionează că a fost încălcat art. 8 din Convenție în privința ambilor reclamânți.

II. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

227. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

228. Reclamânții au pretins fiecare 25 000 euro (EUR) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral.

229. Guvernul a solicitat Curții, în eventualitatea constatării unei încălcări, să acorde o reparație echitabilă în limitele art. 41 din Convenție.

230. Curtea consideră că este adecvat să acorde despăgubiri primei reclamante adecvate în speță, având în vedere suferința și stresul la care aceasta a fost supusă ca urmare a procedurilor referitoare la cererea sa ca X să-i fie returnat și cererea serviciilor de protecție a copilului de a-i fi retrasă autoritatea părintească asupra lui X și de a încuviința adopția. Acordă primei reclamante 25 000 EUR pentru acest capăt de cerere. În privința lui X, având în vedere vârsta sa la momentul respectiv și faptul că nu a trebuit să facă față procedurilor în discuție în același mod ca și prima reclamantă, Curtea hotărăște că o constatare a încălcării poate fi considerată o reparație echitabilă.

B. Cheltuieli de judecată

231. Reclamânții au solicitat, de asemenea, 50 000 EUR pentru cheltuielile de judecată efectuate în fața autorităților interne și a Camerei și 9 564 pentru cheltuielile de judecată efectuate în fața Marii Camere.

232. Guvernul a solicitat Curții, în eventualitatea constatării unei încălcări, să acorde o reparație echitabilă în limitele art. 41 din Convenție.

233. Potrivit jurisprudenței Curții, un reclamant are dreptul la rambursarea cheltuielilor de judecată numai în măsura în care se stabilește caracterul lor real și necesar, precum și caracterul rezonabil al cuantumului acestora.

234. În prezenta cauză, ținând seama de documentele aflate în posesia sa și de criteriile sus-menționate, Curtea respinge cererea privind cheltuielile efectuate în cadrul procedurilor interne și în fața Camerei, întrucât reclamânții

nu au demonstrat că respectivele cheltuieli au fost efectiv efectuate. În ceea ce privește cheltuielile de judecată în fața Marii Camere, Curtea observă că, în afară de cheltuielile de deplasare, cererea este depusă cu trimitere la un pact de *quota litis* (*no-win-no-fee*), potrivit căruia prima reclamantă se obliga să plătească avocatului 9 000 EUR în caz de „succes în fața Curții Europene a Drepturilor Omului”. Acordurile de acest tip – care dau naștere unor obligații doar între avocat și client – nu sunt obligatorii pentru Curte, care trebuie să aprecieze nivelul cheltuielilor de judecată care urmează să fie rambursate nu doar în ceea ce privește costurile efectuate efectiv, ci și dacă acestea au fost efectuate în mod rezonabil [a se vedea, de exemplu, *Iatridis împotriva Greciei* (reparație echitabilă) (MC), nu. 31107/96, pct. 55, CEDO 2000-XI]. În consecință, în cadrul aprecierii sale, Curtea trebuie să examineze alte informații furnizate de reclamanți în susținerea cererii lor. În conformitate cu art. 60 § 2 din Regulamentul Curții, pretențiile trebuie să fie însoțite de documentele justificative pertinente; în caz contrar, Curtea le poate respinge, în tot sau în parte [a se vedea, *inter alia*, *A, B și C împotriva Irlandei* (MC), nr. 25579/05, pct. 281, CEDO 2010]. În speță, ținând seama de faptul că cererea nu a fost contestată, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde suma de 9 350 euro pentru procedura în fața Marii Camere. În aceste condiții, consideră oportun să acorde această compensație numai primei reclamante.

C. Dobânzi moratorii

235. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal, practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. *Respinge*, cu cincisprezece voturi la două, excepția preliminară a Guvernului;
2. *Hotărăște*, cu treisprezece voturi la patru, că a fost încălcat art. 8 din Convenție în privința ambilor reclamânți;
3. *Hotărăște*, cu șaisprezece voturi la unu, că constatarea unei încălcări constituie, în sine, o reparație echitabilă pentru prejudiciul moral suferit de al doilea reclamant;
4. *Hotărăște*, cu treisprezece voturi la patru,
 - a) că statul pârât trebuie să plătească primei reclamante, în termen de trei luni de la data rămânerei definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume care trebuie convertite în coroane norvegiene (NOK), la rata de schimb aplicabilă la data plății:
 - (i) 25 000 EUR (douăzeci și cinci de mii de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral;
 - (ii) 9 350 EUR (nouă mii trei sute cincizeci de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru cheltuielile de judecată;
 - b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale.
5. *Respinge*, în unanimitate, cererea, formulată de prima reclamantă, de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limbile engleză și franceză și pronunțată în ședință publică în clădirea Curții Europene a Drepturilor Omului, la Strasbourg, la marți, 10 septembrie 2019.

Søren Prebensen

Linos-Alexandre Sicilianos

Grefier-adjunct

Președinte

În conformitate cu art. 45 § 2 din Convenție și cu art. 74 § 2 din Regulamentul Curții, următoarele opinii separate sunt anexate la prezenta hotărâre:

- a) opinia concordantă a judecătorului Ranzoni, susținută de judecătorii Yudkivska, Kūris, Harutyunyan, Paczolay și Chanturia;
- b) opinia concordantă a judecătorului Kūris;
- c) opinia separată comună a judecătorilor Kjølbrot, Poláček, Koskelo și Nordén;
- d) opinia separată comună a judecătorilor Koskelo și Nordén.

L.A.S.

S.C.P.

**OPINIA CONCORDANTĂ A JUDECĂTORULUI RANZONI,
SUSȚINUTĂ DE JUDECĂTORII YUDKIVSKA, KŪRIS,
HARUTYUNYAN, PACZOLAY ȘI CHANTURIA**

I. Introducere

1. Am votat alături de majoritate pentru constatarea unei încălcări a art. 8 din Convenție. Cu toate acestea, nu suntem parțial de acord cu motivarea, care, în opinia noastră, nu abordează în mod suficient principalele probleme care au făcut ca această cauză să fie trimisă Marii Camere. În această privință, majoritatea a optat pentru o abordare excesiv de restrictivă, ceea ce a condus la constatarea unei încălcări „procedurale” foarte limitate.

2. Prezenta cauză poate fi rezumată după cum urmează. La 25 septembrie 2008, prima reclamantă dădea naștere fiului său, al doilea reclamant. Ulterior, a fost cazată împreună cu acesta într-un centru pentru familie. La 17 octombrie 2008, autoritățile au decis să plaseze copilul în plasament în regim de urgență, permițându-i mamei să-și viziteze fiul maximum o oră și jumătate pe săptămână. Prin decizia Oficiului districtual pentru asistență socială din 2 martie 2009, acesta a fost luat în plasament obișnuit, iar durata vizitelor mamei a fost stabilită la două ore, de șase ori pe an. Această decizie a fost revocată de instanța districtuală, însă curtea de apel, prin hotărârea din 22 aprilie 2010, a confirmat decizia oficiului privind plasamentul obligatoriu și a redus dreptul de vizitare al mamei la patru vizite de două ore pe an. Copilul a rămas în plasament până în momentul în care oficiul a decis, la 8 decembrie 2011, să retragă autoritatea părintească a mamei și să încuviințeze adopția acestuia de către părinții de plasament. În urma apelului formulat de prima reclamantă, la 22 februarie 2012, instanța districtuală a confirmat decizia respectivă, care a devenit definitivă prin decizia Comitetului Curții Supreme de selecție a recursurilor din 15 octombrie 2012.

3. Întrucât motivarea majorității s-a concentrat asupra procedurii privind decizia Oficiului districtual pentru asistență socială din 8 decembrie 2011 și, în special, asupra hotărârii instanței districtuale din 22 februarie 2012, în opinia noastră, problemele „reale” care trebuie abordate aveau legătură cu procedurile anterioare acestor decizii și cu situația juridică specifică din Norvegia.

II. Deficiențe în perioada anterioară lunii decembrie 2011

4. Potrivit jurisprudenței Curții, decizia de plasament trebuie considerată o măsură temporară și, în principiu, trebuie să fie în concordanță cu obiectivul final de a reuni părinții naturali și copilul (pct. 207-208 din hotărâre). În speță, însă, acest obiectiv final nu a fost urmărit încă de la începutul procedurilor interne. La 21 noiembrie 2008 – la două luni de la nașterea copilului și la o

lună după emiterea deciziei de plasament – Oficiul pentru Copii, Tineret și Familie a declarat că băiatul are nevoie de „aduți stabili care să îi poată acorda îngrijire adecvată” (pct. 30). Șapte zile mai târziu, Oficiul districtual pentru asistență socială, în cererea pentru decizia de plasament, presupunea „că plasamentul se va realiza pe termen lung și că X va crește cel mai probabil în plasament” și că capacitatea de mamă a reclamantei va fi „limitată” (pct. 31).

5. Chiar și în acest stadiu incipient, oficiul nu urmărea obiectivul reunirii copilului cu mama sa. În decizia sa din 2 martie 2009 – la patru luni și jumătate de la emiterea deciziei de plasament de urgență – oficiul preconiza că copilul va crește locuința familiei de plasament. Oficiul sublinia că acest lucru va însemna „că părinții de plasament vor deveni părinții psihologici ai lui X și că numărul vizitelor trebuia stabilit astfel încât să se asigure că procesul de atașament [între părinții de plasament și copil], care era deja în curs de realizare, nu este întrerupt” (pct. 43). La 22 aprilie 2010 – la optsprezece luni de la emiterea deciziei de plasament de urgență – majoritatea curții de apel a confirmat că obiectivul vizitelor nu era acela de a stabili o relație în vederea reîntoarcerii copilului în grija mamei sale biologice (pct. 75).

6. În plus, autoritățile nu au facilitat în niciun fel dezvoltarea unei bune relații între mamă și fiul său. Dimpotrivă, vizitele au fost extrem de limitate – două ore, de patru, respectiv șase ori pe an – și trebuia ca acestea să aibă loc sub supravegherea și în prezența mamei de plasament, uneori chiar în locuința familiei de plasament. În astfel de circumstanțe, întâlnirile nu au putut, în mod evident, să creeze o atmosferă pozitivă și să faciliteze apropierea dintre mamă și copil. Argumentul autorităților potrivit căruia reacțiile copilului ar scădea ca intensitate și calitatea contactelor s-ar îmbunătăți dacă vizitele ar deveni mai puțin frecvente (pct. 75) nu poate fi considerat altfel decât cinic.

7. Autoritățile interne nu au considerat niciodată plasamentul copilului ca fiind o măsură temporară cu scopul final de a reuni mama și copilul, și nu s-au implicat în mod serios în sprijinirea mamei pentru ca aceasta să-și îmbunătățească capacitățile materne. În această privință, nu au respectat jurisprudența Curții și obligațiile care le reveneau.

8. Atitudinea autorităților concordă cu dreptul intern, stabilind un prag foarte scăzut pentru decizia de preluare a unui copil în îngrijire publică, dar un prag extrem de ridicat pentru a pune capăt acestei preluări în îngrijire (a se vedea, în special, art. 4-21 din Legea privind protecția copilului, menționat la pct. 122). Pentru ca decizia de plasament să fie revocată, părinții trebuie să demonstreze că este „foarte probabil” că vor fi capabili să-i ofere copilului îngrijiri adecvate. O astfel de cerință este problematică, în lumina jurisprudenței Curții și a obligației statului de a adopta măsuri pentru a facilita reîntregirea familiei cât mai curând posibil (pct. 208). Legea privind protecția copilului pare, de asemenea, să acorde autorităților o putere de apreciere

nelimitată. În plus, chiar dacă într-o anumită cauză părinții ar obține câștig de cauză în acest sens, tentativele lor ar fi inutile în cazul în care „copilul s-ar atașa de strâns de persoanele și mediul în care trăiește, astfel încât [...] îndepărtarea copilului i-ar putea provoca probleme grave” (a se vedea, din nou, art. 4-21 din lege). Cu alte cuvinte, simpla trecere a timpului face improbabilă perspectiva revocării deciziei de plasament.

III. Abordarea majorității și propria noastră opinie asupra cazului

9. Motivarea majorității se concentrează pe evaluarea procedurii din 2011-2012, care a condus la retragerea autorității părintești a primei reclamante asupra fiului său și încuviințarea adopției acestuia. Mai precis, majoritatea și-a concentrat examinarea asupra controlului efectuat de instanța districtuală, astfel cum este reflectat în decizia acesteia din 22 februarie 2012 (pct. 215). Hotărârea nu abordează, însă, deficiențele din perioada cuprinsă între emiterea deciziei de plasament de urgență din octombrie 2008 și decizia Oficiului districtual pentru asistență socială din noiembrie 2011. Aceste deficiențe sunt menționate pe scurt la pct. 220 și 221, însă numai pentru a explica deficiențele survenite în cadrul procedurii în fața instanței districtuale în 2012, în special faptul că vizitele rare care au avut loc între reclamanți au oferit doar probe limitate din care să se tragă concluzii clare cu privire la competențele de îngrijire ale mamei. Acest aspect, alături de lipsa rapoartelor actualizate ale experților, au condus majoritatea la concluzia că procesul decizional care a condus la decizia instanței districtuale din 22 februarie 2012 a prezentat deficiențe și a încălcat „procedural” art. 8 din Convenție.

10. Suntem de părere că a constata o încălcare a art. 8 nu este ușor de reconciliat cu o abordare atât de restrictivă, și am fi preferat o evaluare a cauzei mai amplă și o privire asupra „imaginii de ansamblu”.

11. Hotărârea examinează doar procesul decizional în fața instanței districtuale, care, la 22 februarie 2012, a confirmat hotărârea oficiului de a retrage autoritatea părintească a reclamantei și de a încuviința adopția. Cu toate acestea, deși este posibil să fi survenit anumite deficiențe în cadrul procesului decizional în fața instanței districtuale, trebuie, de asemenea, recunoscut faptul că, la acel moment – când copilul trăise deja trei ani și patru luni alături de părinții de plasament – instanța națională avea, într-o oarecare măsură, mâinile legate, din cauza evenimentelor și procedurilor anterioare, precum și din cauza simplei treceri a timpului. S-a fost confruntat cu un fel de *fait accomplis*. În stadiul respectiv, exercițiul punerii în balanță a intereselor copilului și ale familiei sale biologice ar fi condus aproape în mod inevitabil la rezultatul rămânerii copilului la familia de plasament. Astfel cum au confirmat experții și instanța a admis, copilul dezvoltase un astfel de atașament față de părinții de plasament, fratele său și față de mediul familial general încât s-ar fi creat probleme grave dacă ar fi trebuit să plece, întrucât securitatea sa primară și sentimentul de apartenență aveau legătură cu

locuința familiei de plasament și îi percepea pe părinții de plasament ca fiind părinții săi psihologici (a se vedea, în special, pct. 106 din hotărâre).

12. Curtea nu ar trebui să ignore realitățile vieții și nu ar trebui să se angajeze într-o evaluare formală a deciziei instanței districtuale din 22 februarie 2012 și să supraestimeze, în special, lipsa rapoartelor actualizate ale experților. Pare cu atât mai puțin probabil ca un nou raport asupra abilităților mamei să fi putut, la momentul respectiv, să primeze asupra interesului superior al copilului de a rămâne alături de părinții de plasament. Principalele deficiențe, pentru care autoritățile erau responsabile, nu au survenit în cursul procedurii din 2011-2012, ci mai degrabă în etapele anterioare.

13. Hotărârea nu abordează în mod direct aceste principale deficiențe, din cauza lipsei de competență (a se vedea pct. 147). Deși, în mod strict, este corect că instanța europeană nu are competența de a examina ca atare compatibilitatea cu art. 8 din Convenție a deciziilor care au precedat hotărârea curții de apel din 22 aprilie 2010 și care au fost controlate prin această hotărâre, acest lucru nu exclude posibilitatea ca deficiențele anterioare să poată fi examinate în mod direct.

14. Majoritatea (făcând referire la *Jovanovic împotriva Suediei*, nr. 10592/12, pct. 73, 22 octombrie 2015, și *Mohamed Hasan împotriva Norvegiei*, nr. 27496/15, pct. 121, 26 aprilie 2018) a admis, la pct. 148, că, în cadrul controlului său asupra procedurii referitoare la deciziile adoptate în 2011-2012, Curtea era obligată să plaseze aceste proceduri și decizii în context, ceea ce însemna în mod inevitabil că trebuia să țină seama, într-o anumită măsură, de procedurile și deciziile anterioare. Deși acceptăm această afirmație ca atare, nu suntem de acord cu modul limitat în care majoritatea a înțeles procedurile „conexe”, și nici cu interpretarea restrictivă a expresiei „într-o anumită măsură”.

15. Hotărârea examinează doar procesul decizional având direct legătură cu decizia instanței districtuale din 22 februarie 2012. În opinia noastră, Curtea ar fi trebuit să evalueze întregul proces interconectat care a condus în cele din urmă la decizia în litigiu. Acest „proces” ar trebui, în special într-un caz precum cea de față, să fie înțeles într-un context mai amplu. Procesul privește nu doar procedurile finale în fața instanțelor, ci se extinde la procedurile anterioare în fața autorităților administrative, care au avut legătură intrinsecă cu procedurile ulterioare care au avut ca rezultat decizia atacată. Prin urmare, „procedurile conexe” ar trebui să includă toate acțiunile, omisiunile și deciziile relevante ale autorităților care au creat condițiile pentru hotărârile judecătorești definitive, au construit temeiul faptic și/sau juridic inseparabil și au determinat în mare măsură rezultatul.

16. În această privință, Curtea a afirmat în cauzele anterioare că necesitatea ingerinței trebuie evaluată în lumina cauzei în ansamblul său [a se vedea, de exemplu, *Paradiso și Campanelli* (MC), nr. 25358/12, pct. 179, 24 ianuarie 2017]. Curtea nu se poate limita la a examina izolat deciziile în litigiu [a se vedea *Olsson împotriva Suediei* (nr. 1), hotărârea din 24 martie 1988, Seria

A nr. 130, pct. 68]. Deciziile referitoare la retragerea autorității părintești a primei reclamante și încuviințarea adopției trebuie așadar să fie plasate în context, ceea ce înseamnă, în opinia noastră, că trebuie să fie puse în context direct cu procedurile precedente și cu faptele respective. Considerăm că termenul „cauza în ansamblul său” ar trebui, cel puțin în împrejurările de față, să fie înțeles în acest sens mai larg, și anume, nelimitându-se doar la procedurile judiciare finale, ci extinzându-se la întregul proces legat de o cauză dată și consecințele efective ale deciziilor adoptate în cadrul procesului respectiv.

17. O astfel de abordare are un oarecare sprijin în jurisprudența Curții. Prin urmare, vom examina în ce măsură a luat Curtea în considerare „procedurile conexe” în alte cauze.

18. În *Gnahoré împotriva Franței* (nr. 40031/98, CEDO 2000-IX), cererea a fost depusă în 1997 și privea, *inter alia*, plângerea unui tată împotriva respingerii, în 1996, a cererii sale de revocare a unei decizii de plasament. Cu toate acestea, evaluarea Curții nu s-a limitat la procedurile respective, ci a inclus în mod explicit și decizia de plasament inițială, din 1992, măsurile ulterioare și reînnoirile repetate ale deciziei de plasament (*ibidem*, pct. 56-58).

19. În *K. și T. împotriva Finlandei* [(MC), nr. 25702/94, CEDO 2001- VII], autoritățile publice au preluat doi copii în plasament de urgență în iunie 1993 și, o lună mai târziu, în plasament „ordinar”. Deși aceste din urmă decizii au fost admise de justiție, deciziile anterioare nu au fost contestate. Curtea a admis că deciziile de plasament de urgență au fost confirmate de deciziile de plasament ordinare și i-a scutit pe reclamanți de obligația de a introduce un recurs separat (*ibidem*, pct. 145). Prin urmare, a examinat, de asemenea, și deciziile de plasament de urgență, deși cererea fusese depusă în fața Curții la mai mult de un an de la emiterea acestor decizii, și chiar dacă Curtea a constatat că au existat diferențe de fond și procedurale între cele două seturi de proceduri și că deciziile respective au fost de natură diferită.

20. În *Zhou împotriva Italiei* (nr. 33773/11, 21 ianuarie 2014), reclamanta s-a plâns de adoptarea copilului său, decisă prin hotărâre judecătorească în 2010. Cu toate acestea, Curtea a considerat că punctul decisiv consta în a stabili dacă autoritățile interne, înainte de a stinge relația juridică dintre mamă și copil, au luat toate măsurile necesare și adecvate care puteau fi necesare în mod rezonabil pentru ca acel copil să aibă o viață familială normală în cadrul propriei familii (*ibidem*, pct. 49). Prin urmare, Curtea a evaluat toate deciziile anterioare ale autorităților referitoare la plasarea copilului într-o familie de plasament și dreptul de vizitare al mamei.

21. În *Jovanovic* (citată anterior), Curtea a declarat inițial inadmisibile capetele de cerere referitoare la decizia de luare în îngrijire publică a copilului. Cu toate acestea, în evaluarea capetelor de cerere referitoare la decizia ulterioară de a nu pune capăt luării în îngrijire publică, Curtea a

examinat în detaliu procedura care a condus la prima decizie de plasament și a constatat că decizia autorităților naționale de a plasa copilul în îngrijire publică obligatorie era „în mod clar justificată” (*ibidem*, pct. 78). Prin urmare, Curtea nu s-a limitat la a plasa deciziile ulterioare în simplul context al procedurii anterioare, ci a adoptat o poziție explicită cu privire la motivarea deciziilor anterioare, deși declarase inadmisibile capetele de cerere corespondente.

22. În sfârșit, în cauza recentă *Mohamed Hasan* (citată supra), Curtea a început prin a limita examinarea sa la procedura de retragere a autorității părintești și de adopție, declarând că procedura anterioare privind plasamentul era relevantă numai în măsura în care era necesar să fie luată în considerare de Curte în cadrul examinării procedurii ulterioare. Cu toate acestea, într-un fel de *obiter dictum*, Curtea a afirmat că nu existau motive să presupună că problemele procedurale din cadrul procedurii anterioare de plasament au avut consecințe asupra procedurii ulterioare de adopție „sau [pentru] cauză în ansamblul său astfel încât să impună o examinare suplimentară din partea Curții în momentul evaluării capetelor de cerere ale reclamantei privind retragerea autorității părintești și adopția” (*ibidem*, pct. 151).

23. În schimb, aceste cerințe sunt îndeplinite în prezenta cauză. Procedura anterioară de plasament desfășurată între anii 2008 și 2011 a avut în realitate consecințe decisive pentru deciziile emise în cursul procedurii ulterioare din 2011-2012 și, în consecință, impuneau o astfel de analiză suplimentară din partea Curții, atunci când a examinat capetele de cerere ale reclamantilor referitoare la retragerea autorității părintești și adopția.

24. Într-o astfel de situație, Curtea trebuie să verifice în detaliu, astfel cum s-a arătat, *inter alia*, în cauza *Zhou*, citată anterior, dacă autoritățile interne, înainte de a stinge relația juridică dintre părinte și copil, au luat toate măsurile necesare și adecvate care puteau fi necesare în mod rezonabil pentru ca acel copil să trăiască o viață familială normală în cadrul propriei familii. Astfel, este necesar să țină seama de toate procedurile anterioare legate intrinsec de decizia definitivă, indiferent dacă deciziile anterioare au fost sau nu luate oficial în același cadru formal al procedurii de adopție sau în proceduri separate care au precedat procedurii de adopție.

25. Astfel cum am menționat anterior, autoritățile din speță nu au urmărit de la început obiectivul de a reuni copilul cu mama sa, ci au avut mai degrabă imediat în vedere ca acesta să crească alături de familia de plasament. Această presupunere subiacentă se regăsește în toate stadiile procedurilor, începând cu decizia de plasament de urgență. Hotărârea instanței districtuale din 22 februarie 2012 – pronunțată atunci când copilul locuia deja cu părinții de plasament de trei ani și patru luni – pare să fi fost doar consecința „automată” și „inevitabilă” a tuturor evenimentelor și deciziilor anterioare. Cu alte cuvinte, deficiențele care au urmat lunii octombrie 2008 au condus la constatarea *de facto* în 2011-2012 că relația dintre reclamant și a fost întreruptă.

26. Acest aspect a constituit, de asemenea, un element esențial al opiniei separate la hotărârea Camerei. Minoritatea a subliniat faptul că deciziile de a plasa copilul „au alimentat inexorabil deciziile care au condus la adopție, au creat un pasaj temporal cu un efect negativ față de reîntregirea unității familiale, au influențat aprecierea în timp a interesului superior al copilului și, în mod crucial, au plasat-o pe prima reclamantă într-o poziție care era inevitabil în conflict cu cea a autorităților, care au dispus și menținut plasamentul copilului, și cu părinții adoptatori, al căror interes era acela de a promova relația cu copilul, în vederea adopției acestuia, în cele din urmă”. Deși nu au pus sub semnul întrebării deciziile autorităților interne în ceea ce privește plasamentul, minoritatea a considerat că „nu este posibilă ignorarea succesiunii evenimentelor care au precedat și au condus la adopție” (pct. 18 din opinia separată). Suntem total de acord cu aceste considerente.

27. În plus, trebuie subliniat că evaluarea „procesului” la nivel național și a motivelor oferite de autoritățile interne nu înseamnă, așa cum a procedat majoritatea Camerei și, într-o măsură, și majoritatea Marii Camere, concentrarea exclusiv asupra actelor de procedură. Cerințele procedurale nu au un scop în sine, ci oferă mai degrabă un mijloc de protecție a unei persoane împotriva acțiunilor arbitrare ale autorităților publice. Prin urmare, trebuie să privim în spatele formalităților unei proceduri și ce se află dincolo de aceasta. De asemenea, trebuie examinate atitudinile și obiectivele autorităților. Evaluarea procedurală nu poate fi redusă exclusiv la o evaluare a formei luate de hotărârile definitive. În cazul în care, la nivel național, la fel ca în speță, autoritățile nu au efectuat încă de la început decât o apreciere „formalistă”, fără un angajament real și material în luarea în considerare a tuturor intereselor implicate și fără a pune în balanță aceste interese în lumina jurisprudenței Curții privind art. 8 din Convenție, procedura privită „în ansamblu”, inclusiv deciziile și acțiunile anterioare relevante, nu a fost efectuată într-un mod satisfăcător și nu a fost însoțită de garanții proporționale cu gravitatea ingerințelor și cu gravitatea intereselor aflate în joc.

IV. Concluzie

28. Am fi ezitat foarte mult să votăm în favoarea constatării unei încălcări a art. 8 din Convenție dacă am fi fost constrânși să urmărim abordarea majorității și să evaluăm formal numai procedura de reexaminare care a condus la decizia instanței districtuale din 22 februarie 2012 – la un moment în care copilul locuia deja cu părinții de plasament de trei ani și patru luni. Cu toate acestea, examinând cauza, astfel cum a fost prezentată în fața Curții, într-o manieră mai largă și abordând aspectele „reale” legate de procedurile care au precedat decizia menționată, care erau sursa reală a problemei, nu am avut dificultăți în a ne ralia la opinia majorității în ceea ce privește

soluționarea acestei cereri și a constata că a fost încălcat art. 8 în privința ambilor reclamânți.

OPINIA CONCORDANTĂ A JUDECĂTORULUI KŪRIS

1. Ne-am raliat (împreună cu alți colegi) opiniei concordante a judecătorului Ranzoni. Adăugăm aici doar câteva observații suplimentare.

2. Multe persoane au observat că jurisprudența în general (nu numai cea a Curții de la Strasbourg) a devenit tot mai „analitică” în sensul disruptiv al cuvântului, întrucât faptele de care se plâng reclamanții și, în consecință, aplicarea legii în cazul acestor fapte tind să fie divizate în mici părți care sunt apoi abordate separat. Într-o cauză recentă a Marii Camere (cu un obiect diferit), ne-am exprimat dezacordul, împreună cu cei doi colegi ai noștri, față de decizia majorității de a diviza, în mod artificial și extrem de formalist, perioada examinată în două părți și de a evalua doar perioada ulterioară ca fiind una separată, în ciuda faptului că orice s-ar fi petrecut în această din urmă „perioadă” își avea rădăcinile în cea anterioară [ne referim la opinia separată formulată împreună cu judecătorii Yudkivska și Vehabović în *Radomilja și alții împotriva Croației* (MC), nr. 37685/10 și 22768/12, 20 martie 2018]. În speță, a fost creată o problemă structurală similară.

3. Indiferent de unghiul din care o privim, realitatea constituie un întreg. Aceasta este o problemă de fapt și de principiu. Deși s-a admis în prezenta hotărâre că „în cadrul controlului său asupra procedurii referitoare la decizia Oficiului districtual pentru asistență socială din 8 decembrie 2011 și asupra deciziilor pronunțate în apelul împotriva acestei decizii, în special hotărârea instanței districtuale din 22 februarie 2012, Curtea va trebui să plaseze aceste proceduri și decizii în context, ceea ce înseamnă în mod inevitabil că *trebuie să aibă în vedere, într-o oarecare măsură, procedurile și deciziile anterioare*” (*supra*, pct. 148; sublinierea cu caractere italice ne aparține), nu se știe ce înseamnă această „măsură” și ce înseamnă „să aibă în vedere”.

Instanțele nu trebuie să lase loc ambiguităților în hotărârile lor. Aici, o ambiguitate a fost creată în mod deliberat.

4. Presupunem că ambiguitatea în cauză are legătură cu formula care a fost repetată și utilizată în atât de multe cauze, în sensul în care „conținutul și domeniul de aplicare al «cauzei» retrimise în fața Marii Camere sunt delimitate de decizia Camerei privind inadmisibilitatea” (pct. 144 din hotărâre). Deși în multe cazuri concurența punctelor de vedere ale Camerei și ale Marii Camere cu privire la domeniul de aplicare – temporal sau material – al unei anumite cauze nu ridică probleme, acest lucru nu este întotdeauna valabil [în acest sens, facem trimitere la opinia noastră separată în *Parohia Greco-Catolică Lupeni și alții împotriva României* (MC), nr. 76943/11, 29 noiembrie 2016]. O asemenea „ciuntire” a plângerii reclamanților este mult prea mecanică. Este realizată fără măcar ca Marea Cameră să fi examinat aspectul respectiv. În plus, o hotărâre a Camerei prin care o parte din plângerea unui reclamant este considerată inadmisibilă nu devine niciodată

definitivă. Astfel, nu există în fapt niciodată vreun temei legal pentru „ciuntire”.

Deși atitudinea hotărâtă a Curții de a „ține seama [într-o anumită măsură nespecificată] de procedurile și deciziile anterioare” (care, cel puțin în mod formal, nu sunt examinate din perspectiva modului în care *acestea* respectă art. 8 din Convenție) a permis să fie evitată rigiditatea limitelor impuse Marii Camere de către Cameră (prin hotărârea sa care nu a devenit niciodată definitivă), nu ar fi rezonabil și echitabil, la un moment dat, să se examineze dacă aceste limite se justifică? Pentru că până când această problemă nu va fi abordată și examinată în mod adecvat, Marea Cameră va fi constant obligată să inventeze formule ingenioase pentru a depăși obstacolul pe care ea însăși l-a ridicat. În astfel de spețe este în joc exhaustivitatea examinării cauzei efectuate de Curte.

Poate că este o coincidență norocoasă faptul că, în cauza de față, s-a ajuns la un rezultat acceptabil (constatarea unei încălcări a art. 8), în pofida faptului că un proces care ar fi trebuit să fie examinat în ansamblu a fost divizat în două părți: una luată în considerare în mod formal, cealaltă doar „avută în vedere”.

5. Dacă procesul în discuție ar fi fost examinat în ansamblul său (și anume, perioada inițială nu ar fi fost doar „avută în vedere”), ar fi fost chiar mai evident că problema fundamentală abordată în speță nu constă doar în circumstanțele concrete ale cauzei reclamantei, ci, mai degrabă, pentru a folosi o formulare mai blândă, în anumite particularități ale politicii norvegiene care stau la baza deciziilor contestate și a procesului în ansamblul său.

Nu este o simplă coincidență faptul că atât de multe părți terțe interveniente s-au alăturat prezentei cauze. Printre acestea se numără state ale căror autorități au fost nevoite să se confrunte cu consecințelor deciziilor luate, în cazul resortisanților minori ai acestora, de *Barnevernet*-ul norvegian.

Sapienti sat.

OPINIA SEPARATĂ COMUNĂ A JUDECĂTORILOR KJØLBRO, POLÁČKOVÁ, KOSKELO ȘI NORDÉN CU PRIVIRE LA FONDUL CAUZEI

1. Regretăm că nu am putut fi de acord cu majoritatea în privința constatării unei încălcări a art. 8 în prezenta cauză.

2. Am adoptat la rândul nostru poziții diferite asupra admisibilității cererii în ceea ce privește dreptul primei reclamante de a formula plângerea în numele celui de-al doilea reclamant. Cu toate acestea, în ceea ce privește fondul cauzei, declarat admisibil de către majoritate, împărțăm aceeași viziune.

3. În esență, suntem de acord cu poziția adoptată de majoritatea Camerei, a cărei hotărâre este atât bine analizată, cât și bine motivată, și în consonanță cu rolul adecvat al acestei Curți (pct. 111-130 din hotărârea Camerei).

4. Am dori, însă, în următoarele considerente, să facem câteva observații suplimentare care decurg din obiectul prezentei cauze și din abordarea urmată de majoritate.

Câteva observații cu privire la principiile generale ale Curții

5. Amintim de la bun început că prezenta cauză privește aspecte în legătură cu care principiile generale dezvoltate în jurisprudența Curții au o istorie destul de lungă, marcate în parte de modificări ale mediului societal și juridic care clarifică abordarea Curții în ceea ce privește drepturile persoanelor în calitate de indivizi, membri ai familiei și copii. Complexitatea aspectelor, dinamica evoluțiilor de fapt și de drept subiacente și diversitatea valorilor și condițiilor contextuale predominante în aceste probleme au contribuit la o situație în care, în prezent, principiile generale stabilite de Curte sunt elaborate nu doar cu anumite ambiguități inevitabile, ci și cu anumite tensiuni incontestabile și contradicții absolute, la nivel „intern”, precum și în raport cu instrumentele juridice specializate relevante, în special Convenția internațională cu privire la drepturile copilului (CDC).

6. Un aspect notabil al unor astfel de tensiuni și contradicții privește aspectul modalităților de reconciliere a caracterului „sacru” al familiei biologice cu interesul superior al copilului – astfel cum este consacrat acesta din urmă în CDC, precum și în multe dispoziții constituționale ulterioare la nivel național și în Carta drepturilor fundamentale a UE. Într-adevăr, nu există nici o îndoială că luarea unui copil din grija părinților săi naturali nu poate fi justificată de constatarea că o astfel de măsură i-ar permite copilului să fie plasat într-un mediu mai benefic pentru creșterea sa. Principiul potrivit căruia luarea copilului din îngrijirea părintelui sau părinților săi naturali este supusă unui test de necesitate în ceea ce privește interesul superior al copilului și este disponibil doar ca măsură de ultimă instanță nu este unul controversat.

Același lucru este valabil și pentru poziția potrivit căreia autorităților interne trebuie să li se acorde o marjă largă de apreciere pentru a stabili dacă interesul superior al copilului impune ca acesta să fie luat în îngrijire publică. Principalele dificultăți și tensiunile apar în situațiile în care sunt luate în considerare măsuri pe termen lung.

7. În principiile generale, astfel cum au fost enunțate în hotărârea Camerei, s-a reafirmat ca „principiu director” că decizia de luare în îngrijire trebuie considerată o măsură temporară, trebuie să înceteze de îndată ce circumstanțele permit și că orice măsuri de executare trebuie să fie conforme cu scopul final de a reuni părinții naturali cu copilul. Obligația pozitivă de a lua măsuri pentru a facilita reîntregirea familiei de îndată ce acest lucru este posibil în mod rezonabil va începe să capete importanță pentru autoritățile competente, cu o forță tot mai mare, odată ce începe perioada de luare în îngrijire, trebuind să fie pusă întotdeauna în balanță cu obligația de a lua în considerare interesul superior al copilului [pct. 105 din hotărârea Camerei]. În mod similar, potrivit prezentei hotărâri, „luarea în considerare a unității familiale și reîntregirii [...] sunt considerente inerente dreptului la respectarea vieții de familie în temeiul art. 8” și, „în cazul impunerii luării în îngrijire publică, fiind astfel restricționată viața de familie, autoritățile trebuie să ia măsuri pentru a facilita reîntregirea familiei cât mai curând posibil” (pct. 205).

8. Dilema este bine ilustrată de interpretarea de mai sus dată de poziția din hotărârea Camerei. Potrivit acestei abordări, reunificarea părinților naturali și a copilului constituie obiectivul „inerent” și „final” și „principiul director” care trebuie urmat. Acest principiu director este „supus” condiției ca „obiectivul final” (reîntregirea familiei biologice) să fie pus „în echilibru” cu obligația de a „lua în considerare” interesul superior al copilului. Acest fapt dă impresia că „obiectivul final” al reîntregirii familiei biologice ar putea prima față de interesele copilului. Cu toate acestea, în temeiul CDC și al altor dispoziții constituționale sau de alt gen similare din multe ordini juridice naționale, poziția a evoluat către una în care interesul superior al copilului este recunoscut drept considerent primar sau primordial – bazat pe nevoia specială de protecție a copiilor ca ființe umane dependente și vulnerabile. La rândul său, acest fapt presupune că interesul superior al copilului poate, în cazul în care circumstanțele impun acest lucru, să primeze obiectivului reunirii copilului cu părintele biologic (părinții biologici).

9. Contextul acestor două abordări își are fără nicio îndoială originea în istoricul și contextul fiecărui instrument juridic. CEDO își are originea în protejarea și punerea în balanță a drepturilor tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția unui stat, inclusiv ale celor care și-au format o familie, în timp ce CDC se concentrează asupra consolidării și protejării copiilor ca deținători de drepturi individuale distincte. Tensiunile menționate mai sus nu trebuie să fie nici supraexagerate, nici ignorate. Întotdeauna trebuie depuse eforturi pentru reconcilierea drepturilor fiecăreia dintre persoanele aflate în cauză. Există,

însă, limite inevitabile ale posibilităților disponibile pentru o astfel de reconciliere. În consecință, ar putea fi necesar, în cele din urmă, să se decidă care considerent are prioritate. În acest sens, contează dacă preceptul determinant este acela ca reunirea/reîntregirea familiei biologice să primeze asupra interesului superior al copilului sau dacă preceptul determinant este ca interesul superior al copilului să primeze, chiar și atunci când acest lucru presupune renunțarea la reunirea copilului cu părintele său biologic (părinții săi biologici).

10. Este de necontestat faptul că acesta rămâne un aspect de principiu în privința căruia Curtea se află în blocaj. Ca urmare, are dificultăți în formularea unor principii generale care să aibă toată claritatea și coerența dorite.

11. O altă manifestare a tensiunii sus-menționate o constituie faptul că, pe de o parte, Curtea și-a exprimat – pe bună dreptate – îngrijorarea legată de impactul timpului asupra perspectivelor de reîntregire cu succes a familiei. Astfel, a hotărât că obligația pozitivă de a lua măsuri pentru a facilita reîntregirea familiei, de îndată ce acest lucru este posibil în mod rezonabil, va începe să capete importanță pentru autorități, cu o forță tot mai mare, odată ce începe perioada de luare în îngrijire, trebuind să fie pusă întotdeauna în balanță cu obligația de a lua în considerare interesul superior al copilului (pct. 209 din prezenta hotărâre). Pe de altă parte, Curtea a admis și faptul că impactul timpului poate avea efect negativ asupra reîntregirii familiei. Astfel, Curtea a hotărât că, atunci când a trecut o perioadă considerabilă de timp de la luarea în îngrijire publică a copilului, interesul său de a nu-și schimba din nou situația familială *de facto* poate prima intereselor părinților de a-și reîntregi familia [a se vedea *K. și T. împotriva Finlandei* (MC), nr. 25702/94, pct. 155, CEDO 2001-VII]. În acest context, Curtea a precizat, așadar, că interesul superior al copilului poate prima în cele din urmă asupra „obiectivului final” al reîntregirii familiei.

12. O altă manifestare a tensiunilor sus-menționate mai sus este faptul că Curtea a hotărât că „menținerea legăturilor familiale cu copilul este, în principiu, în interesul copilului, cu excepția cazurilor în care există motive imperative care să justifice întreruperea acestor legături” (pct. 157 din prezenta hotărâre). Cu toate acestea, în special în situațiile în care a fost necesară adoptarea de măsuri de protecție pentru un copil și menținerea plasamentului în cadrul unei familii de plasament pe o perioadă lungă de timp, viața de familie și legăturile familiale *de facto* ale copilului pot fi aproape exclusiv cu familia de plasament, nu cu părintele biologic (părinții biologici). Și în acest sens, se poate pune întrebarea finală, care perspectivă, cea a copilului sau cea a părintelui biologic (părinților biologici), și (în consecință) a cui viață de familie ar trebui să primeze.

13. Aceste tensiuni la nivelul principiilor generale constituie o sursă a unor dificultăți reale pentru autoritățile interne din numeroase state contractante,

nu în ultimul rând pentru cele ale căror prevederi constituționale impun ca interesul superior al copilului să fie privit drept im considerent crucial.

Abordarea majorității

14. În speță, poziția adoptată de majoritate este prezentată ca fiind preocupată de procesul decizional la nivel intern. Punctul cheie (pct. 220) arată, însă, că problema principală reală, astfel cum este percepută de majoritate, este una de fond, și anume faptul că autoritățile interne „s-au concentrat asupra intereselor copilului” și nu „au luat în considerare în mod serios” reunificarea copilului cu familia sa biologică. Acest pasaj cheie reia și dezvăluie tensiunile discutate mai sus și reflectă opinia adoptată de actuala majoritate cu privire la aspectele de principiu.

15. Considerăm că este problematică o astfel de abordare din partea Curții, care înlocuiește efectiv evaluarea efectuată de autoritățile interne cu propriile preferințe, în pofida faptului că acestea au efectuat o examinare aprofundată a cauzei în procedurile care au implicat instanțe formate atât din judecători, cât și din alți profesioniști cu experiență în domeniu, și pe baza unor numeroase probe. Problema nu este doar faptul că Curtea este extrem de prost plasată pentru a prelua un rol „de instanță de al patrulea grad de jurisdicție” în astfel de situații. Problema mai profundă este aceea că, acordând prioritate preferințelor proprii în ceea ce privește modul în care ar trebui ponderate și echilibrate interesele concurente, Curtea limitează în realitate marja de apreciere pe care trebuie să o păstreze, în special în situațiile în care autoritățile interne trebuie să aibă în vedere drepturi și interese individuale contradictorii și în care viziunile pot fi diferite, în ceea ce privește modul în care valorile, principiile și considerațiile concurente relevante ar trebui să fie cel mai bine reconciliate în circumstanțele date. Acest lucru este cu atât mai important într-un context precum cel actual, în care autoritățile interne au obligația de a-și respecta obligațiile pozitive față de un copil vulnerabil.

16. În speță, rezultă în mod evident că modul în care a identificat majoritatea „deficiențe procedurale” în speță rezultă în realitate din perspectiva privind fondul, având ca rezultat faptul că autoritățile naționale sunt criticate pentru „concentrarea asupra intereselor copilului” în locul reunificării sale cu familia biologică. Majoritatea consideră așadar că este în măsură să concluzioneze că „lipsa unei noi examinări de specialitate a limitat substanțial aprecierea faptică a noii situații a primei reclamante” (pct. 223 din prezenta hotărâre) și că orice probă care ar fi putut rezulta din întâlnirile mamă-copil avea un caracter „limitat” (pct. 225).

17. În plus, majoritatea pune chiar sub semnul întrebării concluziile instanței interne privind vulnerabilitatea (specială) a lui X (copilul). În această privință, facem trimitere la pct. 224 din hotărâre, unde majoritatea insinuează că ar avea îndoieli cu privire la „modul în care această vulnerabilitate ar fi putut continua, în pofida faptului că se afla în plasament

de la vârsta de trei săptămâni”, ceea ce urmează să fie pus în contrast cu pct. 90, care citează concluzia Oficiului districtual pentru asistență socială în această privință, referitoare la „neglijențe grave și care i-au pus viața în pericol, în primele trei săptămâni de viață”. În această privință, rezervele noastre depășesc problema adoptării de către Curte a unui mod de a funcționa ca „instanță de al patrulea grad de jurisdicție”. Nu ne putem aștepta ca membrii Curții să fie familiarizați cu psihologia infantilă, în general, sau cu cercetările privind efectele pe termen lung ale neglijării unui copil aflat la o vârstă fragedă, în special. În plus, considerăm că este extrem de problematic faptul că sunt puse la îndoială de către Curte constatările interne privind vulnerabilitatea specială a copilului – la care au ajuns instanțele după ce au colectat probe în această privință, și care posedă expertiza profesională pe care această Curte în mod evident nu o are – fără a fi ridicat această problemă specifică în cursul procedurii în fața Curții, și fără a oferi astfel părților posibilitatea de a clarifica „natura vulnerabilității” lui X (copilul), pe care Curtea se pare că nu poate să o înțeleagă sau să îi acorde prea mult credit. Curtea ar trebui să se asigure că aspectele identificate ca având o importanță specială sunt supuse dezbaterilor contradictorii.

18. În concluzie, acesta este un caz în care este dificil să se evite concluzia că majoritatea nu agreează rezultatul cauzei la nivel intern și a încercat să se abordeze obiecțiile sau dubiile pe fond sub pretextul unor deficiențe procedurale. Or, judecățile de valoare și preferințele subiacente merită să fie expuse cu o mai mare transparență.

Poziția noastră

19. În primul rând, și limitându-ne atenția acum asupra contextului specific al deciziilor în litigiu (refuzul de a revoca decizia de plasament, decăderea din drepturile părintești, încuviințarea adopției copilului de către părinții de plasament), subscriem la jurisprudența Curții în sensul în care măsurile care privesc în totalitate un părinte de dreptul la viața de familie alături de copilul său și care renunță astfel la scopul reunificării acestora ar trebui „să fie aplicate numai în circumstanțe excepționale și ar putea fi justificate doar dacă erau motivate de o condiție imperativă care ține de interesul superior al copilului” (a se vedea în special *Jansen împotriva Norvegiei*, nr. 2822/16, 6 septembrie 2018, pct. 93 și *Aune împotriva Norvegiei*, nr. 52502/07, pct. 66, 28 octombrie 2010).

20. În opinia noastră, nu există niciun temei pentru Curte să concluzioneze că deciziile contestate nu au respectat cerințele de mai sus sau să hotărască că au existat deficiențe semnificative în procesul decizional intern.

21. Deși Curtea nu examinează decât cel mai recent set de decizii, adoptate în 2012, nu trebuie omis faptul că această cauză are un istoric îndelungat, începând cu măsurile de sprijin adoptate chiar înainte de nașterea lui X (copilul), urmate de măsuri de sprijin asidue luate după naștere, pentru a o

susține pe mamă să învețe să își asume responsabilitatea și îngrijirea copilului său. De asemenea, nu poate fi trecut cu vederea faptul că măsurile de sprijin au fost luate întrucât asistența oferită, deși intensivă, s-a dovedit a fi nereușită. În schimb, au apărut circumstanțe extrem de grave care au făcut ca măsurile de sprijin să devină necesare pentru protecția vieții și sănătății copilului. Situația de fapt din speță, astfel cum a fost reținută în prezenta hotărâre, oferă numeroase informații privind provocările cu care s-au confruntat autoritățile interne. În special, trebuie observat că, deși prima reclamantă nu a contestat decizia de plasament a curții de apel din 2010, aceasta pare să nu fi realizat motivul pentru care vreuna dintre măsurile impuse fusese considerată necesară și a continuat să considere acțiunile autorităților drept o „conspirație” împotriva sa (pct. 77, 90 și 101 din prezenta hotărâre). În plus, se pare că întâlnirile mamă-copil au fost, de asemenea, afectate de aceste dificultăți, prin faptul că ostilitatea primei reclamante față de autoritățile de asistență socială și față de mama de plasament a avut tendința de a prevala asupra atenției sale asupra copilului (pct. 90, 101-103).

22. În ceea ce privește, în special, faptul că nu a fost solicitat un nou raport de expertiză cu privire la pretensele îmbunătățiri ale situației mamei și ale capacităților de îngrijire (pct. 223 din prezenta hotărâre), nu considerăm că faptele cauzei justifică o abatere de la abordarea obișnuită în temeiul căreia instanțele naționale sunt cele care evaluează probele care le sunt prezentate, inclusiv mijloacele de verificare a faptelor relevante [a se vedea în special *Sommerfeld împotriva Germaniei* (MC), nr. 31871/96, pct. 71, CEDO 2003-VIII (extrase)]. Considerăm că este destul de dificil să criticăm instanța districtuală, așa cum o face majoritatea, pentru faptul că nu a dispus o nouă expertiză. Instanța internă a fost informată despre evoluția pozitivă a situației mamei și nu este contestat faptul că, împreună cu soțul său și sprijinită de o asistentă socială, aceasta era capabilă să aibă grijă de fiica sa. Cu toate acestea, având în vedere constatările simultane ale oficiului districtual și ale instanței districtuale cu privire la lipsa de empatie și înțelegere a mamei în privința lui X și provocările la care ar fi fost supusă acesta din urmă dacă s-ar fi întors în grija mamei sale (pct. 90 și 101 din prezenta hotărâre), precum și atașamentul social și psihologic puternic față de părinții de plasament, nu putem împărtăși concluzia că lipsa unei noi expertize poate fi considerată o deficiență majoră în procesul intern de luare a deciziilor.

23. În lumina faptelor cauzei astfel cum au fost consemnate în speță, este clar că autoritățile interne se confruntau cu o situație în care erau în joc aspecte grave în ceea ce privește copilul și interesul superior al acestuia. Ar fi greșit, din perspectiva Curții, să se subestimeze complexitatea și dificultățile care decurg din astfel de circumstanțe. Într-un asemenea context, autoritățile interne nu ar trebui, în opinia noastră, să fie criticate pentru faptul că „s-au concentrat asupra interesului superior al copilului”. Nu putem percepe o bază suficientă care să permită Curții să concluzioneze că, în circumstanțele speciale ale cauzei, eforturile acestora au fost eronate sau că

trebuie privite drept un eșec nejustificat de a reunifica copilul cu familia sa biologică (mama). Deși este adevărat că măsurile contestate s-au bazat pe o apreciere a ceea ce era necesar pentru a asigura interesul superior al copilului, putem accepta că, în speță, având în vedere situația de fapt și evaluarea aprofundată a acestora în cadrul procedurii interne, au existat circumstanțe excepționale care au justificat măsurile drastice adoptate, din motive legate de cerința imperativă de a proteja interesul superior al copilului (*supra*, pct. 19).

**OPINIA SEPARATĂ COMUNĂ A JUDECĂTORILOR
KOSKELO ȘI NORDÉN CU PRIVIRE LA DREPTUL PRIMEI
RECLAMANTE DE A-L REPREZENTA PE CEL DE-AL
DOILEA RECLAMANT**

1. Am votat împotriva pct. 1 din dispozitivul prezentei hotărâri, prin care majoritatea respinge obiecția preliminară a Guvernului referitoare la capacitatea primei reclamante (și anume, a mamei) de a acționa în fața Curții și în numele celui de-al doilea reclamant (și anume, al copilului). Considerăm că, în circumstanțele prezentei cauze, între mamă și copil există un conflict de interese de natură să împiedice mama să își reprezinte copilul în procedura în fața Curții. În această privință, prezenta cauză exemplifică aspecte care, în opinia noastră, necesită modificări în practica urmată până în prezent de Curte.

Observații generale

2. În calitate de deținători de drepturi în temeiul Convenției, copiii dau naștere unor provocări speciale în ceea ce privește protecția procedurală a acestor drepturi, întrucât, fiind minori, nu pot acționa pe cont propriu în calitate de reclamanți în fața Curții. Jurisprudența recunoaște că poziția copiilor în temeiul art. 34 din Convenție impune o examinare atentă, întrucât copiii trebuie, în general, să se bazeze pe alți indivizi pentru a-și prezenta plângerile și pentru a le fi reprezentate interesele și există posibilitatea să nu aibă vârsta sau capacitatea de a autoriza luarea unor măsuri în numele lor, în sens real [a se vedea *A.K. și L. împotriva Croației*, nr. 37956/11, pct. 47, 8 ianuarie 2013 și *P., C. și S. împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 56547/00, 11 noiembrie 2001]. Curtea a considerat necesar să se evite o abordare restrictivă și pur tehnică în acest domeniu; în special, trebuie să se țină seama de legăturile dintre copilul în cauză și „reprezentanții săi”, de obiectul și scopul cererii și de posibilitatea existenței unui conflict de interese [a se vedea *S.P., D.P. și A.T. Împotriva Regatului Unit*, nr. 23715/94, decizia Comisiei din 20 mai 1996, nepublicată; *Giusto, Bornacin și V. împotriva Italiei* (dec.), nr. 38972/06, CEDO 2007-V; și *Moretti și Benedetti împotriva Italiei*, nr. 16318/07, pct. 32, 27 aprilie 2010]. Un exemplu de cauză în care s-a considerat că situația minorilor justifică acordarea calității *locus standi* unei rude care a depus o cerere doar în numele minorilor, nu în nume propriu, este *N.TS. și alții împotriva Georgiei*, nr. 71776/12, pct. 55-59, 2 februarie 2016.

3. În situațiile care implică luarea în îngrijire publică, preocuparea Curții a fost pericolul ca interesul copilului să nu fie adus în atenția Curții și, prin urmare, ca acesta să fie privat de protecția efectivă a drepturilor sale în temeiul Convenției. În cazul unui conflict între un părinte natural și stat cu privire la interesele unui minor în ceea ce privește privarea de autoritatea

părintească, statul, în calitate de deținător al drepturilor de încredințare, nu poate fi considerat ca garantând drepturile copilului în temeiul Convenției, motiv pentru care părintele natural a fost recunoscut ca având calitatea *locus standi* în numele copilului său în fața Curții, chiar dacă părintele nu mai este titular al drepturilor părintești în temeiul dreptului intern [a se vedea *Lambert și alții împotriva Franței* (MC), 46043/14, pct. 94, CEDO 2015; *Scozzari și Giunta împotriva Italiei* (MC), nr. 39221/98 și 41963/98, pct. 138, CEDO 2000 VIII; *Sahin împotriva Germaniei* (dec.), nr. 30943/96, 12 decembrie 2000].

4. Deși această abordare este de înțeles și justificabilă, având în vedere preocuparea esențială legată de accesul minorilor în fața Curții, ea ridică totuși probleme în situațiile în care părintele natural care dorește să acționeze în numele copilului este el însuși implicat în faptele cauzei, astfel încât interesele părintelui și ale copilului nu corespund, ci sunt în conflict.

5. Ajungem astfel la esența problemei. Necesitatea de a asigura o protecție efectivă a drepturilor minorilor în temeiul Convenției implică două cerințe esențiale: în primul rând, trebuie să fie posibilă sesizarea Curții cu plângeri privind încălcarea drepturilor unui copil, în temeiul Convenției; în al doilea rând, interesele copilului trebuie să fie reprezentate în mod adecvat în procedurile introduse în numele copilului. Concentrarea pe primul aspect nu este suficientă pentru protecția efectivă a drepturilor copiilor. Al doilea aspect devine acut exact în situațiile în care circumstanțele cauzei indică faptul că ar putea exista un conflict între interesele persoanei care acționează în numele copilului, fie acesta un părinte natural sau orice altă persoană, și copilul însuși.

6. Necesitatea de a face o distincție între poziția părintelui și cea a copilului, în special în situațiile care implică măsuri luate de autoritățile interne pentru protecția copilului, este accentuată de faptul că perspectivele lor pot fi diferite. Din perspectiva părintelui, orice măsuri adoptate – în special în cazul în care sunt impuse împotriva voinței sale – constituie o ingerință în viața de familie dintre părinte și copil, în timp ce, din perspectiva copilului, aceste măsuri reprezintă îndeplinirea obligațiilor pozitive care le revin autorităților statului față de copil pentru a proteja drepturile și interesele vitale ale acestuia, antrenând, în același timp, o ingerință în viața de familie existentă a copilului. Contextul și caracterul său complex indică astfel că există posibilitatea ca cele două perspective, cea a părintelui și cea a copilului, să nu fie aduse la un numitor comun în raport cu necesitatea și justificarea măsurilor contestate.

7. Asigurarea unei reprezentări adecvate a copilului în cadrul procedurii în fața Curții este cu atât mai importantă cu cât, astfel cum se întâmplă în multe cazuri, problemele care trebuie rezolvate depind de o evaluare a gradului în care interesul superior al copilului a fost protejat în mod adecvat la nivel intern. Conceptul de interes superior al copilului este unul amplu, multidimensional și complex. Acesta cuprinde diferite elemente care, în

circumstanțele specifice ale unei cauze date, pot avea o relație de tensiune sau de conflict între ele. Percepția a ceea ce constituie interesul superior al copilului în situații specifice poate depinde de perspectiva adoptată, în special pentru cei implicați personal, și poate fi corelată cu propriile interese ale justițiabilului. Atunci când apare un conflict grav între un părinte natural și autoritățile pentru protecția copilului în ceea ce privește interesele copilului, realitatea este că nici autoritățile, nici părintele ale cărui acte sau omisiuni sunt în conflict nu pot fi considerate ca fiind detașați de respectivul conflict. Pentru ca drepturile copilului și interesul său superior să fie luate în considerare cu seriozitate, copilul trebuie să beneficieze de reprezentare independentă din partea unei persoane care să nu fie implicată în conflictul subiacent și care să fie capabilă să ia în considerare perspectiva copilului în cauză.

8. Convenția internațională cu privire la drepturile copilului, adoptată deja în urmă cu trei decenii și în vigoare de aproape tot atâta timp, a stabilit poziția copilului ca subiect de drepturi individuale distincte. Astfel cum se afirmă în preambul, „dată fiind lipsa sa de maturitate fizică și intelectuală, copilul are nevoie de protecție și îngrijire speciale, inclusiv de o protecție juridică adecvată” (citând Declarația drepturilor copilului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 20 noiembrie 1959). În consecință, standardul esențial al interesului superior al copilului are o componentă procedurală importantă, care figurează, de asemenea, în Comentariul general nr. 14 (2013) privind dreptul copilului de a i se lua în considerare interesele superioare cu prioritate. În acest document, Comitetul ONU pentru drepturile copilului menționează, *inter alia*: „Copilul are nevoie de reprezentare juridică adecvată atunci când interesul său superior urmează să fie evaluat și stabilit oficial de instanțe și organisme echivalente. În special, în cazurile în care un copil face obiectul unei proceduri administrative sau judiciare care implică stabilirea interesului său superior, acestuia ar trebui să i se atribuie un reprezentant legal, în plus față de un tutore sau un reprezentant al opiniilor sale, atunci când există un conflict potențial între părțile implicate în decizie.”

9. În fața acestei Curți, necesitatea ca un copil să fie reprezentat separat și independent în situații de conflict de interese între copil și părintele care se presupune că acționează atât pe cont propriu, cât și în numele copilului nu a primit, până în prezent, atenția necesară. Cauza *X, Y și Z împotriva Regatului Unit* (nr. 21830/93, 22 aprilie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-II) pare să fi fost prima cauză în care, într-un context diferit de cel din speță, judecătorul Pettiti, în opinia sa concordantă, făcea trimitere la conflictul de interese dintre părinți și copii și observa că, în situații similare care ar apărea în viitor, „este fără îndoială de dorit ca [Comisia și] Curtea să sugereze părților intervenția unui avocat instruit în mod specific să reprezinte doar interesele copilului”. Această sugestie a rămas, însă, fără impact asupra practicilor Curții.

10. Ni se pare clar că sunt necesare modificări în această privință, dar și că actualul cadru juridic care guvernează procedura în fața Curții nu este adecvat pentru a răspunde necesităților de a garanta că li se oferă copiilor atât acces la o procedură, cât și o reprezentare adecvată, care să nu fie conflictuală, în fața Curții. În acest context, pare necesar să se facă o distincție între admisibilitatea unei cereri depuse în numele unui copil de către un părinte natural (sau de către o altă persoană) și dreptul de a reprezenta copilul în scopul depunerii de observații referitoare la fondul unor pretense încălcări ale drepturilor copilului respectiv, în temeiul Convenției.

11. Această problemă merită examinată de Curte și de părțile contractante pentru a elabora soluții și practici adecvate, luând în considerare totodată și necesitatea respectării constrângerilor prevăzute la art. 35 § 1 din Convenție (a se vedea în acest sens recenta opinie comună concordantă a judecătorilor Koskelo, Eicke și Ilievski în cauza *A și B împotriva Croației*, nr. 7144/15, 20 iunie 2019).

Evaluarea noastră în prezenta cauză

12. Revenind la prezenta cauză, majoritatea „nu sesizează vreun conflict de interese în speță care i-ar impune să respingă cererea [mamei în numele copilului]” (pct. 159 din hotărâre). Nu putem fi de acord cu această evaluare, care, în plus, nu conține vreo explicație sau motivare.

13. Dimpotrivă, în opinia noastră, existența unui conflict de interese este evidentă în lumina faptelor cauzei. Atunci când se evaluează această problemă specială – și în pofida poziției adoptate cu privire la scopul examinării pe fond efectuate de Curte (cu care suntem de acord), și anume faptul că aceasta din urmă trebuie să se limiteze la procedurile care au avut drept rezultat hotărârea internă a instanței districtuale din 22 februarie 2012, care a devenit ulterior definitivă – este, de asemenea, relevant să se țină seama de contextul măsurilor luate de autoritățile de protecție a copilului cu privire la al doilea reclamant. Faptele cauzei, astfel cum au fost stabilite de instanțele interne, arată că, în timpul primei sale sarcini, prima reclamantă a fost identificată ca solicitând asistență și sprijin de îndată ce va fi născut copilul. După naștere, a fost cazată într-o unitate specializată pentru a primi o astfel de asistență și sprijin, prevăzute ca desfășurându-se pe o perioadă de trei luni. Chiar și în primele zile ale șederii, conducerea instituției a devenit tot mai îngrijorată de capacitatea mamei de a avea grijă de copil și de a-i satisface nevoile fundamentale, inclusiv cele de hrană și igienă. Situația era gravă, deoarece bebelușul suferea de o scădere dramatică în greutate. Personalul a fost forțat să introducă monitorizare non-stop pentru a-l proteja, inclusiv măsuri de trezire a mamei pe timp de noapte pentru a se asigura că aceasta își va hrăni nou-născutul (pct. 20 din prezenta hotărâre). Cu toate acestea, la mai puțin de trei săptămâni de ședere programată să dureze trei luni, mama și-a anunțat intenția de a părăsi centrul împreună cu copilul, moment și motiv

pentru care a fost impusă măsura inițială de luare în îngrijire de urgență (*ibidem*).

14. Astfel, faptele din care derivă prezenta cauză își au originea într-o situație în care asistența și sprijinul acordat mamei trebuiau înlocuite cu măsuri de îngrijire de urgență, deoarece comportamentul mamei și intenția acesteia de a renunța la sprijinul și asistența acordată dădeau naștere unui risc real de rele tratamente care să pună în pericol viața nou-născutului. Or, faptele care rezultă din dosar demonstrează, de asemenea, că mama nu era în măsură să înțeleagă, nici măcar la momentul în care s-au desfășurat procedurile contestate din fața instanței districtuale, motivele pentru care au fost luate măsurile și nu era conștientă că și-a neglijat copilul (pct. 101 și 220 din hotărâre). În schimb, ea considera că măsurile impuse se întemeiau pe minciuni (conform plângerii adresate guvernatorului regional, a se vedea pct. 77 din hotărâre) și le-a caracterizat drept o conspirație împotriva sa (declarație adresată Oficiului districtual pentru asistență socială în 2011; a se vedea pct. 90 din hotărâre).

15. Dacă astfel de împrejurări nu constituie un conflict suficient pentru a o împiedica pe mamă să acționeze în fața Curții să își reprezinte nu doar propria poziție, ci și interesele copilului său, este dificil de imaginat care ar fi altele. Interesele aflate în joc nu pot fi asimilate unele cu celelalte, există tensiuni puternice între acestea. Nici faptul că problema ridicată în fața Curții privește o decizie internă de întrerupere a legăturilor juridice dintre mamă și copil, nici jurisprudența Curții potrivit căreia este, în principiu, în interesul copilului să fie menținute legăturile familiale, nici faptul că procedurile interne s-au desfășurat în timp ce mama avea drepturi părintești asupra copilului (pct. 156-157) nu sunt suficiente pentru a prima față de existența unui conflict de interese rezultat din circumstanțele specifice ale cauzei. În opinia noastră, un astfel de conflict nu poate fi ignorat atunci când se stabilește dacă părintele poate acționa în numele copilului pe parcursul procedurii în fața Curții.

Concluzie

16. În opinia noastră, faptele demonstrează existența unui conflict de interese clar și grav. În astfel de circumstanțe, primei reclamante nu ar fi trebuit să îi fie permis să își reprezinte copilul în fața Curții.

17. Este momentul ca această Curte să își reconsidere modul de abordare și practicile în ceea ce privește problema de a admite ca un părinte natural să acționeze în numele copilului său, chiar și atunci când circumstanțele cauzei indică un conflict de interese real sau potențial între acestea. În cazul în care Curtea intenționează cu adevărat să adopte, în conformitate cu Convenția cu privire la drepturile copilului, ideea că copiii fac obiectul unor drepturi individuale distincte și că este necesar ca interesul superior al copilului să fie

privit ca considerație principală, pare că ar fi necesar să se aducă modificări și în ceea ce privește practicile procedurale.